

K'ot'ok Ika

Ashonat Noonona

Imets k'aat'i woro (6)

K'ot'okan tatsa; Daniruwots dan han danbok'riye okon;

- Noono eeg bwoto keewituno.
- Nooni k'alo aap'on wotere guut'on t'iintsituno.
- Bonabatsonat bok'ebts jen jen k'umotsi bodabtarats guut'etuno.
- Guut'ets nbaiyotsi wokin keewets keewotsi t'iintsitune, b'doots k'awntsono keewituno.
- Aap'otssh kaaw biitsonat manit biitso imetuno.

1^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsotsi;

- Aap'otsnat bobiitsona
- Nababa

Ashonat noonona;

Aap'otsnton daneya (5 Dek'ik'a)

Fiinowa

Dy. And eshe nababiyotse keshts mangituno ett gawets daniryuwots mas'afatse beezets aap'otssh manit biitso imetuwe. Aap'otsuwe “Ashonat noonona” etiru nababi shirotse beyiru “nooni eeg wota” etiru nbabiyotsna bokesh. Ariyosh; “Maneya” etiru aap'osh manit biitsoni k'úmon ik wota eta ... err k'oshotsi fiiniy.

Fiinowo

Dy. nat Dr. Daniryuwots mas'afatse beezets aap'otssh manit biitsotsi tohar fiinituwo. Err daniryuwots mas'fatse beeyiru aap'otsnat bobiitson tohar naana'otsnton finowe.

Nababa (35 Dek'ik'a)

Haniye shini naana'ots detsts dani k'umo Gawiya;

Dy. Dairuwotssh woro imr, k'ot'oki tatsotsi nababar b'galituwok'o woshuwe. Tatsotsi siilit aatots bobeyal naanao'ts bo'aatituwok'o woshr, bodanosh k'anbodek'etuwo k'ali. Naana'otssh b'k'ants weeron gaareyon bofiinituwok'o woshr, nbabiye shini t'iints aatotsatse bokeewetuwok'o bodts woro ime. Gaareyon shiyeyat bi'ats bobodts k'umo t'iwintsr nabiyosh boon k'anit jiisho /aayiyo ime.

Nbabiye shin aatotsi;

Dy. Daniruwots mas'afatse beyiru nbabiye shin aatotsi tohar fiinowone.

1. Noono eebi?

Noona eto ashots noonotse keshiru bin maniyey k'áára.

2. Noono toho beyotse b'detssts k'alo eebi?

Noono git k'alotsi detsfe;

Ikloni k'um beshiyosha. Gitlonmo; keeweyiru k'ummanton desheyat beshiru keewiruman koni b'wota danituwe. Wotowa bakona, toho beyotse b'detssts k'alonmo shiyeyar, maneyar, aayeyar ikats beyosh een k'alo detsfe.

Nbabi wora;

Dy. Daniruwots mas'afatse “*Nooni eeg wota*” etiru nbabi iko daniruwots dashi jiishan weeron niyr niyiron bonababituwok'o woshr, nbabiye shin aatotssh bo'imts aaniyonat nababat bodaatsts k'úmon bo'arituwok'o woshi.

Git eekit mááts ikunat ungush ikon tuuzr iklonat gitl timotsi bonababituwok'o woshr, oortsots nababeyiruman ááwon shoyefets sheengsh bok'ebetuwok'o k'ali. Err, dairuwots bok'ebts nbabi jango s'iilits aatotsatse boshiyetuwok'o k'ali. Maniye okon naana'ots eed'its nbabiyatse tuuwr daniru jámost botook toon oorts nbabiyo bonabaituwok'o woshi. S'ilatsno, nbabiyo s'iilits aatotsi wokin terwerotsi bofininituwok'o jiishi. Err, dab geyit keewotsno dabi.

Nbabi wori aati aaniya;

Gizots kishiru k'ááro noona eto faleratse. Manb'wottsonuwe gizots bokishiru k'ááro jangekali, matsekali, wonawoneyo falatse....

Fiinor

Dy. Daniruwots mas'afatse beyiru nbabi aatotsi nababar aap'on aaniyo bo'imetuwok'o woshi.

1. Nbababi ikotse keshts aatots aaniya;

- A. Noona eto ashon mec'ro bin b'manet mats dek't bokishiru k'áára eta.
- B. Gizotsnat ash na'i k'ááro k'osh k'osha. Eegoshe gizotsko k'áár b'woterna ash na'ikonmo noona eta.
- C. Daniyiruwo Arono Fk'aduwi

1^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Aap'otsnat bobiitsona
- Nbabiya

Fiinowa

Ashonat noonona;

Aap'otsnton daneya (5 Dek'ik'a)

Dy. And eshe nababiyotse keshts mangituno ett gawets daniruwots mas'afatse beezezts aap'otsitse manit biitso imetuwe. Aap'otsuwe "Ashonat noonona" etiru nababi shirotsse beyiru "nooni k'ala" etiru nbabiyotsna bokesh. Ariyosh; Beshiya etiru aap'osh manit biitsoni ima, daamiya eta.

Fiinowo

Dy. nat Dr. Daniruwots mas'afatse beezezts aap'otssh manit biitsotsi tohar fiinituwo. Err, daniruwots mas'fatse beeyiru aap'otsnat bobiitson tohar naana'otsnton fiinowe.

Nababa (35 Dek'ik'a)

Fiinowo

Haniye shini naana'ots detsts dani k'úmo Gawiya;

Dy.nat Dr. daniruwotssh woro imr, bodanosh k'anbodek'etuwo k'ali. Naana'otssh b'k'ants weer on gaareyon bofiinituwok'o woshr, nbabiye shini t'iints aatotsatse bokeewetuwok'o bodts

woro ime. Gaareyon shiyeyat bi'ats bobodts k'úmo t'iwintsr nabiyosh boon k'anit jiisho /aayiyo ime.

Nababa; Nooni k'ala

Nbabiye shin aatotsi;

Dy. Daniruwots mas'afatse beyiru nbabiye shin aatotsi tohar fiinowone. Err nbabiye shini aatotsi it fiinor it detsts k'úmonat nbabiyo nababar it ishor it daatsts k'úmo ik b'wotonat b'k'osh k'osheyo nokorir ariture err keewi. Maniye okon haniye dashi aaniyots weeron bokeeweyo t'iiwintsuwe.

1. Nooni k'aloni; Noono git k'alotsi detsfe. Manotsu; ikoni k'um beshiyi b'woterna, Gitlonmo k'úmmanoton desheyat beshiru keewiru ashman koni b'wot kiitsa.

2. Toho beyosh b'detsts k'aloni; Maneyar, matseyar, k'úmon woneyar keeweyar kic'o biitsosha...

Nbabiy wori aati aaniya;

Dy. And nbabiyo eed'iyir bi'atse noshiyet aatots fa'ano. Err haniye dambi nababdek' ítwaats nbabiyotse wekin ít eed'tsatse tuwur nababar ít imet aatots aaniyo woto bofaluwok'ono keewuwe. Maniye okon haniye dashi aaniyots weeron ariwe.

1. Ik naari noon keewiru ashots dagotse nooni k'osheyo b'beyo shiyeyar maneyo baziratse eteyora aap'i k'osh k'osheya bako b'beshiru b'k'úmo ike eta.

Fiinor

1. Dr. Ít mas'afatse beezezts nbabiyotse keshts aatotssh aaniyo imer.

Nbabiyotse keshts aatots aaniya;

A. Babeni, Womberi, Dabas'a, Danguri, Glgelinat Asosona

B. Nooni k'alots gitno. Manotsuwere:

1. Wósh beshya
 2. Wósho nobeshiyor wóshman beshiru asho kóni bwotoni bkitsir.
- C. Nooní k'ósh k'ósheyo azeyo bfalit:

1. K'aak'o dúr ashots k'aak' nad'osh dats ikatse tuwur k'ósh datsats góósho bo'amor.
2. Bok'óniru íík'onat bo'aaliru guron gawintsosh k'ósh datsoman bo'amora.

1^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Nababiya
- Guut'a

Fiinowa

K'aat' ika; nbabiya

Dy. Nbabiyotse keshts aatotssh aaniyo itimish ariyosh taa iko finar itsh kiitsituwe.

Nooni k'osheyoy eebi?

Nooni k'osheya etoni ik ash naarots ik noono keewfets kac' ikosh wokin keew ikosh k'osh k'osh shúúts ima eta.

Ariyosh; dasha /daca, Janga /yonga, eguraha /embrara, basensiya /keezganda...

Fiinor

Dr. Haniye dambi tfiints ariyatse tuwr haniye dashi nbabiyotse keshts aatotssi aap'on aaniyo imere.

Dy. Fiinan ni'ime okon bo'aaniyo t'iwintsr dashi guut'ets aaniy weeron kaats geeyit keewo b'beyal kaatso ime.

A. Ash na'i noono gizots manyiruwoniye eegoneya b'k'oshe?

Aaniya; Ash na'i noononi jangdek' keeweyiruwo, wone falit k'áárots matsek b'wotoran, gizotskonmo jangerak, woneraka, noonni keewi ter deshak noona.

B. Noono b'eenfoni noonman keewiru ashots tohar bobeyor bonemo, botero, korde'e eenr bonoono guut'on na'i na'osh bobeshiwora.

- C. Noon Keewi teri k'aloni, beshiyiru woshonat woshman beshiyiru ashо aake b'woko'nat koni b'wotok'o daniyosha.
- D. Ashots noono bot'ut'al bonemonat bonemon eensho, maneyo, bowosho beshiyo, bok'ic'o biitso falatsno.
2. "Ara" wokin "koota" err aati aaniyotsi;
- A. Koota; Eegoshe eteyal k'áár jámo jangdek' keew k'azosh faletuwe.
 - B. Ara
 - C. Koota; Eegoshe noon iko t'afre etefoni noonman keewiru ashots datsatse boalora
 - D. Ara
 - E. Ara
 - F. Koota; Dano nofalet b'keewiru noonatse tuuwurni eewuke b'wok'o damonofalit.
 - G. Ara; Han bwotts jámgonuwere bokeewiru aap'i súwatse wekin tuuwatse k'ósh k'óshewo b'beyalor b'biitso ika.

Ariyosh; Janga /Yanga = Maayi naara

Dasha /daca = kaata

3. Nbabiyyotse keshts aap'ots biitsi aaniyotsi;
- A. Gawunon → Ayona, ankatona
 - B. Woneya → imr dek'a
 - C. Jángeka → Gaweka
 - D. Jángeraka → Gaveraka
 - E. Gaawera → Enasha
 - F. Galde'e → Faac'de'e /kalde'e
 - G. Nooni k'ósheya → Ik naari ashots k'ósh k'ósh galoke keewef nooni naara
 - H. Sababiya → kíc'a/ miid'a

2^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Aap'ots biitsa

Fiinowa

Aap'ots biitsa;

Dy. Daniryuwots mas'afatse aap'otsh manit biitsa etiru saat'intsi kúmmanatse daniryuwots sheengsh daníyir niyere, dashi beezeets terwerotsi ariyi weeron sheengsh fiiniy.

Ariyosh; Gaawá etiru aap'o de'er k'ósh kósh seen matsu keewotse bímet biitso siiletuwo;

1. Bolets bok'ol gaawá bk'ashir.

Bbiitsoni; *kátsa*

2. Na'o b'tufi gaawá b'mashir.

Bbiitso; *wéésha*

3. Ná'u gaawá bgaawir.

Bbiitso; *kátsiya*

Fiinor

Dr. Dambi ariy weeron haniye dashi aap'otsn s'eenmatsu keewo fiinar bobiitso imer.

Aatots aaniya;

A. Guuma;

1. Mitan guuma tog = awush t'éésha
2. Kanan guuma b'guumir = shasha
3. Ashan guuma bí'ar = eena /s'aada

B. Gúúra;

1. Domets gúúra bshunfo =k'ot'beeraki
2. Awntsets tari gúúra bshos'ir = kinda
3. Na'u ááwi gúúra dik = shooda

C. K'orá;

1. Na'o tooko k'orá = gAawa
2. Na'u k'orá b fus'ir = t'ud'ijóki mita
3. Womner k'ora tamir = datsa/ gála

D. kula;

1. Domets kula bmeeyir = mit shuwa
2. Moc'ir kula bi'ar = kaawi

E. Shasha;

1. Domets dawtso shasha = wilnga
2. Ashan k'eeli dees'o shasha = mesheka
3. Kaawets shasha bshashir = nib k'úúna

F. waaka;

1. Bunan wombern waaka = doweka
2. Na'o aats waaka bi'am = kaasha
3. Na'u dungurtsatse waaka bwaatir = méénaara

2^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Aap'ots kaaw biitsa
- Keeweya
- K'eba

Fiinowo

Aap'ots kaaw biitsa;

Dy. nat Dr. Daniruwots mas'afatse beezeets aap'notsi naana'ots sheengsh bonababaituwok'o woro im. Maniye kon ariyosh ik aap'o aak'marats guúd'r b'kaaw biitso dikshineriyatse ns'iilts weeron tohar keewar biisher. Haniye dashi beyiru aap'ots kaaw biitso naana'ots ik ikon bofiinituwok'o woshr, kaats geyit keewo b'beyal kaatsi.

Fiinor

Dr. Daniruwots mas'afatse beezeets ariyi weeron haniye dashi aap'ots biitso imere.

Aap'ots biitsi aaniya;

A. Asha = kúm falit wosh beshiyonat dek' flak gizotsiye k'oshka eta.

B. Siisa = giz jiinoka

C. Jangeraka = nimbndek'eraka /gaweraka, túper keeewa

D. Koni wota = doonza, ash ik doya, tera, fala

E. Toh beya = ikn mangeya, matseyar beya

F. Nema= doya, tera...

G. Dats bebeya = daawa, juwana, gura, goha...

K'aat' gita; keeweya

1. Dr. Daniryuwots git git wotde'er t'iints aatotsatse shiyewer. Err it mas'afetse imets aatotsatse shiyeyar k'aat'otse it tohowotssh keewuwer.

Aaniya;

A. Dats bebewona, ik noon keewf ashots bad'ar bewon tuwoni keewi tuwa. K'awuntonmo k'ááro, aap'onat jewuron k'ósh k'oshtuwe.

B. Bokeewiru aap'o bí'met biitso ik bwottstsna.

2. Dy. Daniryuwots it mas'afatse beezeets nbabiyotse keshts s'eenaw s'een matsu keewotsi nababar bobiits imer.

Aatots aaniya;

- A. Sheeng gonkewonat noon eensha
- B. Ash fiintsonat azeyon weyiru gond keewa
- C. Sheeng gonkewosh noon imet sheeng keewa

Fiinowo

K'aat' keeza; K'eba;

1. Dy.nat Dr. Haniye dashi jííshi weeron naana'otssh "Nooni shuwayonat t'afona" etru jango nnababere k'ewde'e bok'ebts jango bodaftarats wokin bomastawashats/gawiyit/ boguut'etuok'o jiishi. Err s'uwatse niyir niyiron bonababere k'ewr káátset keewo b'beyal káátsuwe.

Nooni shuwayonat t'afona;

Kák'i dúror kák' nadósh, aleyiru gur gawintsosh wotere kóniyiru lík'o gawintotsh ashots bobeyiru gólotse tuwr k'osho mana amr k'óshotsnto eehede'e beefno.

Manora bonoono, bonemonat botero kóshotskonton eehituwe. Manweeron noonots botook tookon bodets ts gonkeman tuwtson; shuwetuno, eenetune wokin t'afituno. Noon iko guud'de'e beezeok'azeyal, noonman keewiru ashots bot'afiyal, noonman t'afosh falituwe. Hanbwottotse nokeewiru noon b'táfawok'o kotonat guud'de'e beezo noon geyituwe.

2^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Mastawashi detsdetsa

Fiinowo

Mastawashi/gawiyi detsdetsa;

Dy. nat Dr. Nababefets wekin k'ewfets mastawash nodetset weerots fa'ano. Manotsitsna; jebatse keeweyiruwo, keew iki jangon imeyiru k'úmo, radawniyonat telebjiniyon beshiru keewotsi wekin Programiyotsi, mas'afatse, mes'etiyonat gazet'otse nababets k'úmo mastawashon detso faletuwe.

Jámon, mastawash desto nogeyor haniyere dashi k'umanotsi gawo noon geyituwe;

- ❖ Work'atonat kobeyon k'aniya
- ❖ Nok'ebtso b'baterawok'o jen jen k'umotsi t'iwintsa
- ❖ T'iints keew manitse jen jen k'umotsi k'awnon guut'a. Hanwere aap'on, s'eenaw s'eenmatsi keewon wekin s'een matsi keewon detso faletuwe
- ❖ It nababts wekin it k'ebts jámo b'woteftse k'al detsts mereja etat it gawiruwotsi fac'de'e detsa
- ❖ It nabatsonat it kébtsotse it guut's mastawasho aani aani nababar sheengsh detserawo b'beyal káátsa
- ❖ Mastawasho fíínats jiitsta.

2. Dy. Haniyere dashi keewi tuwokonat k'awntsotsn etiru jangatse mastawash detsdetsi jiisho naana'ots bonababituwok'o woro im. Err keewi tuwonat b'k'awntson detsts nbabiyo nnababere k'ewde'er daniruwots keewi tuwokonat b'k'awntson mastawasho bodaftarats bodetsetuwok'o keewi. Err bodetsts mastawasho bonababituwok'o woshr, kááts geyit keewo b'beyal káátsime.

3^L Gawiya 1^L Aawa

Danidetsa;

- Keewi tuwokonat b'k'awuntona
- Guut'a

Fiinowo

Keewi tuwokonat b'k'awuntona;

Dy. nat Dr. Keew iki k'awuntso biyere shini beyiru keewi tuwatse azeka. Jam aawo guut'iruwo wekin keewiru asho keew iki k'awuntso keewi tuwokonaton gonkide'e b't'iintsfok'o daneka. Keewi tuwokonat b'k'awuntsi gonkeyo noshu'or keewi tuwok iko ayi k'awuntsotsi de'er wetuwe wekin woo falituwe. Keewi tuwok ayotsuwe ik k'awuntso deer woo falituno. K'osh weerona keewi tuwok iko k'awuntso bdaatsirna, daatsets k'wuntsmannat k'awntsman daatseyosh tuwok wottsmanots dagotse t'eng gonkeyo fa'e. *Ariyosha*; Elektriки c'eeshi aaloni gemots bokos'ituk'o woshfe ware. Han no'etora elektriки c'eesho b'boraw' galotse beyiru ashots gemo k'eeldek'taat'iyosh bojiitsri. Gemotsi k'eelde'e kos'iyonmo jongi wonawoniyo betsituwe. Han b'wottsatse tuwtsona geyeyiru awushi ango datso k'azet wekin geyeiru dambo awusho buyr gizonat mááyats een miid'o betso falituwe. Tíímanitse daatseyiru keewi tuwokonat k'awuntsi gonkeyo haniye daashtsi weeran galo faletuwe.

Keewi tuwoka

- ✓ Elektriки c'eeshi aala
- ✓ Gemi kos'a
- ✓ Koteyiruwoniye muk' weekin
ayi awushi weeral butsa.

k'awuntsa

- Gemots kos'a
- Jongi wonawoneya
- Ashots, gizotsnat mááyotsn miid'eya

Fiinor

K'aat' awda; Guut'a;

Dr. Itmas'afatse guut'ets keewi tuwokonat b'káwntson imets ariy weeron k'osh oorts keewituwokonat b'k'awntson dabade'e itdaftarats guutd'ere.

Ariyosh;

<i>Keewi tuwa</i>	<i>K'awuntsa</i>
Noono Iík' azonat ash fiints sababiyon/shernon tuwtson keewituwo t'útetuwe.	Noononu tohar t'afituwe
Nooni k'osh k'osheya	Wósh beshiyonat wósh beshiyiru asho daniya
Ik keewi jáng keewa	wósh beshiyonat wósh beshiyiru ash daniya

3^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Gúúpa
- Shuuts aanar s'iili aatotsi

Finowo

Shuuts aanar s'iili aatotsi;

Dy. nat Dr. Daniruwots k'ot'ok hanitse it dants jám detsotsi detsts gúúpo nababor. Err its kindraww keewots bobeyal aatuwere err keewi. S'uwartsno, k'ot'okman jen jen keewotsi keewur gúúpo ime.

Fiinor

Dr. It mas'afatse shuuts aanar s'iili aatotsi nababar bo'aaniyo imere.

Shuuts aanar s'iili aatots aaniya;

1. Noon jamo maniyituwe, bín maneyetu jamonmo noonaliye.
2. Ik bowotoni jamotsi maniyituwe, bok'osh k'osheynmo ash na'i noononi jangdek' keeweyiruwo, wone falit k'áárots matsek b'wotora, gizotskonmo jangerak, woneraka, noon keewi ter deshak noona.
3. Noono toho bryotse b'detsts k'aloni; Maneyar, matseyar, k'úmon woneyar keeweyar kic'o biitsosha...

TAawa	Keewituwa	K'awuntsa
1	Sheengsh nababef daniruwo	K'oshotsi danituwe
2	Jám aaw dani moo ooreraw na'o	K'aat' ikotse k'osho maand beshituwe
3	Danatse wodm wotts na'o	Jeshuwo daatsituwe

3^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Bodanonat danbok'azon danosh k'aniyek jaanda

Fiinor

Bodanonat danbok'azon danosh k'aniyek jaanda;

Dr. It mas'afatse beezeets jaandotse guut'ets k'ot'ok jami dani detsotsi sheengsh nababar it sheengshdek' galts k'úmosh (✓) ayidek' itsh kindraw k'úmotssh (?) nat b'jamon itsh kindraw k'úmotssh (x) c'irotsi guud'r kiitsuwere.

2. Dr. Haniye dambi jaandotse (?) nat (x) etiru c'iranotsi itbeezeets k'úmotsats sheengsh it danfetso aani aani k'ot'ok iko shuuts aanar nababar t'iwintsde'er.

K'oto'k Gita

Aap'i tera

Imets k'aat'i woro (9)

K'ot'okan tatsotsi; Daniruwots dan han dan bok'rye okon;

- ❖ Aap'i tero eeg b'wotonat, doyonat bfiinon gawon te'ude'e keewituno.
- ❖ Aap'i shibo eeg b'woto galituno.
- ❖ Aap'otsitse shibiyi bút'otsi galde'e kiitsituno.
- ❖ Keewi ik wotonat wori shine shuutson korde'e bok'úmo keewituno.
- ❖ Jewuronat jaawon detsts kaasho kiitsituno.
- ❖ Keeweyiru keewatse, mes'etiyonat gazet'otsatse bodatsiru k'úmo mastawasho detsetuno.
- ❖ Jááwonat jááwwoteraw nbabiyo nababet malotsi korde'e nababituno.

4^L Gawiya 1^LAawa

Dani detsotsi;

- Nababa
- Ap'i ter biitsa, doyonat fiina

Fiinowo

Nababa (*35 Dek'ik'a*)

Aap'i tera;

Haniye shini naana'ots detsts dani k'úmo gawiya;

Dy.nat Dr. k'otóki tatsotis sheengsh daniruwotssh keewr, nbabiye shini aatotsi aati. Manoro jám naanaots botook tooki k'úmo bokeewituwok'o woshi. Err naana'ots botook tookon bonababituwok'o k'alr, bonababoro bodagots sha'ar k'orori. S'uwartsno shini nbabiy aatotsi aaniyo bonabatsatse tuwr bo'ariytuwk'o k'ali.

Nbabiye shin aatots aaniya;

1. Naana'ots boshuntso aaniyo falituno
2. Turur k'ebo ayi k'alotsi detsfe. Manotsu dano beshituno, gond keewatse notooko nokotetuwok'o k'alituwe, nemonat terotsn baterawok'o woshituwe, ashotsi genewishituwe.
3. Naana'ots bodantso keewo falituno. Fa'ewotal kone? Bí'aliyal eegoshe?

Fiinor

Aap'ots biitsa;

1. Nabaituwotsi; guut'etso nababiruwotsi wekin keewotso k'ebiruwotsi
2. T'iintsiruwotsi; fiinat kiitsiruwotsi wekin ash shinats kesht keewiruwots wekin nababir uwotsi

3. Biitsa; kúm ikosh manit aap'a.

Finowo

5. Dy. Dr. Naana'ots bodantso bokeewituwok'o gowo im.

Haniye dambi nbabiye shini aatotsi naana'ots boosh aretso keewbok'riye okon "*Aap'i tera*" etiru nbabiyo botook tookon bonabaituwok'o woshi. Err nbabiye shini aatots aaniyo bo'ariyonat bok'azon t'iiwintsr s'uwatse gúúpo im.

4^L Gawiya 2^LAawa

Danidetsots;

- Nababa
- K'eba

Finowo

K'aat' ika; Nababa

A. Dy. nat Dr. naana'ots mas'afatse gunt'ets faac'i aatotsi sheengsh nababar bo'aaniyo bodaftarts boguut'etuwokó k'ali. Err s'uwartsno bo'aaniyotsi aak'marats nguud'e boshééltsö beyal kaatsde'ene.

Aatots aaniya;

1. A	4. A
2. B	5. C
3. C	

B. Dy. Naana'ots mas'afatse guut'ets aatotsi sheengsh nnababere k'ewde'e bo'aaniyo aap'on bo'aaniyituwok'o woshi.

Aatots aaniya;

1. Guut'dek' beezerawo haniye shini ash eenotsn danek wotat na'i na'osh beshef noon terno. Ariyosh; eepi woror, duubi wororonat fiini woron duubef duubi naarotsi dek'o faletuwe.
2. Wonawoneyiru aap'itera
3. Daniyiruwon haniye dashtsi ariyosh t'iints dani weeron daniwe;

Doogo dawnzon gitoto shaas'efe. Ikltsö b'be'awoni, gitltsö bkiitsfeerna. Jewran b'kiitsir fin iko fiinefets darron nojinalor ikon shéélewor gitlatse dano noon begeyituwok'oni badniyiri.

4. T'afiratse. Eegoshe; aap'i terotsi guud'de'e beezonat ash na'ots bebeyo eenf woo aap'i terots bo'eenetuwo'wa bako bot'afitwuok'o woshatse.

K'aat' gita; k'eba

Dy. Haniye dashi k'aniyets nbabiyo nnababere naana'ots k'ewde'e bok'ebts keewo aap'on bo'aanituwokó woshi.

Aap'i tera;

Aap'i terotsi keezoko kayid'e s'iilo faletuwe. Manotsu; Jáaw wotera guut'a, jáawonat ka'wnk'awn guut'otsi.

1. Jáaw wotera guut'a /sd nbaiyan

Han naari guut'o t'iintsiruwo keewi shine shuutso korde'e bs'ufetso nabef keewa. Bt'iinfonu jáaw wotera weerona. Keewan nabeyoro keewan tiintsiruwots fiino, bofiiniruman kiiitisru doyonat fiinman fiineyiru woronat beyokon nab manits beetuwe. Jáaw wotera guut'otsi /sd nbabiyotsi nabewor wekin tarakeyor biitse yootsi taarikiyotsnat tururotsi daatsituwo.

2. Jáawotsi; jááwo b'tooki gar detsts wotat duubk'o, fakaronat nababon t'iintsef weera.

Jááwi weeron t'iinf keewotsu;

1. Fakara /Baka
2. Eepi jááwa
3. Duuba
4. Dééra, k'áár gedá, táára
5. Shiiwa/K'ona, kúúha

3. K'awn guut'otsi; Han naari guut'ots jááwon wekin jáaw wotera weeron t'iinf aap'i tertsi.

K'awn k'awn guut'otsi etefotsu; Jáawonat jewurotsi, ibotsi, ut utuwotsnat kaashotsi...

Fiinor

Dr. Haniye dambi nbabiyotse keshts aatotsnat bo'aaniyotsna

1. Aap'i terots ambtson kayiyekno? Boono keewwer.

Aaniya; keezona bokayefo. Manotsu; jáaw wotraw guut'a, jáawonat k'awn k'awn guut'otsi.

2. Jáaw woteraw guut'o aawk'oneya btiinfo?

Aaniya; keew iki shine shuutso korde'eni b'súfetso jáaw wotera weerona bt'iinfo.

3. K'awnk'awn guut'otsi etefots aawotsne?

Aaniya; jáawona jewurotsi, ibotsi, ut utwotsnat kaashotsi.

4L Gawiya 3L Aawa

Dani detsa;

- Keeweya

Fiinowo

K'aat' gita; keeweya

A. Dy. Naanao'ts k'aat'otse git giton bogaaretuwok'o woshi. Err bomas'afatse ariyosh guut'ets "Ibo hip'" etef aap'i teri naaro bonababituwok'o gowo im. S'uwatsno bonabats ariyi weeron ibo hip err kaashefotsi botohotston bokaashetuwo woshr, aayiy geyituwoke aayiwe.

Aaninu naana'ots Ibo hip etef aap'i terotsi bo'ind nihotsi aatde'ebowetuwo maafiino nime aatde'e woono. Err haniye dashtsotsi dabde'e daniwe.

1. A: Ibo

B: Hip'

A: Juwanitsi took buko dan

B. Aaniya; banji fúúnda.

2. A: Shaásh ginatsi ik gini dan

B: Aaniya; iira

A: B'séeno bodok'oy b'shato bolok'oy

B: Aaniya; shéét'a

Fiinor

1. Afatsi mááli dan. Aaniya; Aashitsa
2. Iik'o naayi minzo taawu isherawo dan. Aaniya; K'eenaa
3. Iik'o naayi gook'o tor isheraw dan. Aaniya; Dara

4. B'kashi kázt ash kash kotfo dan. Aaniya; maa is'a /janda
5. Bodo mic'e mic'awo dan. Aaniya; weera
6. Fokoniye sha'u kiitseraw dan. Aaniya; t'ud'a

5^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Kaasha /drama

Fiinowo

Kaasha /drama;

1. Dy. Nana'ots awd awd borr nugshe máátson eehede'e bogaaretuwok'o woshi. Bokaashet keewi jangatse /dramatse sheengsh bokeewetuwo k'ali.
2. Kashosh wotit jááwonat jewrotci bogalituwo k'o woshir, bokaashor wekin dramo bokiitsor boshine shuutso korde'e bokiitsituwo k'ali.
3. Gaareyets awd naana'ots bo'aryiy doyo wekin ges'ebahariyo botook tookon dande'e boterwerituwo k'o woshi. Err bobaterawok'o aani aani fiinar terwerune.
4. Naana'ots boterwerts ariy doyi weer on k'aat'otse bokiitsituwo k'o woshr, daniruwotsi jiishr boshééloko kaatswe.
5. Naana'ots bokiits ts kaashatse wekin dramatse kaatso ime wekin botohots bo'imetuwo k'aluwe oona!.

5^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Guut'a
- Nbabiya
- K'eba

Finowo

Aap'otsnton daneya (5 Dek'ik'a)

Dy. And eshe nababiyotse keshts mangituno ett gawets daniryuwots mas'afatse beezets aap'otsitse manit biitso imetuwe. Aap'otsuwe "*Aap'i tera*" etiru nababi shirotsi beyiru "*shaaniya*" etiru nbabiyotsna bokesh. *Ariyosh*; "*shaaniya*" etiru aap'osh manit biitsoni sheengsh daniya eta.

Finowo

Dy. nat Dr. Daniryuwots mas'afatse beezets aap'otssh manit biitsotsi tohar fiinituwo. Err, daniryuwots mas'fatse beeyiru aap'otsnat bobiiitson tohar naana'otsnton finowe.

Nababa (35 Dek'ik'a)

Haniye shini naana'ots detsts dani k'úmo gawiya;

Dy. Dairuwotssh woro imr bodanosh k'anbodek'etuwu k'ali. Naana'otssh b'k'ants weeron gaareyon bofiinituwok'o woshr, nbabiye shini t'iints aatotsatse bokeewetuwo k'o bodts woro ime. Err gaareyon shiyeyat bi'ats bobodts k'úmo t'iwintsr nabiyosh boon k'anit jiisho /aayiyo ime.

Nbabiye shin aatots aaniya;

Dr. It mas'afatse beyiru nbabiye shin aatotsi tohar fiinowone.

1. Naana'ots boshuntso aaniyo falituno

2. Turur k'ebo ayi k'alotsi detsfe. Manotsu dano beshituno, gond keewatse notooko nokotetuwo'k'o k'alituwe, nemonat terotsn baterawok'o woshituwe, ashotsi genewishituwe.

3. Naana'ots bodantso keewo falituno. Fa'ewotal kone? Bi'aliyal eegoshe?

Fiinor

4. Aap'ots biitsa;

1. Nabaituwoti; guut'etso nababiruwotsi wekin keewotso k'ebiruwotsi

2. T'iintsiruwotsi; fiinat kiitsiruwotsi wekin ash shinats kesht keewiruwotsi wekin nababir uwotsi

3. Biitsa; kum ikosh manit aap'a.

Finowo

5. Dy nat Dr. Naana'ots bodantso bokeewituwo'k'o gowo im.

Haniye dambi nbabiye shini aatotsi naana'ots boosh arretso keewbok'riye okon "Aap'i tera" etiru nbabiyo botook tookon bonabaituwok'o woshi. Err nbabiye shini aatots aaniyo bo'ariyonat bok'azon t'wintsr s'uwatse guupo im.

Nbabi wori aatots aaniya;

Aap'i tero; aap'on wotere guut'on beezo faletuwe.

A. Dy. Naana'ots aap'i teri fiinots k'osh k'osh mas'afotse, mes'etiyotnat gazet'otse nababr sheengsh mastawhiyo bodetseuwok'o woshi. Err daniru naana'ots bodetsts mostawosh man ik k'atsoniye dashera guut'o k'aat'otse t'iintsiwe.

Finowa

B. Daniyiruwo mas'afatse "Aap'i terotsi" keezon kayidek't guut'ets guut'o iknoto sheengsh de'e nababowe.

Aap'i Tera;

Aap'i tera no'etora git k'úmotsi sháátit keewa. Manotsuwe; shintsoni, ayi naari aap'ots shápo s'eegi mál b'woterna, gitlonmo b'otook falk shuu'i weeronat dani weera.

Aap'i tero b'took falk danonat shuu'i weera no'etora guut'on beezeraw wotat aap'on keeweyiru nooni mál shuu'ru guut'i weera. Aani aap'i tero ayi naari aap'otsi shap s'eegi málo no'etora; aap'on na'i na'osh beshiyeyiru tururotsi, jewurotsi, jááwotsi, etunotsi, duubotsi, ibotsnat aretsotsn ikats detska.

Aap'i tero guutón beezets guut' teroniye b'kóshts b'tooki doyo detsfe. Manotsuwe; fiino, b'biitso, nababituwotsnat wonawonetk b'woton ieen een doyotsi. Botook tookon deshets doyanotsi danosh aap'i ter iko de'er s'iilo geyitk b'wotsotsna tururo de'er ariyok'o s'iilo faletuwe.

Tururo beyok ikoke waar ikoke keewet keewa. Manbwottotse, fiintsotsnat nababituwotsna ik woron ikoka wekin ikatse bodaatsefo. Fiiniruwo fiinosh b'tuwora "*yootsa etuno*" biyere, k'eebiruwots wekin nababiruwots "*ee etuno*" err k'ewur bo'aaniyit. Keewiruwo wekin fiiniru man b'geiyiyal bgeiyiyituwoke k'ááro wonifets atson giwufets, tururman arosh (wotosh) geefetsr keewituwe.

Nababiruwots wekin k'ebiruwots niyiron "ee, ee" erfetsr bok'ebet. Han weeron nababiruwots wekin k'ebiruwots deeno, aaniyonat k'ebi fiino fiinituno.

Dr. Aab hanoke it nababiru nbabiyo eed'ik'o eed'iyir haniye dashi aatanotsatse k'úmo wonewor. Aap'i tera eteyiru keewo guut'oneyamo aap'oneya beezefo keeweyor.

Trurman beshiyiru ashmanuwe tururman b'ind nihotsoke wekin k'oshotsoke b'shishk woto falituwe. Wotowa bákona, shini bishishtsok'on, b'dabawo, b'oorirawo bíínk'on beshiyo falatse. Beshiyo b'falit b'tooki k'úmona. Ik iknono b'batts tururots sheegrona b'tooki k'úmo dabde'er keewituwe. Hani aap'tero wekin tururman wonawoneyi doyo kiitsituwe. Haniye k'oshoni, tururman keewit biitso detsetuwe. Manuwe, tururman Kooc' kooc' ind nihots bonaana'osh keewo falituno wekin dani mootse daniru iko b'tohotssh k'aat'otse b'keewitk woto falituwe. Ewuk wotowa aake tururman keewet biitso detsfe. Hanuwe aap'i teri biitso kiitsituwe.

Aap'i teron ashots, wekin guut'tso shúúts s'eeg k'azoni ashots wekin gaareyots tookotse azeyiru doyi k'awunts b'wottstsna. Wotowa bakona, tururan azdek' fiinats jiitsiru ashots k'osh k'osh fiinotsi fiindek'etuno. Fiin manotsitse daniyo, baziyo (k'ororo) keewo, faronat gúúpi fiinots s'eegetuwe. K'aat'hantse aap'i teri shápotsitse ariyide'e keewotsi (jewuro) ariyosho de'er aap'i tero daniyonat ko'roron fiinats aawok'o jiitsetuwokó s'iilo.

Daniyfiina

Ashots bobebeyonat ay toho beyi terotsi, aap'i teron bonaana'otssh daniyituno. Ariyosha "k'aasho mishiraka sheet'o nibirake" etiru jewur keewan nos'iilora beshiyosh b'getsoni t'afits asho wekin shéélts asho izde'e káátsa báko sheet'o káátsa falatse.

K'aak'ts ashosho maac' worit buuts íma báko k'aash keew móó k'aak'a'tse ooríratse wekin maac'o worirats etiru k'úmo beshiyosh geyewora.

Baziy /k'orori fiina

Ashots bosheeng doyo kup'iyosh, gond doyo baziyosh, ashotsi gond doyats ooriyosh aap'iteron keewo beshifno. *Ariyosh* "Gond ashon giyo bek'ayone, kangt'on shemo shirk'ayone", etiru jewuran nos'iilora, gond doyo detsts ashonton giyo beyeyal yaatse hambetso fay baara beeti, kangt'onton beyonu shema gad' b'ishit. Eshna hank'o gond keewatse it tooko korde'ere etosh geyeyora.

Fiinowo

1. Dy. It k'ebts "aap'i tera" etiru nbabi k'úmo it daftarats guud'ere.
 2. Dy. It detsts mastawashiman gaareyon wotde'e shiyewer.
 3. Naana'ots tohat ikats shiyeyat bodets ts jen jen k'úmotsi neesh bokiitsituwok'o woshr, boshééloko b'beyal sheengsh kaatso ime.
- C. Haniye shini k'aat' gitotse taw gitatse naana'ots kaashts kaashots fa'ano, wekin ariydek't bokaashts doyots fa'ano. Manatse tuwr daniruwots botookon jááwonat jeworon detsts keewi tooko bomásáfatse beyiruwotsitse iko faac'de'e sheengsh terwerde'e k'aatótse bot'iintsituwok'o izi.

Faac'et kaashi tookotsi;

- A. Indona, nihonat na'ona
 - B. Dani maa naasho, daniruwotsnat daniyiruwna
 - C. Kemiruwona, kewiruwonat goonkiruwona
 - D. Shoodetso, hakimiyonat shoodets kotiruwona
 - E. Daanya, ak'abiyonat t'abak'ona
- D. Gaareyon wotde'e shiyewer.
1. Dy. Naana'ots bogalotse ayi aawo bomáaf nemi buutsi naarotsi bodaftarats boguut'etuwo'k'o woshi. *Aryosh*; Bedi misha, mo'a, kawa, tusha,
 2. Dy. Naana'ots gaareyon wotde'er dambi beezezets nemi buutsmanotsitse iko faac'de'e aawk'o k'alde'e k'aniyefok'o shine shuutso korde'e shiyeyar boguut'etuwo'k'o woshr bodagots sha'ar t'iiwintsr k'aat'otse bo t'intsituwo'k'o k'alr oor beyiru naana'otsi kaatso bo'imetuwo'k'o keewi. Err, s'uwatse gúúpo ime.

5^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Aap'i jawa

Fiinowo

K'aat' awda; Aap'i jawa

A. Dy. nat Dr. Daniruwots mas'afatse beezeets jaandotse tookfalts kayera aap'onat tookfalaw kayera aap'otsi galde'e bos'eentsituwok'o sheengsh ariyon daniyiwe. Err bo'aaniyo botothotsntowoneyar bo'ere ari aaniyo aak'marats nguud'e boshééloko kaatsde'eno.

Aaniya;

<i>TAawa</i>	<i>Aap'a</i>	<i>Tookfalts kayeraw aap'a</i>	<i>Tookfalaw kayeraw aap'a</i>
2	Máátsna	Máátsa	-na
3	Mootsi	Maa	-otsi
4	S'eketsi	S'eka	-tsi
5	Nibna	Niba	-na
6	Naana'otsi	Naana'a	-otsi
7	Toohotsi	Tooha	-otsi
8	Dawetsi	Dawa	-tsi

Dy. Daniruwots mas'afatse beyiru ''kayeraw aap'o eebi? Etiru nbabiyo bonababeruftse shino aat manatse naana'ots bokeewetuwo k'ralr, kayeraw aap'i biitso bokindonat bok'azon ariwu.

B. Dy. Daniruwots mas'afatse kayeraw aap'i jangatse tuwr naana'ots aap'onat kayeraw aap'i dagotse beyiru ik wotonat k'osh k'osheyo sheengsh bokeewituwok'o woshi. Err s'uwatse bí aaniyo aak'marats guud'r kiitsi /daniyiwe.

Ariyosh; nibna etiru aap'an gitosh kayir nos'iilor niba etiruwonat na etiruwon detsfe.

Manbwotoro, niba etiru aap'o tookfalk kayeraw aap' bwotor na etiruwonomo tookfalaw kayeraw aap'a.

C. Dr. It mas'afatse jaandots beezets *doonz, s'oot'o, ayonat muk'* kiitsiru but'otsi galde'e imets ariyatse tuwr fiinone.

Ariyosh;

TAawa	Aap'a	Aap'o kayeraw aap'o maand kayiyewora	But'wotts kayeraw aap'a	But' wotts kayeraw aap'i fiina
1	Nodani maa	No - dani - maa	No-	Doonz kiitska
2	Irsasiyotsi	Irsasi – yotsi	- yotsi	Taaw kiitska
3	Na'uni	Na'u-ni	-ni	S'oot' kiitska

Fiinor

Dr. It mas'afatse jaandots beezets *doonz, s'oot'onat ayonat muk'* kiitsiru but'otsi galde'e imets ariyatse tuwr fiinore.

Aaniyotsi;

TAawa	Aap'a	Aap'o kayeraw aap'o maand kayewora	But'wotts kayeraw aap'a	But'wotts kayeraw aapi fiina
1	Aap'i terotsi	Aap'i -ter-otsi	-otsi	TAawa
2	Ariyotsi	Ariy -otsi	-otsi	TAawa
3	Mangiyeka	Mangi -yeka	-yeka	Dooza

4	Tahert	Tahe-rt	-rt	Doonza
5	Fiinotsi	Fiino-tsi	-tsi	TAawa
6	Daniyiruni	Daniyru-ni	-ni	Doonza
7	Bukúluni	Buk'úlu-ni	-ni	Doonza
8	Gitsitsan	Gitsi-tsán	-tsan	Doonza

Fiinowo

D. Dy. Daniruwots mas'afatse beyiru s'een matsu k'eewotsitse aap'i jawi shéélatse tuwr ayonat muk'a (tAawa), s'oot'onat dooza err bogale okon s'een matsu keewotsi kaatsde'e boguut'etuwo'k'o daniruwotsi sheengsh jiishi. *Ariyosh*; Naana'ots boyere eenotsi bomangiyoo boon úda.

Shééloni doonzi manek'aza. S'een matsu keewan b'káátsewora;

Naana'ots boyere eenotsi bomangiyoo boon údituwe. Wekin Naana'ots boyere eenotsi bomangiyoo boon údituwe.

Fiinor

Dr. It mas'afatse beezeets doonz, s'oot'o, ayonat muk' kiitsiru but'otsi galde'e imets ariyatse tuwr fiinore.

Aatots aaniya;

1. Daniryuwots hambets ko'eyo bodetstsots dano bi'al nodani maa naasho keewre.

Shééloni; Taawi manek'aza.

2. Ikik aawo máátsots ááwats bofutiru ááwi kuuliyo ááwats miid'o betsituwe.

Shééloni; doonz man k'aza

3. Asho ashó t'afiyono nawiyyono falituwe.

Shééloni; doonz mank'aza.

4. Aldo minz geli kemt minz úro kewere.

Shééloni; s'oot' mank'aza.

5. Ashots tohar eenosh bofiino k'alo detsfe. Shééloni; taawi mank'aza

6^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Guut'i tera
- Nbabiya
- Jáawonat jáaw woteraw guut'a

Fiinowo

K'aat' uutsá; Guut'i tera

Dy. nat Dr. Jáaw woterawonat jáawon t'iints git guut'otsi daniryuwots masáfatse bonababituwok'o woshi.

1. Shin naanao'ts gaareyon bowotituwok'o k'alr, gaareyotse iko bnababituwok'o k'ali. Manoro k'oshotu nbabiman k'ewr bnababts weerats kaatso bo'imetuwok'o woshi. Manuwe jáaw woterawonat jáaw wotts guut' bwoto bogalituwok'o keewi.
2. K'aat'otsi gaare jámotse sheengshdek' nababere etat it k'ebts na'o wokin na'u faac'de'eni kaat'otse naana'i shinats kishr bnababituwok'o wokin b'nababituwok'o woshi. Manoro naana'ots ango kup'iwe wekin shilmatiyo imo batk'aye.

Fiinowa

Waamici gitlotsa;

Dy. Daniryuwots mas'afatse beyiru jáaw woterawonat jáaw wotts guut'otsi naana'ots bogalonat bok'azon t'iwintsr, "Waamici gitlotsa" etiru guut'o jáaw woteraw guut' bwotonat "Fiina" etiru jáaw bwoto sheengsh keewi.

Fiinowo

1.Dr. nat Dr. Naana'ots jááw wottsonat jááw woteraw guut'otsi git timo gaareyon guud'de'e bowetuwo'k'ali. Err gaareyotse ik ik naana'otsi ntuzre nababono. S'uwartsno kaatset keewo b'beyal kaatso im.

6^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Nbaba
- Jááwonat jááw woteraw nbabi malá
- Gúúpa

Finowo

Jááwonat jááw wotera nababi malá;

Dy. nat Dr. Daniruwots mas'afatse k'aniyets jááw wottsonat jááw woteraw guut'ets nababi málotsi sheengsh bonababituwok'o woshi. Err bot'iiwintsts k'osheyo eeg bwototsok'o aati. Naana'ots imts k'umatse tuwr gúúpo im. Err manoro daniruwots mas'afatse guut'ets awud nababi málotsi ik ikon jááw wottsonat jááw woteraw guut'otsi Sheengsh daniyo neen b'geyiyo oona batk'aye.

Gúúpa

Dy. Andoor aani naana'ots mas'afatse k'ot'okan gúúpo sheengsh daniyiwe.

6^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Shuuts aanar s'iila

Finowo

Shuuts aanar s'iili aatotsi fiina;

1. Dy. nat Dr. Haniye dashi beezets ash ang kup'iyit jááwonat jewrotsi naana'ots botookiko bonababiye okon dabde'e keewi.
 - A. Dawutsal mísho k'áák'o bazetuwa, eeshuwal itá jot'o bazetuwa.
 - B. Gan baari shooba ngizo gene'owe, baz gemi k'eela ndees'o gene'owe.
 - C. Máátso t'iyo tigotsa ni'eduno bot'ik'aye, éésho dusho jot'otsa máánzo tipo bot'ik'aye.
2. Dy. Daniruwots shuni jango guud'de'e bowetuwo'k'o keewr, bonababere k'ewr b'beshiru wosho ni'aatre keewno. Err haniye dashtsotsi dabde'e daniyiwe.
 - A. Shuunets bááusha tálupo aashitse, shit'ets báárusha juwano angtse.
Han b'beshiyiru woshoni; geyets keewo daatsosha kic'o b'beyalor besho faletuwok'oni. Geyeraw keewonmo kabiyerawok'oni.
 - B. Neen taan shuno ik daaz kura
daazo maawoko bolo de'e tuwa
bolo maawoko neen taan daga.
Han b'beshiyiru woshoni; shuno git ash dag b'wotoni.
 - C. Shuno wotala uump' shunewe, shit'o wotala giish shit'ewe.
Han b'beshiyiru woshoni; shuno git ashots dagotse kotek b'wotoni.

Fiinowa

Dy. And aap'i tero guut'i teroniye b 'k'osh k'oshey o iko fiinar kiitsuna.

1. T'iintsa; no'etora ash shinats keher kaashon wekin dramon kiitsa.

K'oshonu guut'ets keewotsi ash shinats keher nababa

Fiinor

1. Dr. Aap'i tero guut'i teroniye b'k'oshets doyotsi keewuwere.

1. T'iintsa	3. Nababituwotsi, s'iiletuwotsi wekin k'ebetu wotsi
2. Biitsa	4. Woneya

Aatots aaniya;

2. Biitsa; jááwonat jewron b'beshiru wosha

Finowo

3. Dy. Oorts git doyotsi dambtsan weer on naana'otsh daniyiwe.

Nababituwotsi; etoni keew/ kaasho bede'e s'iilet wokin k'ebet asha.

K'oshni guut'ets keewotsi nababa.

4. Woneya; etoni kaashiru wekin keewiru asho k'um iko k'osh weer on dabde'e /wonide'e keewo b'falora. K'oshonu guut'ets keew iko b'garo k'osh k'oshide'e nababo falewora.

Fiinor

Dr. Took falts kayeraw aap'onat took falaw kayeraw aap'on dagotse beyiru ik wotonat k'ósh k'óshewon ariyon te'ude'e kiitsuwere.

Aatots aaniya;

4. Took falts kayeraw aap'a no'etiruwoni btooko falt biits detsts wotat biyere dasho aap'í kayo mand kay falawonat bkayiyalor biits ima aap'a eta.

Bfooko falr eed'eraw kay falaw aap'a etonmo biitso detsoho dets k'azosho falituwe. Wotowabakonmo, btooko falr eed'o falatse.

Finowo

Dy. Naana' ots bodanonat danbok' azon t'iiwintsosh k'aniyets jaando naana' ots sheengsh s'iilr bi'atse bokeewetuwo k'woshr c'ir (?) nat (x) bogedts k'úmotsi boosh bgalefetso sheengsh daniyiwe.

K'ot'ok Keeza

Mas'afi moonat guut'i tera

Imets k'aat'i woro (6)

K'ot'okan tatsa; Daniryuwots dan han danbok're okon;

- Aapo'tssh kaawonat manit biitso imetuno.
- Guut'i jifuwotsi korde'e guut'etuno.
- Beshts jango (drsetiyo) guut'etuno.
- Shiyeyi terotsi korde'e shiyetuno.
- Mas'afi maa terotsi fiinats jiitsonat shiyeyi jiishotsi dande'e fiinituno.
- Timotsi guut'uno.

7^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Nababa

Fiinowo

Nbabi nababa

Nbabiye shini aatotsi;

Dy. Daniryuwots mas'afatse guut'ets “*guut'i tera*” etiru nbabiyo bonababeftse shino nbabiye shini aatotsats bokeewetuwo k'o woshr, nbababiyosh bok'andek'etuwok'o k'ali. Nbabiye shini aatotsats bokeeweworo bok'úmo arbwotonat arwotbk'azon nbabiyo nabade'e bo'eekor bo'ariyituwo k'ono keewi. Maniye okono naana'ots botook tookon “*guut'i tera*” etiru nbabiyo bokááro boshishirawo, bonooni kindo bogiwushrawonat bojaabon bokoleraw bo'ááwu baaron bonababituwok'o sheengsh izi. Han weeron nbababonu bonabaor kaari kaari bonababituwok'o bwooshituwo k'eo keewuwe. Nbabiyo nababefets dagon eed'iyir aatotstse boshiyetuwo k'eo keewur, aatots aaniyino bo'ettsono bodaftarats bodetsetuwok'ononat bo'eed'itsatse tuwur bonababituwok'o keewi.

Nababde'e boo'eeke okon, nbabiyo nababefets eed'it bi'atse boshiyets aatots aaniyo bo'aaniyonat bok'azon, b'gonkeyonat bk'azon, bonokoriyituwo k'o woshi. Err s'uwatse naana'ots bo'aaniyo shini bigawtsonton ik wotts wekin daatsre ettsotsi, tgawtsonto t s'iilor bado daatsre etiruwotsnat jámon daatsratse etiruwots kisho kishr bokeewituwo k'ali.

Nababiyeshini t'iints aatots aaniya;

- A. Ash na'o guut'i tero boterweroniye shinon boosh shiyeyiru keewo bobeshifonat shino mandisho biin beshiyosh bo'aziru aap'otsno ikats destska eta.
- B. Guutiruwots wekin derasiyots boguut'ir ash nao'sh een shunonat ash na'o eeg b'woto danosh t'eng shuno bodetstsotsna. *Ariyosh*; Ash na'o eeg naari azeye? Ashots aake waakno? Aawumaand ametkno? Bodoyon aawuk'one? Bobeyi tero aawko'ne? nat arets aatotsh aaniyo imosha boguut'fo.
- C. Guut' iko guut'i teretska etosha, guut' mec'ir b'woteftsere sheengshde'e, shaawshde'e b'tooki nemonat teron kotdek't guut'ek woto bííng geyiyituwe.

Guut'eraw guut'i ter deshaw keewa no'etiruwoni guut'dek' beezer aap'on keeweyiru tururotsi, taarikiyotsi, ibotsi, jááwonat jewurotsi bdets.

Bogitets ik bowotmo ash na'i nemonat ternon na'i na'osh b'beshish bok'alona.

D. Dy. Daniryuwots haniye shini bodants jááwonat jewro, dramo wekin kaashotsi, azdek' guut'ets guut'otsitse iko bokeewituwok'o k'ali. Err bobatiyal gawiyiwe.

7^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Nababa
- Guut'a

Fiinowo

K'aat' ika; nababa

A. Dy. Naana'ots mas'afatse beyiru nbabiyotse keshts aantotsi bonbabaituwok'o woro imr, bo'aaniyo "Ara" wekin "Koota" err bo'aaniyituwok'o k'ali.

Aatots aaniya;

1. Koota	2. Ara	3. koota	4. koota	5. Ara

B. Dy. Daniryuwots bomas'aftse t'iints faac'i aatotssh manit aaniyo sheengsh nababar bo'aaniyituwok'o woshi. Err boshéélso b'beyal aak' marats bo'aaniyo nguud'e káátsde'eno.

Aatots aaniya; 1. B 2. D 3. C 4. D 5. A

C. Dy. Naana'ots mas'afetse beezets bshirots jindiyets wekin sar ayiyets aapo'ts biitsats git git borr bokeewetuok'o gowo im. Err s'uwatse aapo'tsn s'een matsu keewo bofinituwoko' k'ali.

Aatots aaniya; 1. Guut'a 2. Keewituno 3. Fala 4. Gonkeyiru 5. Bobek'ts
6. Angdek'etuno 7. Tuwoka

D. Dy. daniruwots mas'afatse guut'ets aap'otsn s'een matsi keewo bofiinituwok'o woshi. Err boguut'ts s'een matsi keewo máátse nugusho wotsar ik ikon bonababere k'ewr boshéélts guu'i tero b'beyaal nkaatsre boowere dande'eno.

Fiinor

E. Dr. Naana'ots it mas'afatse imets kis'i tookotsatse iko faac'de'e it dani maa mas'afi mootse daatseyiru Bori noonni mas'afotsi wekin k'osh k'osh guut'dek' beezets mas'afotsi s'iilr merejo kakuwur t'iintsuwer.

A. Dr. Azdek' guut'ets mas'afotsi kon ka'nitsok'o, awur k'aniyetsok'o, mas'afot shúútsonat ambts k'ats bdetstsok'o t'iwintsde'e waar t'iintsuwere.

7^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Mas'afi maa kindi jiisha
- K'ebi nbabiya
- Keeweya

Fiinowo

Mas'afi maa kindi jiisha;

Dy. Daniryuwots mas'afatse guut'ets mas'afi maa kindi jiisha, terotsnat mas'afotsi galdek' beezewoko dana, etiruwotsi sheengsh bonbabituwok'o woshr, eeg k'úmo bodatstsok'ono aati. Err s'watse gúupo im.

K'aat' gitā; k'eba;

A. Dy. “*Guut’iruwonat b’tooki doya*” etiru k’ebi nbabi tookan nababr niyere k’ewde’e eeg jang b’wotok’o naana’ots gamatono. Bogmitiyatse tuwrnu nnababere sheengsh k’ewde’e bok’ebtsatse tuwr aatotssh aaniyo bo’metuwo k’ali.

Fiinor

Aatots aaniya;

1. Doya etoni ash iko b’tookon bish /bísh shiyefonat b’k’úmiru keew wotat ashman fiino kiitsiru weera eta.
2. Ba’al k’osh ash jango wotosh falituno wekin jámon dats jiik’atse ash na’otsats bodf keewots jaago wotosh falituwe.
3. Gonkeratse. Eegoshe no’etala, dats jiik’atse aron wotosh falituwe ett azdek’ guut’eyiruwotsnat aron no’ats bodiruwotsna nogitsotse nosh shiyeyiruwots bogonkerawotsna.
4. Eegoshe guut’iruwo azdek’ bguut’ru jango btooki doy baara err nodek’al ash ud’i jango azde’e guud’de’e t’iitseyal t’iintsts ashman ash ud’tsokowa err s’iila wekin tAawa etk’o b’wotituwotsna.
5. Azde’e ik keewi jango guut’iin ash na’ots datsi jiik’atse boosh shiyefotsnat bofiinef keewotsnton gonkek woshde’e t’iintso b’woto dano noon b’geyituwo k’o dana.

Finowo

K’aat’ keeza; Keeweyi wora;

Dy. Daniruwots mas’afatse beezeets keez shiyeyi tookotsitse iko faac’dé’er shiyeyi jiishotsi shiyide’er naana’ots bokeewetuwo k’eevi. Han bofiinoro bogaareyotsitse ik jiishitonat awud ikn shiyeyet naana’otsi faac’o batk’ay.

Naanao’ts shiyeyi dani tookmanatse boosh sheengsh b’galituwo k’shaaniyo ime oona.

Dani tookmanatse boosh kindraww keewo bo’aatoro sheengshde’e daniyiwe.

Maniye okon bofaac’ts shiyeyi dani tookman jango mas’afotsi nababar wekin k’osh ashotsi aatde’e waar gitlotsi k’aaato’sh k’ande’e bot’iintsuwok’o woshi. Bot’iintso gaareyotsi jiishiru

uuts naana'ots k'aat'otse nana'ots shinats keher boshiyet jango bojiishishor oor beyiruwots boshiyeyiru k'úmotsi fiinots shine shutsonat woron korde'e mastawasho deshbodek'etuwok'o sheengsh keewi. Boguut'et k'úmonu ik k'atson bs'uwiguwok'o keewr, bot'iintsiuwoko' k'ali. Naana'ots guut'ts mano kakude'e káatso ime.

K'aat' gita; K'eba

Guut'ruwonat b'tooki daya;

Doya etoin ash iko b'tookon bísh shiyefonat b'k'úmiru keew wotat ashman fiino kiitsiru weera etat. Guut'ru asho wekin derasiyo b'tooki doyotsi ashosh b'keewora b'keewiru keew jámmanots bísh shiyef wekin shiyerak keew wotosh falituno. Shiyef doyotsi etefotsi ariyosh; keewdek'i, doya, shuni doya, okori doya---

Doyanotsi danfoun bi'ats b'bodts ashoniye. Guut'ru ash b'guut'ru keewi jango b'guut'or wekin b'nabor b'guut'rimannat b'nabiruman haniye shin shiyir danaka err k'úmo kic'itka. Guut'ru ash b'guut'ru keewman asho sheengsh b'geetsiuwok'o wekin b'k'ebetuwok'o woshnri b't'iintso.

Guut'ru ashman aawuk'one asho b'getsiuwok'o k'aldek' bt'iintsi? Err no'aatora b'aaniyonu dats jiik'atse aron bi'ats b'borneye err keewosh keewk'azosh faletuwe.

Nabababiruwotsi wotalor bonababiru jangman dats jiik'atse aron bo'atsats b'bodtsok'o boosh b'shiyeyalor nababiru ashmanats shiyeyiru keewots bodkne err keewo faleratse. Eegoshe no'etala datsi jiik'atse aron wotosh falituwe ett azdek' guut'eyiruwonat aron no'ats bodíruwotsnat shiyeyiruwots bogonkerawotsna. Manbwottsetse, dats jiik'atse azdek' guut'eyiru guut'ru ash b'ísh shiyeyiru wekin b'ísh be'eyiru baara err koto geyiratse.

Guutiruwo azdek' bguutiru jango b'tooki doy baara errnodek'al ash ud' jango azde'e guud'de'e t'iintseyal t'iintsts ashman ash ud'tsok'owa err s'iila wekin dek'a etok'oyi. Azde'e ik keewi jango guut'oni ash na'ots dats jiik'atse boosh shiyefotsnat bofiinef keewotsntion gonkek woshde'e t'iitso b'woto dano noon geyituwe.

8^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Tim guut'a
- Guut'i jifuwotsi

Fiinowo

K'aat' awda; Guut'a

1. Dy. Daniruwots mas'afatse t'imi jang guut'ets nbabiyi bonababituwok'o k'ali. Err nbabiyi jango sheengshde'e naana'otssh shaaniyiwe. Maniye okon daniruwots mas'afatse beezeets keez dani tookotsise iko faac'de'e dani tookman s'iilits ik timo git git borr boguut'etuwok'o keewi. Git git bodt boguut'ts tim mano k'oshotsnton woneyar boshéélts keewo b'beyal bokáátsetuwok'o woshi. Erun s'uwtse, gúúpo ime.

Ariyosh; Teesha

Dr. Daniruwots bodano sheengsh danosh k'alboon geyit keewotsitse iko teesh k'aza. Manuwere egoshe teeshobok'azal bodanatse wodmo wotar sheeng k'awntso dowor een shirats bodetuno. Han báárbwoteftse daniyiruwots boon jejaar jeshuwo kashetuno.

2. A. Dy. Naana'ots git git bodt boguut'ts timotsitse keew k'ees'i aap'otsnat s'een matsu keewotsn bogalituwok'o woshi.

B. Dy. Daniyiruwots guut'ts timotse beyiru s'eenmatsu keewots bok'úmon bogonkeyonat timmanitse beshiyosh geyets k'úmo dets keew k'ees'i aap'o gonkek b'woto bot'iiwintsuwok'o keewi.

C. Dy. Daniruwots boguut'ts timots noonijaw shéélo detsbok'azo bot'iiwintsuwok'o k'ali.

D. Dy. Naana'ots timotsi boguut'or guut'i jifuwoti kaatsdek't boguut'o sheengsh bot'iiwintso shoyar s'iile.

E. Dy. Naana'ots git git bodt boguut'ts timo k'oshotsnton woneyar boshéélts k'úmo bokeewetuwo woshr, káátsbodek'etuwok'o k'alr, dab neen geyit keewo wekin aayiyo b'beyal aayiwe.

Fiinor

3. Dr. Daniruwots mas'afatse guut'ets timo naan'ots bonababituwok'o woshr, oorts guut'i jifuwotsi t'iiwintsr taawots beyokats manituwotsi bos'eentsituwok'o k'ali. Err s'uwatse káatso ime.

Aatots aaniya; 1. (,) 2. (,) 3. (,) 4. (.) 5. (,)

8^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Nababa
- Keewots shine shuutsa
- Tim guut'a

Fiinowo

Dy. Daniruwots mas'afatse guut'ets “besht keewi guut'a” ettiru nbabiyo naannao'ts bonababituwok'o woshi. Err eeg bogaltsok'oaat'i. s'uwatsno beshts keewi guut'i jangano sheengsh b'beshiru k'úmono shaaniwe.

4. Dy. Daniruwots mas'afatse boshine shuutso koraniye beezeets s'eenmatsi keewotsi shino bonababituwok'o woshi. Err naana'ots s'eenmatsi keewotsi káatsde'e boshine shuutso korde'e boguut'etuok'o k'ali. S'uwatsno bo'aaniyo t'iiwintsr káatso ime.

Fiinor

Aatots aaniya;

3,	1,	9	5,	7	10	2,	4,	8	6,
----	----	---	----	---	----	----	----	---	----

Fiinowo

5. Dy. Daniruwots mas'afatse beezeets beshts keewi jango timo guut'osh shoy noon geyit jiishotsi naana'ots bonebabituwok'o k'ali. Err jiishotsatse sheeng gúúp'o nime okon naana'ots jiishman weron beshts keewi jango timotsi boguutetuwok'o k'ali. Err s'uwatse boguut'ts t'imó s'ilr káátset k'úmo b'beyal káátsi.

8^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Nababa
- Shuuts aanar s'iili aatotsi

Fiinowo

Dy. Daniruwots mas'afatse guut'etts jám dani gúúp bonababituwok'o woshi. Err gúúpi k'umotsatse git git borr bshiyeyituwok'o k'ali. S'uwtasno gúúpman jango sheengsh shaaniwe. Manoro naana'ots boosh kindraww weewo b'beyal bo'aatituwok'o gowo im.

Shuuts aanar s'iili aatotsi;

Dy. Daniruwots mas'afatse guut'ets shuuts aanar s'iili aatototsi bonababaituwok'o woro im. S'ilatsno, aatotssh wotit aaniyotsi gaareyon wotde'e bodafrats boguut'etuwo k'al. Err bo'aaniyo gaareyotse ik ik asho b'nabanbituwok'o woshr, boshéélts keewo b'beyal aak'marats bokáátsde'eno.

Fiinor

Aatots aaniya;

1. Shiyeyi woror k'ebeya; k'aab k'aab k'úmotsi detsa...

2. Noguut'iru keewman jango sheengsh danosha
3. Naana'ots timi biitsonat doyatse tuwr bodants weeron timo boguut'etuwo'k'o k'ala
4. Naana'ots haniye shin botohotsats bodts keewi gango gawude'e beshts keewi jango boguut'etuwo'k'o woshi
5. Naana'ots beshts keewi jang boguut'ts timosh tooko ba'imetuwo'k'o k'ali k'ot'okan detsotsi bodanonat danbok'azon t'iiwintsi jaanda.

Fiinowo

A. Dy. Daniruwosts mas'afatse guut'ets wekin beezets jando sheengsh bonababituwok'o woshi.

Err naana'ots dandek't bobeshts keewo sheegsh danrno wotiyal (✓) sheengsh danatsno wotiyal (?) b'jámon danatsno wotiyal (X) c'iro gerr jaando bos'eentsituwo'k'o k'ali. Err s'ilatse sheengsh danawotsi bjámon danawotsi err naana'otis galde'e boosh ayiyi geyit dano sheengsh daniyiwe.

K'ot'ok Awda

Torra

Imets k'aat'i woro (12)

K'ot'okan tatsotsi; Daniruwots dan han danbok're okon;

- Aap'i jewuri káawonat aash biitso imetuno.
- Gonkiru aap'otsnat k'osh k'úm dabiru aap'ots biitsonat finon galituno.
- S'eenmatsi keewotse keeweyi k'áát'otsi galde'e danetuno.
- Tipots shapo wonawoniyir k'osh shúútso fiinituno.
- S'eenaw seenmatsi keewi biitso imetuno.
- Radiwoniyonat telebijiyon k'ewde'er b'beshiru k'úmo guut'etuno.
- Moosheyi terotsi korde'e ik keewi jangatse mooshetuno.
- K'osh k'osh guut'ets keewotsi nababr mastawasho guut'etuno.
- Azde'e guut'i k'alo keewituno.
- K'awn azde'e guuto'tsnat t'intsiruwots konotsi bowoto galituno.
- Jáawonat jewuri biitso danetune.

9^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Aap'otsnton daneya
- Torra
- Nababa

Fiinowo

Dy. And eshe nababiyotse keshts mangituno ett gawets daniruwots mas'afatse beezezts aap'otsitse manit biitso imetuwe. Aap'otsuwe "*Eshuwotsi*" etiru nababi iki shirotsa daatseyiru "*wora*" etiruwonat k'osh aap'ts keshkno.

Ariyosh; Wora etiru aap'osh manit biitsoni saayita wokin Dura eta.

Daniruwots mas'afatse beezezts aap'otssh manit biitsotsi tohar fiinituwo. Err daniruwots mas'fatse beeyiru aap'otsnat bobiitson tohar naana'otsnto finowe.

Nababa; Eshuwotsi (35 dek'ik'a)

Fiinowo

Haniye shini naana'ots detsts dani k'umo Gawiya;

Dy. Dairuwotssh woro imr, k'ot'oki tatsotsi nababar b'galituwok'o woshuwe. Tatsotsi siilit aatots bobeyal naanao'ts bo'aatituwok'o woshr, bodanosh k'anbodek'etuwo k'ali. Naana'otssh b'k'ants weeron gaareyon bofiinituwok'o woshr, nbabiye shini t'iints aatotsatse bokeewetuwo k'ants woshr. Gaareyon shiyeyat bi'ats bobodts k'umo t'iwintsr nabiyosh boon k'anit jiisho /aayiyo ime.

Nbabiye shin aatotsi;

Dy. Eshwotsi etiru nbabiyo nababiftse shino shin aatotsi aati.

1. K'awun azdek' guut'ets guut'i k'umo keton dano falewor geenz azdek' guut'etsonmo keton káári b'k'umo dáátso faleratse err k'oshono dabde'e keewi.
2. Koni tetets azde'e guut'o naang'ots nababar wotere k'ewr bo'aaniyituwoko' woshi.

3. Git eshuwots dupo bo'amtsok'oni b'keewiri err oorts k'úmo b'beyal dabde'e keewi.
4. K'awn azdek' guut'ets guut'i naara. Haniye okon káwn azdek' guut'ets shini timo k'ááro shishik'ayir naana'ots bonababituwok'o keewi. Manoro gitl timo bonababeftse shino nbabi worori shiyeyi aatotsatse naana'ots boshiyetuwo'k'o k'ali. Err naana'ots shini aatets aatotsi batk'ayir oorts nbabiyio bonababituwok'o woshi. Errnu "eshuwotsi" etiru nbabiyman bonababor bodants k'úmotsi deshde'e shinomaand wekin hanatse tuwr eebiyek'úna weti? Err bogamatituwo'k'o woshr, oortso nababde'e bo'eeke okon shini bokeewts k'úmo arbwotonat tobk'azon bo'ariyituwo'k'o boon aayiyituwe.

Fiinor

Terwera

K'aat' ika; Nbabiya

A. Dr. Daniryuwots mas'a fatse beyiru nbabiyotse keshts aatotsi bonababituwoko woro im. Maniye okon káátsdek' guut'ek s'eenmats keew bwotiyal "Ara" wotobk'azal "Koota" err aaniwere.

Nababiyotse keshts aatots aaniya;

1. Koota	4. Koota	7. Koota
2. Koota	5. Ara	8. Koota
3. Ara	6. Ara	9. Ara
		10. Ara

Finowo

B. Dy. Naana'ots mas'afatse guut'ets aap'on aaniyet aatotsi nnababer k'ewde'e aap'on bo'aaniyituwo'k'o woshi.

Aatots aaniya;

1. Eegosh, k'oc'o taal kayiyosh b'kic'itsotsna
2. Eshuwonemo keez kumonne bogoni neentaan eshuw woto k'ut'ituwe eteosha
3. Bi'ats bodts sabaiyatse tuwutsona
4. Daniruwots bokeewtso k'ewr ariyiwe

9L Gawiya 2L Aawa

Dani detsa;

- Nbaba
- Guut'a

Fiinowo

K'aat' gita; Nababa

Dy. 9^L gawiyi 1^L aawotsi nababiyo nababef amere oorts nbabaiyo wekin “eshuwotsi” etiru tururi jango b'woto keewr iknoto beshts gawiyi nbabiyiman nnababere k'ewde'e eegats bo'eed'tsoko' gaawde'eno. Maniye okon daniruwots bok'ááro boshishiraniyere bonababituwok'o woshi. Err nana'ots git git borr nbabiyotse keshts aatotssh aaniyo boimetuwok'o kali. S'uwartsno, boshéélts k'úmo b'beyal aap'on nkeewure k'ewde'e káátsde'eno.

Fiinor

k'aat' ika; Terweri aaniyotsi

Aatots aaniya;

1. A. Bek'ts asho bokeewutsotsna.
- B. Naanao'ts boshuntso bokeewure k'ewr s'uwartse gúúpi k'úmo keewi.

Fiinowo

C. Dy. Daniryuwots mas'afatse s'uwaraw k'umotsi ariyatse tuwur naana'ots sheengsh git git borr nababr bonabts nibabiy k'umi weeron bo'ekituwok'o wekin bo'ishituwok'o k'ali.

Fiin.1

Bonih gizo c'aaraton kemr kayosh bokeeweyi

Fiin.2

Azo awuntsi kishi s'aayito c'aarato b'mekoni

Fiini.3

Kubi tuguroni

Fiin.4

Eshuwots aaniyi bomaneyoni

Fiin.5

Kubi k'ire b'naana'otsi Azo bga1 dek'amt b'ditson

Fiinowa

Dy. Oorts k'umotsi naana'ots bodabituwok'o k'alr, sheengsh daniyiwe.

9^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- K'ebi nababiya
- Keewots shine shuutsa

Fiinowo

K'ebi nbabiya;

Dy. Daniruwotssh “*Toots maa*” etiru k'ebi nbabiyan gitoto sheengsh nnababere k'ewde'e bomas'afatse beyiru jaagi terwero bofinituwok'o woshi. Err s'ilatse bo'aaniyo t'iiwintsr boshéélts káátsbodek'etuwok'o k'ali.

Toots maa

Aawu keshomaandnat aawu kindomaandn shunetson kindr shunetson keshef git fengeshets toots moowu fa'a. Aawu keshi fengeshon kindewor giromaandon jaajinon maloko' t'ilat'ilidiek't agets gáad'o detsfa.

K'anomaandi es'i k'oyoke ashok'o neetsedek't kindiruwonat keshiruwon k'ororiru gini shalalonu motiruve. k'oyatse k'oyi mitu fúúro weeralo bworon tuwtson nuwi fiis'ok'owa bgoliri. Es'oniye s'oloke fúúshok'o k'odeyat k'eyiru ganguri jookonu bbeyiri. Toots maanu wolon maaram edjookok'o gúúridek't agetson tuwtson karnon dek'ets guuyok'owa bgolfoni tmash Adel toots moowuni.

Fiinor

Aatots aaniya;

1. C	3. B
2. A.	4. E

5. D

Fiinowo

K'aat' keeza; Keeweya

A. Dy. Daniruwots mas'afatse beyiru ffinotsnat wori shineshutso, keewituwokonat b'k'awuntson s'iilts azde'e guuto guut'osh ariyatse beezeets weera sheengshde'e daniyiwe. Err naana'ots botookon boshunts jango azde'e guud'de'e wáár k'aat'otse bonabaituwok'o woshi. Ernu boshéélts keewots bobeyal káátsi.

B. Dy. Azde'e guut'i jangatse naana'otsi "Kubinat Azok'o" wotar wekin "eshuwotsi" etiru azde'e guut'I jangok'o bomooshetuwok'o woshr, oor beyiru naana'ots bomooshiruwo k'ewde'er haniye t'afitsoni haniye nayiretsoni err bok'oorituwok'o k'ali. S'uwartsno, naana'ots k'úmotssh gúúpo ime.

10^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Seenmaatsi keewotsi fiina
- Goonkerawonat kimiyiru aap'otsi

Fiinowo

K'aat' awuda; Guut'a

1. Dy. Daniruwots masafatse guut'ets aap'otsnat s'eenaw s'eenmatsi keewotsi gaareyon bonabaituwok'o woshr, azde'e guut'o bonabatsatse tuwr bo'imiru biitson s'eenmatsi keewo bofiinituwok'o k'ali. S'ilatsno, káátsdek' boguut'ono t'iiwintsi.

Fiinor

Aatots aaniya;

1. Azo sheeng fiinef ashó jeja b'shunfo
2. Tugurets beyo gaaletsi bee tewuna

3. Ziri b'k'ac' jámo shaawusha b'shaawushfoni
4. Ootsi tani fado s'atsi gufa taash bwoti
5. Na'o maanzo bodotse b'geefe t'ugo b'tufo b'k'ic'e hik' hik' ett eepre
6. Na'an ashonton naakeyar b'keewutso s'eentsosh nibo deshaatse

Fiinowo

Gonkiyiruwotsnat kimiyyiru aap'otsi;

Dy. Naana'ots mas'afatse beezeets gonkiyiruwotsnat kimiyyiru aap'ots jango naana'ots sheengsh bonababituwok'o keewi. Err bok'alatse gaareyon shiyeyar boon s'eenmatsi keewotsi fiinar k'aatotse bonababituwok'o k'ali. Manoro naana'ots botook tookon bok'ooretuwok'o woshi. S'uwartsno, kááts imo batifne. S'ilatsno daniruwots mas'afatse beyiru ariyotsno sheengsh daniyir gúúpo ime.

Fiinor

B. Dy. Daniruwots mas'afatse guut'ets s'eenmatsi keewotsi bonababituwok'o k'alr, gonkiyiru aap'otsn s'eenmatsi keewotsi deshide'er bofiinituwok'o woshi.

Aatots aaniyotsi;

1. Eeno falet kup'ar finona bako noon keew mec'ron wotbk'azo dano noon geyituwe
2. Danonat falo enshet t'awashni

C. Dy. Daniruwots mas'afatse guut'ets gonkiyiru aap'otsi bonababe okon boon s'eenmatsi keewotsi gonkide'er bofiinituwok'o woshi. Err káátsdek' bofiinono t'iiwintsi.

Aatots aaniya;

1. Adel danatse wodma wotowa bakonmo fadatse sheeng k'awuntso dooraka.
2. Na'o motobilatse dihit tufo tiishere manbwottsetse sha'ono falatse.
3. Ziri gizo gushar aaniraka hanatse tuwtson asho bíín shunaka.

D. Dy. Naana'ots! “*eshuwotsi*” etiru azdek’ guut’ets nbabiyotse uuts gonkiyiru aap’otsn gonkets s’eenmatsi keewotsi galde’e kishr bodaftarats boguut’etuwo’k o woshr t’iiwintsi.

10^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Nooni jawa
- Kááwu biitsa

Fiinowo

K’aat’ uutsa; Nooni jawa

A. Dy. Danyiruwots mas’afatse kaaw biitsonat aash/gitsi biitsotsi sheengsh daniyir ariyi weerann k’aat’ fiino naana’otssh ime.

Fiinor

Aatots aaniya;

<i>TAawa</i>	<i>Aap’ a</i>	<i>Kaaw biitsa</i>	<i>Aash/gitsi biitsa</i>
1	Minza	maa giza	dooga, danaka
2	Bola	maa giza	Shatetska
3	Tok’ angitsa	tok’otse beyiru angitsa	jangeraw ash miid’ka
4	Kula	mééf miti shuwa	Kááwa
5	Dooga	waaz shiyawo /áaw bea’woni	s’ek danawoni
6	T’uga	mito k’utere ooriruwoni	k’awna, bazika
7	Shutsa	Shutsa	kup’ a, t’enga,manga
8	Sús’ a	tookots beek kashets keewa	az sheenga, baatza

Fiinowo

B. Dy. Daniruwots aap'otsi bonabaituwok 'o woro imr bokáaw biitsonat bo'aash biitson galde'e s'eenmatsi keewo boon bofiinituwok'o k'alr káatso ime.

Aatots aaniya;

TAawa	Aap'a	Kaaw biitsa	Aash/gitsi biitsa
1	Tawa	aat'iru bíín mish katsiyeyiruwoni	Shasha, wodma
2	Eganga	bodi giza	b'doyo danerak sha
3	Aka	bodi giza	s'eketska, maletska
4	Ga'a	miti naara	gonad, s'aama
5	Bara	Ashatsi kaya, shiitsa	gowa
6	Amb'k'a	kashets keewa	daneraw ash mekka, miid'ka

Ariyosha;

Adel naayi tawa bí'aatiyir.

Adel kano tawa.

C. Dy. Naana'ots uuts káaw biitsonat aash biits detsts aap'otsi geede'er waar bi'atse keeweyar jandots bos'eentsituwok'o k'ali.

Ariyosh;

Daaza etiru aap'osh káaw biitso = maa giza

Aash biitsonmo = keewere shiyaka

10^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

Aap'i kayotsi (shuutsa, tipa, shuniyiruwotsi)

Fiinowo

Aap'i kayotsi (shuutsa, tipa, shuniyiruwotsi)

A.Dy. Daniruwots mas'afatse guut'ets boshirots jindiyets aap'ots t'iinrno. Naana'ots aap'manotsi sheengsh bonabaituwok'o woshi. Err eeg bot'iiwintstsok'ono aati. Bokeewts k'úmo k'ewr aap'otsi sheenash aak'marats guud'r shúútso, tiponat shuniyiruwots aawotsi bowoto daniyiwe. Aaninu shúútsonat tipi goliyiruwotsno naana'otsi sheengshde'e daniyiwe. S'uwartsno, boosh kindraww keewo b'beyal bo'aatituwok'o woshi.

Fiinor

B. Dy. Daniruwots mas'afats guut'ets s'eenmatsi keewotsitse jindiyets aap'otsi sheengshde'e bonabaituwok'o k'alr, aap'ots aap'i kay aawits bokindituwok'o (boaap'i kayo) bokeewituwo k'ali.

Aatots aaniya;

1. Tipa	3. Shúúts goli	5. Shuniyiruwoni
2. Shúútsa	4. Tip goli	6. Shuniyiruwoni
7. Tipa	8. Tip goli	9. Tip goli
		10. Shúúts goli

11^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- S'eenaw s'eenmatsi keewa
(shúútsniyi, tipniyinat golniyi s'eenaw s'een matsi keewa)

Fiinowa

S'eenaw s'eenmatsi keewa;

(shúútsniyi, tipniyinat golniyi s'eenaw s'een matsi keewa)

Dy. Daniruwots mas'afatse beezets s'eenaw s'eenmatsi keewots aaw naari s'eenaw s'eenmasti keew bowoto nababar bogalituwok'o woshi. Err sheengsh daniyiwe.

Fiinowo

A. Dy. daniruwots mas'afatse guut'ets s'eenmatsi keewotsi naana'otsi bonababituwok'o k'alr, boshirots jindiyets s'eenaw s'eenmatsi keewotsi; shúútsnyí, tipniyinat golniyyi s'eengw s'eenmatsi keewa err bogalitwuwo k'o woshi. Err s'uwatse, kááts geyit keewo b'beya káátsi.

Fiinor

Aatots aaniya;

1. Shúútsniyi s'eenaw s'eenmatsi keewa
2. Golniyi s'eenaw s'eenmatsi keewa
3. Tipniyi s'eenaw s'eenmatsi keewa
4. Shúútsniyi s'eenaw s'eenmatsi keewa
5. Tipniyi s'eenaw s'eenmasti keewa
6. Tipniyi s'eenaw s'eenmatsi keewa

Fiinowo

B. Dy. Naana'ots s'eenaw s'eenmatsi keewo boguu't'etuwok'o woshi. Err s'eenaw s'eenmatsi keewmanots eeg naari s'eenaw s'eenmatsi keewbowotok'owo gááreyon shiyeyar bogalituwok'o k'ali. S'uwtansno, káátsime.

11^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Guut'i tera

Fiinowo

K'aat' shrat; Guut'i tera

Dy.Naana'ots mas'fatse beezeets “*torra*” etiru nbabiyo naana'ots sheenghs bonababituwok'o woro im. Bo'eektsok'ono bonababts jangatse bodááts k'úmo botorhotssh kokeewituwok'o keewi. Err oorts nbabiyo wekin “*k'awun torra*” etiruwono han weeron daniyiwe. S'uwartsno, nbabiyots k'úmono sheengsh bi'ats aanar daniyiwe. Aaninu naana'ots bonabats azde'e guut'i jiishotsatse tuwr botorookon k'awn azde'e guut'o botorwerituwok'o maa fiino im. Guut'dek' bowaats azeguut'ono k'aat'otse bonababituwok'o woshr, bokaátsit keewo b'beyal nkeewre káátsde'eno.

11^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Guut'a

Fiinowo

Terwerotsi;

A. Dy. Daniruwots mas'afatse danhan k'otoki tuwoke “*eshuwotsi*” etiru k'awn aze gúút'o bonababitok'o gawiyir aani bonababituwok'o wshr, bomas'afatsi aat'otsi bonababtsatse tuwr bo'aaniyituwok'o k'ali. S'uwartsno, bo'aaniyo keewo batk'aye oona!

Fiinor

Aatots aaniya 1.

- Gawuno wotobk'aztsotsna

- B'beshiyiru k'úmo k'and b'wottstsna
- Keton wekin káár s'uwohs b'faliuwotsna

2. Azoyi, Kubi, Kubi máátsuni, Kubi naayi c'aarat jiishiruwon'at c'aaratats daatsets ashotsi b'wotor, jenotsmo “*Azonat Kubina*”.

Fiinowo

B. Dy. Daniruwots bonababts nbabiyi wekin “*eshuwotsi*” etiru nbabiyi jango aap'on bokeewetuwo k'úmo b'beyal botook tookon bokaátsetuwok'o woshr, S'ilatse gúupo ime.

C. Dy. Naana'ots boshunts k'úmo bokeewituwo k'úmo wooshi.

D. Dy. Naana'ots k'awn azde'e guut' iko wekin guut'iru (derasiyo) fiino wekin taarikiyo nabade'er mastawasho bodetsetuwok'o keewi. Err naana'ots botooki weer on wekin boosh bgaltsok'on k'awn azde'e guut'o guud'de'e waer k'aat'otse bot'iintsiuwok'o wosh. Mastawash detsdetsono haniye shin bodantsok'o gawiyir ni'ere jiishotsi t'iiwintsde'eno.

12^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Jewuronat se'lseki keewa
- Guut'a

Fiinowo

Jewuronat se'lseki keewa;

Dy. Daniruwots mas' afatse guut'ets jewuronat s'els'eki keewi jango bonabaituwok'o woro ime. Maniye okon bonababts nbabiyi jango botohotsnto bokeewetuwo k'úmo woshr, bodáátsts k'úmo aati. Bok'úmmatsno tuwr boma'afatse guut'ets ariy jewurotsnat s'esleki keewotsi sheengsh

daniyiwe. S'uwartsno, haniye shin bodants jewuronat s'els'eki keewotsitse bodantsotsi wotere ash eenotsi aatde'e waar k'aat'otse bonababituwok'o maa fiino ime oona!.

A. Dy. Naana'ots mas'afatse eekdek' beezets jewurotsna s'els'eki keewotsi naana'ots bonababituwok'o woshi. Err jewurotsnat s'elséki keewotsi galde'e bo'aali jaandots boguut'etuwo k'ali. S'uwartsno, káatset keewo b'beyal káatso ime.

Fiinor

Aatots aaniya;

S'els'eka	Jewura
Nibo k'os're	Aber minzok'o dooga
Btooko falra	Datsono néégawowe
Daronat datsa	Gurono, k'oyono néé keewuwe!
Ngusho maac'ere	Na'o éesha

B. Dy. Daniruwots mas'afatse “*Eshuwotsi*” etiru haniye shini azde'e guut'tse wekin nbabiyotse naana'ots s'els'eki keewotsi ikmaand, jewuri keewotsi ikmaand galde'e bokishituwo k'o woshi. Maniye okon naana'ots bokishts s'els'eki keewotsnat jewurotsi gaareyon s'iiliyir boshiyetuwo k'ali. Azde'e guut'otse bo'aaliyalo botooon azde'e wekin ash eenotsi aatde'e waar k'aat'otse bot'iintsiuwok'o woshi. S'uwatson, bok'úmosh gúúp imono batk'aye oona!.

12^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

• Gúúpa

Fiinowa

Gúúpa;

Dy. Daniryuwots mas'afatse guut'ets gúúpotse k'awn azde'e guut'i jango aap'ots kaaw biitsonat áash biitson, gonkiyiruwotsnat kimi aap'ots jango, aap'ikayotsi s'iiltso, tipotsatse k'osh tipotsi fiino faletuwok'o, mastawash detsdetso, s'eenaw s'eenamatsi keew guut'o, azde'e guut' alababwiynots jangonat boonton gokets terwerotsi sheengshde'e naana'otssh daniyiwe. Ndaniyoro naana'otssh kindraw dani tooko aatde'e sheensh t'iiwintsr daniyiwe. S'uwatson jewuronat s'els'eki keewots eeg bowotok'o ariyo imr sheengsh daniyiwe.

12^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Shuuts aanar s'iila

Fiinowo

Shuuts aanar s'iila;

Dy. Daniryuwots mas'afatse beezeets shrt aatotsi naana'ots bonababituwok'o gowo im. Maniye okon git git borr aatotssh aaniyo bo'imetuwokeewi. Err bo'aaniyo bonababituwok'o woshi. S'uwartsno, aatots aaniyo aap'on nkeewre káátsde'eno.

Aatota aaniya;

1. Káaw biitsa, eegoshe c'éésha etiru aap'osh káaw b'biitso shaana etiruwontona bgonket.
2. Dy. Naana'ots ay naari s'eenmatsi keewotsi fiinbofaluwok'o keewr, ariyosh haniye dashtsanotsi s'iilo falituwo.
 - 2.1. Wodm wotsoh naba mec'r bwoterawo nibndek'o geyituwe.
 - 2.2. Na'o t'afutsere eshe eege k'aniti.

Fiinor

3. Dr. It mas'afatse beeyir aap'i kay naarotsi sheengsh gawir, haniye dashtsanotsi nababar kayiwer.

- 3.1. goliya
 - 3.2. shúútsa
 - 3.3. tipa
 - 3.4. shuniruwoni
 - 3.5. goliya
4. Dy. Daniruwots mas'afatse beyiru s'eenaw s'eenmatsi keewotsi bonababituwok'o k'alr, eeg naari s'eenaw s'eenmatsi keew bowoto bogalituwok'o woshi. S'uwartsno, bo'aaniyo aak'marats nguud'e káátsde'eno.

Aatots aaniya;

- 4.1 tipniy s'eenaw s'eenmatsi keewa
 - 4.2 shúútsniyi s'eenaw s'eenmatsi keewa
 - 4.3 golniyi s'eenaw s'eenmatsi keewa
5. Dy. Haniye dashi beezeets shaaniyi weeron daniyiwe.

Azde'e guut'i alebaweniya etefotsi; Ariyi doya, ewuke, awure, gaweya, fiini wekin woti shine shuutsonat noonni tarikiyon bowoterna;

- 1. Tarikiya eteyiruwoni; azde'e guut'osh tuwoka wekin s'ap'a. Nonababts guut'man nababerawotsrh nokeewor, shino hank'o bwot, bi'astse aanat hank'o bwot, s'uwatse hank'o bwot, err nokeewoora tarikiya etefoni.
- 2. Ariy doya eteyiruwoni; Ari datsi jiik'atse beyiru ashots k'osh ashotsi shááttat tarikiyots fiiniruwotsnat guut'iruwon (derasiyo) azdek' beezeets azeyi ashotsi eta.

6. Dr. Keez jewuri keeweyonat keez s'els'eki keewotsn k'anide'e waar k'aat'otse it nabere k'ewr itdaniyiruwo káátsso ime.

Dy. Daniruwots mas'afatse beezeets k'ot'oki s'uwatse bodanonat danbok'azon t'iiwintsoh ett k'aniyets jaandotsi s'een matsu keewotsi nanaa'otsnton wotar sheengsh s'iilere. Naana'ots (?) nat (X) etitu c'iranotsi bobeezeets k'umotsi boosh bgalefetso jiik'aanar s'iilr daniyiwe.

K'ot'ok uutsá Jááwi tera

Imets k'aat'i woro (9)

K'ot'okan tsatsa; Daniruwots k'otokan dan bok'riye oko;

- Garo gorde'e jááwo nababituno.
- Jááw guut'osh (fiinosh) wotit aap'otsi galde'e fiintsa jiitsituno.
- Aap'otssh ik naari biitsonat gonkera biitso imetuno.
- Isheraw jááwi jindotsi ishituno.
- Jááwi wosho wekin k'úmo keewituno.
- Jááwotse jewurotsi galde'e kishituno.
- S'eenmatsi keewi donzo, bi'ats fineyiruwonat tipon galde'e keewituno.
- Aap'on deshde'e keewo falituno.
- Jááwi k'aari doyo (genza/ k'awna/ tuwa/ diha) korde'e nabbituno.
- K'osh t'úúp'otse dáátsets marajotsi mastawash detsi tero korde'e deshr t'iintsituno.

13^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Jááwi tera
- Nababa

Fiinowo

Jááwi tera;

Dy. Daniryuwots mas'afatse beyiru “jááwi guut'o” bonababefte shino nbabiye shini aatotsi naatre boshunts k'úmo bokeewituwok'o k'ali.

A. Nababiye shin aatotsi aato naana'ots nbabiyosh k'anbodek'etuwok'o k'alituwe.

Ariyosh; Jááwonat jaw woteraw guut'otsi nbabaewor wekin k'ebeyor ash geetsfo, waazotse shaawufo awune? Egshe? Err aatuwe.

B. Jááwonat jaw woteraw guut'ots doyi k'osh k'osheyo bogalituwok'o gowo ime.

C. “Jááwo, duubi garo wekin waazosh shAawa” etewor eeg eta b'woto bokeewituwok'o woshi.

D. Jááw wotts guut'o nababeyor b'garo korde'e nababo b'geyiyonat geyi b'k'azo bokeewituwok'o k'ali.

Haniye okon “*Abawi*” etiru nbabiy bok'aaro boshiraniyere bonababituwok'o woshr, S'uwatse nababiyotse keshts aatotsi boaanituwok'o k'ali.

Fiinor

Terwerotsi;

K'aat' ika; Nbabiy aatots aaniyotsi;

A. Dr. It mas'afatse it nababts jááw nbabi weeron haniye dashi aatotsi “Are” wekin “Koota” err aaniyo imer.

Aatots aaniya;

1. Ara	4. Ara
2. Ara	5. Koota
3. Ara	

B. Dy. Daniruwots mas'afatse guutets faac'i aatotsi bonababituwok'o woshr, bo'aaniyo jááwi nbabiy weeron bo'aanituwok'o jiishi.

Aatots aaniya;

1. A	3. D	5. D
2. B	4. C	

C. Dy. Naana'ots mas'afatsi aatotsi jááwi nbabiyi weeron bo'aaniyo bodaftar boguut'etuwo'ok'ali. Err s'uwatse káátso imer aat ikatse tuwur uutsats bodfetso bofiino sheengsh t'iiwintsi.

13^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Keeweya
- Guut'a

Fiinowo

K'aat' git; keeweya

1. Dy. Naana'ots bonababts “Abaw” jááwi jango b'dets ts k'úmo ar b'wotonat koot bwoton aal keew bwoto naana'ots git git borr bi'átse boshiyetuwo'k'o woshi. Err s'ilatse b'k'úmosh gúupo ime.

2. Dy. Naana'ots jááwwotere jaw woteraw guut' ik faac'de'e bonababk're okon bonababts nbaboyman bos'iilawo aap'on k'aat'otse bokeewituwok'o woshr, nbabiymen b'beshiru k'úmono bokeewituwok'o k'ali. Manoro naanao'tsi sheengsh k'ororr káátset keewo b'beyal káátsaime.

Dy. Naana'ots mas'afatse guut'ets "guut'o nababar aapon t'iintsosh aayiyit jiishotsi" etiru jiisho naana'ots botookon bonababituwok'o k'alr, b'beshiru kúmo aatr bokeewituwok'o woshi.

1. Dy. Naana'ots radawaniyotse wokin telebijniyotse beshiru k'úmotsi, keewotsi, aatotsnat aaniyotsn mastawasho deshe'e waar bok'aat'otse botohotssh bonababituwok'o woshi. Err s'uwartsno gúúpo ime.

K'aat' keeza; Guuta

A. Dy. Naana'ots mas'afatse guut'ets "gowa" etiru jááwo bonababituwok'o k'alr eeg naari doy b'detstsok'o, doyman eegon gond bwotok'o guud'de'e k'aat'otse bonababituwok'o woshi. Bonababtsatsno wekin botiitsatsno boshiyetuwok'o k'ali.

13^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Nooni jawa
- S'een matsu keewi kayotsi

Fiinowa

K'aat' awda; Nooni jawa

Dy. Daniruwotssh "nooni jawi" aatotsi nifiiniratse shino doonzo, bi'ats fiineyiruwonat tipi biitsots jango shengsh daniyiwe. Maniye okon ariyosh s'eenmatsu keew iko guud'r doonzo bi'ats fiineyiruwonat tipo aawi b'wotokó daniyiwe. Err s'uwartse, s'eenmatss keewi kayotsi sheengsh daniyiwe. Manotsu; doonza, t'ponat biyats fiineyiruwoni err bogalituwokó woshi.

Ariyosh; Goshiruwo taro goshre.

Doonzo	Bi'ats fiinetso	Tipo
Goshiruwo	Taro	goshre

Fiinor

A. Dy. Daniruwonts mas'afatse guutéts s'eematsi keewotsi bonababituwokó woshr, s'eenmatsi keewotsitse doontzo, bi'ats fiinetsonat tipon galde'e bokishituwok'o k'ali. S'uwartsno, bo'aaniyo aap'on nkeewer káátsde'eno.

Aatots aaniya;

TAawa	Doonza	Bi'ats fiinetso	tipa
1	Agiruwo	Shútso	badere
2	Jongo	mito	dikre
3	Kawets	fengesho	k'ofera
4	Daniyiruwots	moo	kewerno
5	Baakots	kéétso	kéétsrno
6	Tiyas'	Dawts shiic'o	kuut'ra

B. Dy. Naana'ots s'eenmatsi keewotsi guud'r s'eenmatsi keewotsitse doonza, bi'ats fiinetsonat tipona err bogale okon bodaftaro botohtston woneyar bi'atse shiyeyar bokáátsetuwokó woshi.

S'uwartsno, kááts geyit keewo b'beyal káátsi.

14^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Guut'i tera /Jááw guut'i aap'a

Fiinowa

K'aat' uutsa; Guut'i tera /Jááwguut'i aap'a;

Dy. Daniyuwots ma'sfatse beyiru jááw guut'i aap'ots s'eenaw s'eenmatsi keewa, jinda, maa, maa toga, maa is'a, maa togi aap'o, maa is'i aap'onat kashoka (arkiya) etiruwotsi naana'ots sheengsh bonababituwokó kálr, bojanog sheengsh daniyiwe.

Fiinowo

A. Dy. Naana'ots masa' fatse guutéts jááwo naaan'ots sheengsh bogaro korde'e bonababituwok'o k'alr, biitse keshts nbabi aatotsno bofiinituwok'o woshi. Err s'uwatse káátso ime.

Fiinor

Aatots aaniya;

1. Gita	5. 28
2. K'irre etefe tufon eed'tso	6. 56
3. Tuup'on ja'atso	7. Ja'atso
4. a	8. Noonieena

B. Dy. Naana'ots jááwotse keshts aap'otsh manit kaaw biitso wekin ik naari biitso bo'imetuwok'o k'ali. Err s'uwatse bo'aaniyo aap'on nkeewre káátsde'eno.

Aatots aaniya;

1. fura

4. áásha/gitsa

2. shiba	5. aatsa
3. malka/weea	6. shaana

C. Dy. Daniiruwots mas'afatse jaawotse keshts aap'otsi nababar boosh gonkera biitso boguut'etuwok'o jiishi.

Aatots aaniya

1. bad'iya	4. C'asha
2. datsa	5. áásha
3. dek'a	6. dashiya

14^L gaawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Jáwonta jaw woteraw guut'i k'osh k'osheya
- Jáwonat jáaw wotera guut'o guut'a

Fiinowo

Jáwonta jaw woteraw guut'i k'osh k'osheya;

Dy. Daniruwots mas'afatse beezets jáaw wottsonat jáaw woteraw guut'i dagotse beyiru k'osh k'osheyo bonababituwk'o woshr, bodatsts danatse boshiyetuwo k'osh. Err s'uwatse gúúpo ime oona!.

Fiinor

A. Dy. Naana'ots gaareyon wotar ik jáaw wottsonat ik jáaw wotera guut'o boguut'euwok'o woshr, bok'osh k'osheyo bokiitsituwok'o k'ali. Manoro boshéélts keewo b'beyal t'iwiints kááts imo batk'aye.

14^L Gawiya 3^LAawa

Dani detsa;

- Jewuri naarotsi

Fiinowo

Jewuri naarotsi;

Dy. Naana'ots jewuri naarots bonababituwok'o woshr, bodaats ts k'úmatse boshiyetuwok'o k'alr, bokúmatse tuwr jewuri naarotsi bo'ariyoton sheengsh daniyiwe.

B. Dy. Daniruwotsi mas'afast beezets jewurotsi nababar nokori, waniyionat ashni jewura eer bogalituwok'o k'alr, eegosh mank'o bo'ettsok'o aatr bokeewituwok'o k'ali. Err s'uwatse bo'aaniyo aak' marats nguud'e káátsde'eno.

Fiinor

Dr. Danyiruwon jewuri naarotsi haniye dashi beezetsank'on kayiyo faletuwe.

Woniyi jewurotsi;

- Wotowe shemoni
- Bolo nwotere neen sha'ewe
- Wotowe c'eeshona

Ashniyi jewura;

- Gire k'ano s'iilatsi
- Nt'oo'o disttai
- Ti' asho shid'atse etat, jebon keewatsi

- Ernu jeshuwo kashowe

Nokoriyi jewura;

- Mahok'o guundat
- Joogok'o tengsheyat
- Dognok'o c'iishat
- Indok'o nihok'o neen keewo aatewe

Aatots aaniya;

1. Wonyi jewura
2. Wonyi jewura
3. Ashniyi jewura
4. Ashniyi jewura
5. Nokori jewura

15^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Badatse need'iyets jindosti seentsde'e guut'a

Fiinowa

Badatse need'iyets jindosti seentsde'e guut'a;

Dy. Naana'ots dan han bodanoniye shin badatse neediyets jindotsi ik, gito aak' maarats nguut'e daniruwots boshunon manit aap'otsi bokeewure káatso imr, dani tooko maand bokindoniye shin bo'atso kees'iwuno.

Fiinowo

Dy. Daniruwots mas'afatse beyir badatse need'iyets jindotsi aak'o s'eentset jiishotsi sheengsh bodanetuwo'k'o woshr, imets ariyots weeron aatotsi naana'ots bofinituwok'o woshr gúúp'o ime.

Fiinor

Aatots aaniyotsi;

1. shúútsi t'afoniye

shuuc' k'iro doofe.

Bibiitso; beshit k'aak'o beshera shúútso gedfe

2. Maac'e doo k'úme

Waaze doo shiye.

Bibiitso; sheeng tewuna

3. Beshowe beshire

besh kaato kore.

B'biitso; geoonkeyosh wor detsa

4. Naayo shúúts kisho shawat gurbe

Gaafó shúm amo shawat nawure /nafre.

B'biitso; Bori nemonat ter kiitsa.

5. Dets gondo deshe

eze nas'o aak'e.

B'biitso; wihi ash fiina

6. Shiint'o imawo

noono mááraka.

B'biitso; shiitso imeyalabako ashó ashok t'iinaka etosha

15^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Gúúpa
- Shuuts aanar síili aatotsi fiina

Fiinowo

Gúúpa;

Dy. Naana'ots k'ot'ok uutsi gúúpan bonababituwok'o k'alr, boosh kindraw k'úmo b'beyal bo'aatituwok'o gow imr, sheengsh daniyiwe. Maniye okon naana'ots shuuts aanar s'iiliaatotsi nababar bo'aaniyo gaareyon bofiinituwok'o woshr, boshéélts aaniyo bbeyal káátso ime.

15^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Bodanonat danbok'azon t'iwintsosh t'iink jaanda

Fiinowo

Bodanonat danbok'azon t'iwintsosh t'iink jaanda;

Dy. Jaandotse bodonat danbok'azon t'iwintsosh beezets k'úmosti bonanabituwok'o k'alr, bosh sheengsh kindraw keewotsatse keeweyar bogalituwok'o woshr, sheengsh daniyiwe oona!

**K'ot'ok shirta
Tewunetiya**

Imets k'aatí woro (12)

K'ot'okan tatsa; Daniruwots k'ot'okan danbok'riye okon;

- Tewunetyosh biitsos imetuno.
- Tewuneti alebawaniyotsi keewituno.
- Tewunetyo t'iintsituno.
- Keew ikatse shiyetuno.
- Kimiyiru aap'otsnat goonkiru aap'otsi fiinats jiitsituno.
- Aap'otsi doonzok'o, bí'ats fiinetsok'onat tipok'on woshde'e s'eenmatsi keewo fiinituno.
- Shibi but'otsi kiitsituno.
- Fiini debdabiyo guut'etuno.
- Woniviruwo, nokorivrowonat ashniy iewurotsi galituno.

16^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Nababa

Finowo

Aap'otsnton daneya;

Dy.Tewnetiya etiru nbabiyotse keshts mangituno ett gawets aap'ots káaw biitso ikn tohar fiinone.

Ariyosh; Haniye shini naana'ots detsts dani k'um Gawiya

Dy. Daniruwots tewunetiya etiruwo daniftse shino nbabiye shin aatotsí ní'aatre boosh bi'arts aaniyo bo'aanituwok'o k'ali.

Nbabiye shin aatotsu daniru naana'ots dan iko danftse shin bolik'ishetuwo'k'o b'woshituwotse, sheengsh aatuwe.

Nbabiye shini aatots aaniya;

Daniryiruwon haniye dashi weeron aaniwno

1. Tewnetiya etoni keewi ik jango b'shine shuutso korde'e guud'r guut'ets guut'man sheengsh terwerr ash shinatse kiitsef wekin t'iintsef kaasha.
2. Naana'ots bodants wekin bobek'ts ariy doy bokeewituwok'o k'ali.
3. Bobek'tsonat boshishton bokeewituwok'o woshi.

Ariy doya etoni; ash ik azdek' b'guut'ts guut'o ariyide'e doyon, k'áaronat arets keewotsi

kiitsi weera.

5. Tewuneti aap'ots koni etef aap'otsi wotosh falituno. Man no'etoro guut'ets azde'e guut'o ash iko ariyide'e b't'iintsor wekin ash shinatse b'kááshor b'keewf jám aap'otsi.

Dy. Haniye dambi nbabiye shini aatotsatse twur naana'ots mas'afatse beyiru "tewunetyi alabawiyaniya" etiru nbabiyo nana'ots k'ááro boshishiraniyere bonababituwok'o woshi. Maniye okon, ekit git naana'otsi tuzr iko "k'ees Taamru" kok'o iko aani "Bogalekok'o" wotar bonababituwok'o k'ali. Manoro, nababefets boshéélf keewotsi k'áatso batk'aye.

Fiinor

Terwer aaniyotsi;

Dr. It nababts nbabiy weeron aatosti sheengshde'e nababar bo'aaniyo aap'on keewuwere.

Aatsots aaniya;

1. *K'ees Taamrunat Bogalena*
2. Eeneshm daamiyosha
3. Iik'osha
4. Maac' baashona

16^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa

- Nababa

Fiinowo

Aap'otsnton daneya;

Dy. Tewnetiya etiru nbabiyotse keshts mangituno ett gawets aap'ots káaw biitso ikn tohar fiinone.

Ariyosh;

1. K'eес Taamruyi etiru aap'I biitsoni k'eesi shúútsa
2. T metsi etiru aap'I biitsoni tmoo geni, t máátsuni err, aanir oortsotsotsno ariyanots weeron fiiniyiwe.

Fiinor

Dy. Naana'ots nbabiye shini aatotsi nababar boosh arets aaniyo bo'aaniyituwok'o woshr, nbabiyo bonababituwok'o k'ali. Maniye okon, máátse nugusho wotar "Adad Awntsetsnat k'eес Taamru kok'o" wotar nbabiyo bonababituwok'o woshi. Maniye okon, nbabiyo s'iilits aatotssh aaniyo bo'imetuwo woshr, káátset keewo b'beyal káátso ime. K'oshonu, nbabiyori aatotsatse boshiyetuwo k'alono batk'aye.

Dr. It mas'afotse beezeets nbabitotse keshts aatotsi sheengshde'e nababar bo'aaniyo imere.

16^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Nababa
- Bíits ima
- Guut'a
- Keeweya

Fiinor

A. Dr. Iti mas'afatse beyiru faac'i aatotsi sheengsh nababar nbabiy weeron manit aaniyo imere.

Aatots aaniya

1. B	4. A	7. B
2. D	5. B	8. A
3. D	6. B	9. A

B. Dr. It mas'afatse beezeets aap'otsi wekin s'eenaw s'een matsi keewotsi git git borr nababar bi'atson shiyeyar bobiitso guutd'ere.

Aatots aniya;

1. K'ac' kaapa = kac' kakuwa
2. Jeba = ash kakuwewoka
3. Aatso ukde'e imetuwe=ayiyit asha
4. Kurna = it'a
5. Sisatse = shiratse
6. Mangidek't = Baatsidek't
7. Joongo gits getsa = kash worsha
8. Nooni shuuk'on = méét wekin ushet aala

C. Dr. 16 gawiyi 1L aawi nbabiyo wekin tewnetiyo aani nababar keewots shineshuutso korde'e ariyi weeron fiinor.

Aatots aaniya;

Wot git - Bogale k'ees Taamruy Adad Awuntsetsok b'woshoni.

Wot keeza - Adada Awuntsets mááts ambgerawok'oni.

Wot awud - k'ees Tamru Adad Awuntsetsi Bogalesh máátso bi'amish aatosh b'k'umo bdek'oni.

Wot uutsá k'ees Tamru méét keewo wekin ushet keewo Bogalewoke b'máárawo wekin b'uyawo bi'amoni.

Wot shrta - "Jamon jine ett" k'ess Tamiru Bogaleyatse bk'aleyoni.

Wot shawata -Bogale Adad Awuntsets k'azebi'etonat b'eekon k'ees Tamru biish b'keewish keewdek' b daamiyoni.

17^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- keeweya
- Guut'a

Fiinowa

Dy. Daniryuwots mas'afatse tewnetiyi alabawiyaniyots jango wekin naarotsi sheenash naana'ots bonababituwok'o woshr, albabawiyaniyotsi etefotsi ariyi doya, tarikiya, awuronat ewukon, keewi tuwokonat b'k'awunton, gaweya err aani daniyir sheengsh gúúpo ime.

Fiinor

A. Dr. Dani mootse daatseyiru Bor noonni mas'afotsi nababar it nababts guut'i tooko guud'r biitsi tariki jen jen k'úmotsi galde'e it took tarikiyonton aawuk'o bgonketsok'o k'anide'e waar k'aat'otse nababore.

17^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Guut'a
- Gonkiyiruwotsi gala
- Kimiyiruwotsi gala

Fiinor

A.Dr. It mas'afatse beyiru gonkiyiruwotsnat kimiruwotsi nababar beyoki baashotsat s'eentsr biits detsts s'een matsu keewo fiinore.

Aatots aaniya;

1. Aaninu	4. Shino maandish
2. Ettnu	5. Wotowabako
3. Haniye aanar	6. Eshe

Fiinowo

B. Dy. Daniruwots mas'afatse beyiru gonkiyiru aapo'tsn wokin s'eenaw s'een matsu keewotsi ariyi weeron sheengsh daniyiwe. Err saat'inotse beyiru gonkiyiruwots deer uuts s'een matsu keewo finde'e waar k'aatotse bonababituwokó k'ali. Err s'uwatse kaatso ime.

17^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa

- Fiini debdabeya
- Guut'a

Fiinowo

Dy. Daniruwots mas'afatse beyiru fiini debdabeya etiru nbabiyo bonababituwok'o woshr ariyosh binezets debdeyi guut' guut'o sheengsh bot'iiwintsituwok'o k'ali. Err s'uwatse naana'ots botookon naashok'o wotar shéef debdabeyo ashats guut'o boterwerituwok'o ik kis'o ime. Maniye okon, káátsdek' boguut'onat bok'azon sheengsh s'iilr káátso ime.

18^L Gawiya1^L Aawa

Dani detsa;

- Noonjawa
- Took falts aapo'nabtook falaw aapo'n gala
- Bútótsi gala
- Doonzona tip gala

Fiinowo

A.Dy. Daniruwost masafatse guutets aap'i iki s'uwokonat tuwokon daatseyiru bút'otsi sheengsh bonababe okon bojango eeg bodantsok'owo aatr bokúmatse tuwr sheengsh daniyiw.

Fiinor

B.Dr. It mas'afatse guut'ets aap'otsi de'er s'een matsi keewotsi fiinar biitse doozonat bi'ats fiineka err galuwere.

Fiinowa

C.Dy. Aap'otsi botook falts kayiyeraw aap'onat botook falaw kayiyeraw aap'ona err kayir sheengsh aak' marats guud'r daniyiwe.

18^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Guut'i tera
- Jáawa

Fiinowo

A.Dy. Daniruwots mas'fatse guut'ets guut' terotsi sheengsh bonabaiye okon bodaatsts dano wekin wosho aatr bokeewtso k'ewr sheengsh dabde'e daniyiwe.

K'oшону, guut'ets jáaw тewunetiyomaанд woniyosh shoy noon b'geyt terotsi shine shuutso korde'e bonababitwok'o daniruwotssh jiisho imr, boanababe okon gúúpo ime .Maniye okon, "duriku na'u"etiru jáawman naana'ots bonababituwok'o woro im .Err s'ilatse jáawoman b'beshiru woshatse shiyeyar bokeewituwok'o k'ali.

19^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Jáaw nababa

Fiinowo

A.Dy. Daniruwots mas'afatse guut'ets jááwo nana'ots bok'ááro boshishirawo bonbababituwok'o woshi. Err na'a iko b'shunon b'k'ááro eenshde'e b'nababituwo k'o woshr jametso ik ikon bonababituwok'o k'Ali.

B.Dr. Gaare gaareyon kayiyede'e woniyiru jewuri jááwo k'anide'e waar k'aatótse it tohotsh nababore.

19^L gaawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Gúúpa
- shuuts aanar s'iila

Fiinowo

Dy. K'ot'ok shrtose daniyat nteshts dan jamotsi sheensgh danir gúúpo ime. Ariyosho ; keewonat guut'on keew beshiyo, fiini debdediyonat arets keewotsi tuuzr bojangatse aato imr sheengsh daniyiwe. Shuuts aanar s'iili aatotsi etiru 1-4 bodefets beezeets aatotsi naana'otsi aatr bo'imet aaniyatse tuur gúúpo'ime.

19^L Gawiya 3^LAawa

Dani detsa;

- **Bodanonat danbok'ozo t'iwintsosh k'anivek jaanda**

Fiinowo

Dy. Daniruwots mas'afatse beyiru jaando daniruwots jámon k'ot'ok shrtan bodanonat danbok'azo botooko bo'aatit jaand b'wotok'o naana'otsh keewi. Err boosh imet c'irotsn

(milkton) bogere boosh kindraw keewatse aani shiyeyar naana'ots sheengsh daniyiwe. S'uwartsno, boosh sheengsh galtsotsnat boosh sheengsh kindraw naana'otsi galr kósh woror sheengsh daniyiwe.

K'ot'ok shawata

Nogála

Imets k'aat'i woro (9)

K'ot'okan tatsotsi; daniruwots dna han danbok're okon;

- Nogalo s'iilit keewots jango keewituno, guut'etuno.
- Bok'ebtsonat bonababts keewi k'úmo maastawashiyon desteuno.
- Jiisho shoyide'er kaashonat moosho woshituno.
- Keewots eeg wotok'o daniyit guut'o (drsetiyo) guut'etuno.
- Aap'otsnat s'eenaw s'eenmaats keewotssh manituwonat káaw biitso imetuno.
- K'oш k'oш dets detsts jewur keewotsi kakuwituno.

20^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Nababa
- Guut'a
- Keewa
- Noonijawa
- Guut'i tera

Finowo

K'aat' ika; Nababa

Dy. Daniruwots mas'fatse “*kiimonat kiim s'ayntsa*” etiru nbabiyoniye shini aatotsi daniruwots ik ikon fiinar bos'iiletuwok'o gowo imr, bo'imet aniyotsatse bokeewe hakon “*kiimonat kiim s'ayntsa*” etiru nbabiyo daniruwotssh kiim s'ayntsa etiru daniruwotssh iknoto nababnk're okon daniruwots aani niyr niyiron bonababitok'o gowo imr, nababiye shini aatosh bo'imts aniyonton bodano bot'iiwintstok'o woshi.

Nbabiyе shini aatots aaniya;

1. Galo bs'eeretuwok'o /b'kiimetok'o/ woshiru keewots eeg eeg bowotok'o nababiyotse beezeztats k'osho bok'úmon dabde'er bodetsts dano bo'enshitok'o woshuwe.
2. Gali s'ayin kotk'az b'dowet kic'otsi daniruwots sheengsh danr shinomadsh kic'manotsates botoo konat bogalo bokotetok'o k'úmo ime.
3. Gali s'ayin koto ik ash fin mec'r b'woteftse jám ashi fiin b'wotok'o danr boweere botook weeran fiino bonbgeyt keewotsi fiinosh k'anbodek'etok'o keewu, bodetsts dani k'úmo bo'eshitok'o woshi.

Fiinor

Aatots aaniya;

A.

1. Ara	4. Ara
2. Koota	5. Ara
3. Ara	

B.

1. B	4. A
2. A	5. D
3. C	

20^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Guut'a

Fiinor

Terwerotsi

A. Dr. Nbabiyotse keshts aap'otssh biits imi aaniyotsi;

1. Bad'a = shooka
2. Biintuwutson = bin waatso
3. Azeya = shuweya
4. Aawashiya =t'afiya
5. Kiima =giila
6. Wot'eya= deshiya
7. Shiba= ayiya
8. Kakuwa= túúla
9. Nawiya = eena /diitsa
10. K'ala = k'awuntsa

Fiinowo

K'aat' Gita; Guut'a

Dy. K'aat' giti aatotsi imets ariyi weeron daniruwots bodaftarats guud'r bofiinituwok'o jiisho imr, fiinde'er bodoweet aaniyo sheengsh k'aat'otse bokeewish gowo im.

Ariyosh; Shookets gaasho bos't be'ere.

B'shirots jindiyets aap'i biitso b'wotiti k'uk't keshre.

Fiinor

Aatots aaniya;

1. Azo bnana'otssh meetso *k'ubre*. B'shirotse jindiyets k'úmo k'ubre etiruwosh manit biitso *k'ut're* etiruwoni.
2. Na'ufado beshat *káákra*. Bshirots jindiyet aap'osh manit biitso *miis 'ra* etiruwoni.
3. K'aak'ots teshts ashots *finosh* k'ut'dek' tuwrno. Bshirots jindiyets aap'osh manit biitso *eensha /woneyosh* etiruwoni.
4. *T'ut'o* k'aak'on keezt t'obo tahire. Bshirots jindiyets aap'osh manit biitso *tugura* etiruwoni.
5. Aznat minz beero *itsinsra* bí'ar. Bshirots jindinets aap'osh manit biitso *aak'a* etiruwoni.

Fiinowo

B. Dy. Naana'ots mas'afatse beeyiru “*kiímonat kiím s'ayintsa*” etiru nbabiy jen jen k'úmotsi guut'on daniruwots k'anide'e waar bok'aat'otse bot'intsitok'o' woshr, guut'dek't bowaats k'úmo gawintde'er shaanir gúúpo ime.

Ariyosh;

1. Kiimo b'dowet kíc'otsi
2. Kiimo b'weet weerotsi
3. Kiim keep'o jám ash fiin bwoto
4. Awd jen jen k'úmotsi

Fiinor

C. Dr. Nbabiyyotse keeshts k'úmotsi it tooki k'úmon keewuwer.

1. Kiimo sheengsh detsok'azeyla ash na'ats wotere galats kíc'o betso b'falituwok'oni.

2. Ash jamo kiin azosh een bano b'detstsotse jám ashó kiim kotosh b'tooko korde'er fiino geyituwe.

3. Kiimo beyok jámok kuut'k'ayir ik beyok kakur mitsonat duuk'o b'geyituwok'oni.

Fiinowa

Dy. Oorts 4, nat 5^L aatotsi dambi imets aaniyi weerón daniryuwotsh sheengsh daniyir aaniyo ime.

20^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

Fiinowo

- K'áári dihonat tuwona
- Aap'i biitsa

Dy. Daniryuwots dani mas'afatse “*k'aari dihonat k'áári tuwona*” etiru dani tooko sheengshdek’t beezeré. Manbwottotse, daniryuwotssh k'osh k'osh ariyotsi imr, aap'ots k'aáári dihonat k'áári tuwon bo'imet k'osh k'osh biitso s'eenmats keewotsi gerde'er bokitsuwok'o woshi.

Ariyoshó; Haniye dashi aap'anotsi k'áári dihon wotere k'áári tuwon nababiyir bobbiitso daniryuwotssh kiitsi.

Ariya;

1. *Aawa* ⇒ *T'uwo b'beshere daatset shaana*

Ááwa ⇒ *biín s'iileyiru ash atsi kaya*

2. *Uka* ⇒ *shop'otse aats kita*

Úka ⇒ *bodi gizi naari*

3. Uutsa \Rightarrow meef buuts naara /angi naara

Úútsá \Rightarrow tAawa (5)

4. Maa \Rightarrow bíts befoni

Máá \Rightarrow mish máá

5. Goola \Rightarrow fokotso /aatsotse beefoni

Góóla \Rightarrow dawutsosh wotefoni

6. Kura \Rightarrow kur kura, /k'aac' iko kura

Kúra \Rightarrow eyishi wokin mereri maa

7. Bi \Rightarrow máátsosha

Bí \Rightarrow nugushosha

8. Keera \Rightarrow guur totsatse daatsef aatsa

Kééra \Rightarrow bodi giz naari /waaz eeni

9. Goonda \Rightarrow dawutsi shop'a

Góónda \Rightarrow miton fokatse kimosh doozef keewo

10. Fuunda \Rightarrow aats fuunda

Fúúnda \Rightarrow mitots shuwosh bo'etor bokishfoni

Fiinor

Dr. Haniye dashi aatanotsi dambi imets ariy weeron fiinor

Aatots aaniya;

1. Kaara = fayeya

Káára = keta /shini bodosha

2. Iira = buusha

Ííra = maa ííra

3. Maat'a = meef maayi naara

Máát'a = maayi k'ora /shoota

4. Kita= uka

Kítá= taha

5. Oona = adara

Óóna = ash óóna/ash keewa

Fiinowo

Dy. Daniruwots mas'efotse k'ááro genziyonat k'awunon nbabeyor aap'i biits k'osh k'osheyo b'detsetuwok'o sheengsh daniyere. Manbwottsetse daniruwotssh k'osh aap'otsi nt'iintsre bok'ááro genziyonat bok'ááro k'awunsho nababar bobitso bo'imetuwo k'o woshi.

Ariyosh;

1.GAawa; weesha, shooda, tufi gAawa

Gawa; bateets keewo aaniyir t'iwintsa

2. k'oora; kaats ima /s'iila

k'ora; t'ud'i jóki mita

3. Goonda; dawutsi shop'a

Gonad; amali gonad

4. Aak'a; itsintsir ara

Ak'a; k'ac'ic' etka

5. Baara; maa baara/mááts amaw na'i

Bara; áwoneya dambi shiitsi /atsi kaya

6. Koota; apa

Kota; need'de'er /beede'er/ kota

7. Guura; datsi gatsa

Gura; datsi tuwa

21^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- **Nababa**
- Keewts eeg bowoto k'itsiru guut'a

Fiinowo

Keewts eeg bowoto k'itsiru guut'a;

Dy. Daniryuwots mas'afatse “*keewots eeg bowoto kiitsiru guut'i*” jango sheengsh shaandek't bleezere. Manb'wottotse, daniryuwots botooki k'úmon keewots eeg bowoto kiitsiru guut' jango guud'de'er wekin k'anide'er k'aat'otse botohotssh bokeewituwok'o woshi.

B.Dy. Daniryuwots bogali jango s'iilts keewo guut'dek't bowatsonat guut'i tooko fac'at boguut'ts keewo k'aat'otse botohotsh bot'iintre k'osh daniryuwots k'ewude'er boshishtsatse tuwur káátso bo'imetuwo woshi. Maniye okono káátso imr, boguut'mash gúúpo ime.

C. 1. Dy. Daniruwots bogaltse gali kic'otsi ett ik ikon guut'dek't bowotsotsi bokeewure kwude'e káatso imr, daniruwotsi kup'iyi. Daniruwotsu iko ikoko kewude'er káatso b'imetok'o woshr, bodano bogawintsiuwok'o woshi.

2. Dy. Daniruwots bogalotse kiim s'ayntsi tero s'iilit ashotsi aatt maastawashon detsdek't bowaats k'úmo dani k'aat'otse bonababituwok'o woshr, ik ikon káatseyo bo'imetuwok'o woshi.

D. Dy. Daniruwots bonababts nbabiyo wotere guut'o awunari nbabi wekin guut' b'woto ga'de'er bokeewituwok'o wosh, eegosh b'wotok'ono bokeewo sheengsh s'iilr káatso ime.

21^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Keewa
- Maastawashi detsa
- Kaasha
- Moosha

Fiinowo

K'aat' keeza; Keeweya

Dy. Daniruwots dani k'aat' han keeweyi woranitse bok'ebts, bonababtsonat boshishts keewi k'úmo maastawashiyon deshde'er waar, k'aat'otsi botohotssh aap'on keewo bofaluwok'o botooki k'úmon shaanide'er bokeewituwok'o woshi.

Dy. Daniryuwots maastawashiyo bodetsor bo'atse kotet fiinotsnat fiino bok'azet keewotsi ik ikon sheengsh galde'er bodanetuwo'k woshi. Manweeron maastwasho guud'de'er bowono t'iwiwintsi.

Ariyosh; maastawasho nodetsor shengsh k'ebo b'geytuwok'onat keewufets k'osh fiin fiino b'geyirawo k'o sheengsh keewi.

Dy. Daniryuwots kaasha eteyor eega ete bwoto bomas'afotse beezeztsi weeron gitonat maniye bog ashots ikok wotdek't bokaashor b'wotok'o keewur, kaashi tero korde'er daniryuwots gitonat gitoniye damp wotde'er k'aat'otse kaasho bofinish woshr, daniryuwotsi kaashon dano daatso bofaluwok'ono keewi.

C. Dy. Daniryuwots boshunon git git borr keewi took iko faac'ar bofaac'ts keewi took manatse kaashon fiinar bokitsituwo'k woshr, kaashman bo'ishtsok'on kaashmanitse bodatssts dano botohotsh bokeewituwo'k woshr, bok'úmmansh káátsr gúúpo im.

Dy. Daniryuwonts gaarewon wotde'e bomooshetuwo'k woshr, boyitse boon jiishit na'a iko bofaac'ituwo'k woshi. Daniryuwots moosheyi tero korde'er bomooshetuwo'k jiisho imr kup'iyiwe.

Fiinor

Dr. Itmoosheyor itmooshi k'úmotsi sheengsh k'ewr, k'osh daniru k'ebiruwots itsh angsho bo'imetok'o woshr, it took tookon s'iileyar káátsewere.

21^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Nooni jawa
- Moosha

Fiinowo

K'aat' awda; Nooni jawa

Dy. Daniruwonts mas'fotse mooshi terotsnat jiishotsn shaanon beezer. Manweeron daniruwots sheengshde'er t'iwintsr jiishmanots weeron moosheyor mooshman jiishit naashotsi fac'ar mooshí tookono faac'ar biyatse boshiyetuwo'k woshr, niyir níyiro koordae'er bok'úmo bobeshitok'o woshr daniyi.

Dy. Dani k'aat' awdotse "*nooni jawa*" etiru dani tooki shirotsne nooni jawo s'iilit beezets dani tookotse daniruwots s'eenmats keewots beyiru aap' kayotsi (*shúútso, doonzo, tipgoli, tipogoliyiru shuuniya*) etiru aap' kayotsi galde'er bomanit beyokok daniruwots bobeezituwo'k sheengshde'er dani. Errnu, boon s'eenmatsi keewo bofinituwok'o woshi.

Ariyosh;

1. Minza; Oots Aber gawiyon *minza* keewdek' b'waa.

S'eenmats keewanitse *minza* etiru aap'i kayo *shúútsa* b'kiitsir.

2. Mamit naayi *ayidek'* sheenga.

S'eenmats keewanitsi *ayidek'* etiru aap'i kayan *tipgoli*.

Dy. Daniruwots mas'fots jandots beezets aap' kayotsi bomanit s'eenmats keewo fiinar k'aat'otse botohotsnton bokeewetuwo'k woshr, s'uwartsno daniruwtssh káátsos imr sheengsh daniyiwe.

1	Minza (shúútsa)
2	Sheenga (goli)
3	Kaashre (tipa)
4	Gema (shúútsa)
5	Káár (goli)
6	Káári káári (tip goli)
7	Maanda (shuniya)
8	Tipre (tipa)
9	Ayidek' (tip goli)
10	Janga (shuniyal)

- A. Dy. S'eenmats keewo s'eentsde'er guut'osh kep'ots beezeets aap'i kayotsi (tipotsi) s'een matsu keew mansh bomanituwok'o wonide'er s'eents s'eenmats keewo daniruwotssh imets ariyi weeron bofin k'oroorr káátsono imr daniyiwe.

Ariyosh; Na'o b'taho bí indn ----- (*mashre*)

Na'o b'taho bí'indn *mashire*

Fiinor

Aatots aaniya;

1. Tipiyirno	5. Ishire
2. B'k'ees'iyir	
3. Deshire	
4. Miis'ire	

Fiinowo

C. Dy. Daniryuwots k'osh k'osh biits imet aap'ots kakude'er waar k'áári tuwon nababeyor bo'imet biitsono s'eenmats keewo finar ando ani k'áári dihon nanabeyor bo'imet k'osh biitson s'eenmats keewo bofiinituwok'o daniryuwotsi ayiyir sheengsh bodanetuwo'k'o woshi.

Ariyosh;

1. B - B	6. Guura – Gúúra
2. Bi - Bí	7. Iira – Ííra
3. Mita - Mítá	8. Eesha – Éésha
4. Et - Et	9. Maat'a – Máát'a
5. Misha – Mísha	10. Aawa - Ááwa

22^L gawiy 1^L Aawa

Dani detsa;

- Guut'i tera
- Jááwonat jewurona

Finowo

K'aat' uutsa; guut'i tera;

A. Dy. k'aat' uutsotse “guut'i teri” shirotsce jááwonat jewuri keewotsi daniryuwots galde'er bodanish geetsotse, daniryuwotsi jááwon wotere jewuron keewiko beshiyosh geyeyor etef etotsi

niyir niyiron bokeewituwok'o woshi. Err naana'ots bogaloste ash eenotsi aatde'er waar bok'aat'otse botohotssh bonanababituwok'o k'ali.

Ariyosh:

1. Doofo wekin wiho k'oorr, wodmo jejet jááwonat jewuro s'iilits keewotsi;
2. Kááro bgondo kiitsit jááwonat jewuri keewo s'iiltiuwo;
3. Wodmo jejar shatetso k'ooref jááwonat jewuro s'iilit keewotsi;

Fiinor

Dy. Daniruwotsi gaare gaareyon woshde'er kayiyir oorts 4^L, 5^L nat 6^L, aatotsi dabde'er bogaare gaaneyosh kayide'er daniruwotssh ni'ime bodants ashotsoke aatde'er guut'on k'aniyide'er waar botohotssh bot'iintsituwok'o wosh. Daniruwots jááwonat jewuri keewotsi sheengsh bodanish woshr, bodno no eenishituwok'o woshi.

22^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- **Gúúpa**
- Shuuts aanar s'iili aati aaviva

Fiinowo

Gúúpa

Dy. K'ot'ok shawatsnitse “nogala” etiru dani took shirotsé úúts dani k'aat'otsi s'iilro. *Gali s'ayin koto* awd jen jen s'ayin koti weerotsi detsfe manotsu; Keewotsnat guut'otse maastawashi dets detsi tero, jiishotsi korde'e moosheyo, kaasho, keewots eeg bowoto kiitsiru drseti guut'o sheengsh shanidek't daniruwots mas'fotse beezere. Manweeron daniruwots bodanonat danbok'azo shuuts anar s'iilr bodano bo'enshituwok'o woshi.

K'ot'okanitse k'áári tuwonat dihon, k'áári genzonat k'awunon nababeyor aap'i biitsats k'osh k'osheyo b'dowetuwoke'nat s'eenmatsi keewo boonfiino danere. Manweeron doniruwots sheengsh bodano shuuts andr bodano t'iiwintsr sheegsh shaaniyiwe.

Shuuts aanar s'iili aati aniyotsi;

1. Dy. Daniruwots ikl tAawatsi aatosh manit aaniyo ko'to'kanitse bodantsok'o bo'imet aaniyon t'iiwinstr káátso b'geyituwoke káátso imr sheengsh daniyiwe.

Fiinor

2. Dr. Ap'otsi k'áári tuwonat diho nbabeyor bo'imet k'osh k'osh bitson s'een mats keewon fiinor.
 - A. K'oora - s'iila
K'óóra - kafí naara
 - B. Fuunda - aats fuuda
Fúúnda - mitots shuwosh bo'etor bokishf sheeng keewa
 - C. Goola - fokotse bef kashets keewi
Góóla - dawuts dutssh goolefon
 - D. Goonda - dawutsi shop'a
Góónda - Fokoniye ash kimshfoni
 - E. Guura - datsi gatsa
Gúúra - Benshangul gúúra (maa gúúra)
3. Dr. S'eenmats keewotse b'shirots jindiyets aap'ots k'alo fiinore.

- A. Wodma - Goliya
- B. Nib k'untsi - shúútsa
- C. Maanda - shuniyiruwoni
- D. Biidfe - tipgoli
- E. Fiino - tipgoli

4. Dr. Drsetiyo guut'osh shono k'andek'et keewotsi dana

- 1. Guut'i tooko faac'a
- 2. Merejiyo kakuwa
- 3. Guut'i doyotsi k'aniya

Fiinowo

Dy. Daniruwots botookon drsetiyo guut'osh shino kandek'et keewotsi bokeewituwok'o sheengsh daniyiwe.

5. Dy. Daniruwots keewots eeg woti guut'o sheengsh bokeewituwok'o woshr, boosh kindraww keewots bobeyalo shuuts anar aani s'ilr bokeewituwo k'o woshi.

22^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

Bodanonat danbok'azon danosh k'aniyek jaanda

Fiinor

Bodanonat danbok'azon danosh k'aniyek jaanda;

Dr. It mas'afatse beezeets jaandotse guut'ets k'ot'ok jami dani detsotsi sheengsh nababar it sheengshdek' galts k'úmosh (✓) ayidek' itsh kindraw k'úmotssh (?) nat b'jamon itsh kindraww k'úmotssh (X) c'irotsi guud'r kiitsuwere.

2. Dr. Haniye dambi jaandotse (?) nat (X) etiru c'iranotsi itbeezts k'úmotsats sheengsh it danfetso aani aani k'ot'ok iko shuuts aanar nababar t'iwintsde'er.

K'ot'ok Shmta

Goonkeyi weerotsi

Imets k'aat'I woro (6)

K'ot'okan tatsotsi; Daniryuwots dani took han danbok'riye okon;

- Goonkeyi weerots k'alo keewituno.
- K'oш k'osh goonkeyi weerotsn b'eshiru k'úmotsi wekin keewotsi k'ewude'e keewituuo.
- Kimiyiruwotsnat goonkiyiru aap'otsn s'eenaw s'eenmatsi keewotsnats, s'eenmatsi keewotsn guut'etuno.
- Tim guut'i tero korde'er kimiyyiruwotsnat goonkiyiru aap'otsn timo guut'etuno.
- Bogalotse goonkeyi weerons beshiru genewi, shiyanonat fiini jáawotsi ko'iyituno.
- Tero korde'e shiyejetuno.
- Fiini debdabiyotsi guut'etuno.
- K'oш k'osh kaashotsnat shiyejotske geyiyit merejotsi maastawashats guut'etuno.

23^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Nababa
- Guut'a
- Keeweya
- Noonijawa

Fiinowo

K'aat' ika; Nababa

Daniruwots mas'afatse beezets aap'otssh manit biitsotsi tohar finituwo. Err daniruwots mas'fatse beeyiru aap'otsnat bobiitson tohar naana'otsnton fiinowe.

Nababa (35 Dek'ik'a)

Haniye shini naana'ots detsts dani k'umo Gawiya;

Dy. Dairuwotssh woro imr, k'ot'oki tatsotsi nababar b'galituwok'o woshuwe. Tatsotsi siilit aatots bobeyal naanao'ts bo'aatituwok'o woshr, bodanosh k'anbodek'etuwo k'ali. Naana'otssh b'k'ants weeron gaareyon bofinituwok'o woshr, nbabiye shini t'iints aatotsatse bokeewetuwo k'ants weeron gaareyon shiyeyat bi'ats bobodts k'umo t'iwintsr nabiyosh boon k'anit jiisho /aayiyo ime.

Finowo

Nbabiye shin aatotsi;

Dr. It mas'afatse beyiru nbabiye shin aatotsi finor.

1. Bíín ashots bogoonkef keewots eeg eegno?

#Naana'ots boshunts aaniyo aaniwno

2. Jám Aawa it k'ebf goonki weero aawne?

Naana'ots boshuntso aaniwno.

Nbabi wora;

Dy. Daniryuwots mas'afatse “*Woreyosh k'iruna erer*” etiru nbabi iko daniryuwots dashi jiishan weeron niyr niyiron bonababituwok'o woshr, nbabiye shin aatotssh bo'imts aaniyonat nababat bodaatsts k'úmon bo'arituwok'o woshi.

Git ekit mááts ikunat unguish ikon tuuzr iklonat gitl timotsi bonababituwok'o woshr, oortsots nababeyiruman ááwon shoyefets sheengsh bok'ebetuwo k'ali. Err, dairuwots bok'ebts nbabi jango s'iilits aatotsatse boshiyetuwok'o k'ali. Maniye okon naana'ots eed'its nbabiyatse tuuwr daniru jámost botook toon oorts nbabiyo bonabaituwok'o woshi. S'ilatsno, nbabiyo s'iilits aatotsi wokin terwerotsi bofinituwok'o jiishi. Err, dab geyit keewotsno dabi.

Nbabi wori aati aaniya;

Gazet'nynetiyonat nabon k'alera jango eteyor eega etoshe geyiy shaaniwer.

Naana'ots boshunts aaniyo imno....

Fiinor

A. Dr. It mas'afatse beyiru nbabi aatotsi nababar guut'on shaanide'e aaniyo imer.

Aantots aaniya;

1. Merejotsi daatsituno. Han no'etora dats jiik'uwatse wotiru sheeng /genewi wekin gond /shiyani keewotsi daatsituno.
2. “Woreyosh k'iruna erere” eteyora koni etets keewo /merejo daatso falet woreyo k'ebeyala eta.
3. “Worewosh k'iruna erere” etiruwonat “woreyosh k'iruna finosh doofere” etiru jááwonat jewri keewanots ik bowotonat bok'azo naana'ots bokeewituwok'o k'alr, boonto wotar ari aaniyats borer.
4. Itop'yotse beyiru kic'otsi telbjini maskotiyon sheengshdek' t'iintso b'falsosha.
5. Gazet'enyetiyo beyal nabo fa'e. Nabo beyal gazet'enyetiyo fa'e.
6. As'e Minilik dúrona.
7. Tooki gazet'wnynetiyo ik dûratse ik woror be'eyer aani k'oш woron t'afitk b'woterna, Mngisti gazet'enyetiyonomo t'afratse.
8. 1983 dúrona.
9. Botooko falr bo'eenetuwok'o mngisto gowo bí'ina, giz daatsonat aretsotsi...

B. Nbabiyotse keshts s'eenaw s'eenmatsi keewotssh biits ima.

Dr. Daniryiruwots mas'fatse beezets s'eenaw s'eenmatsi keewots nbabiyotse keshk bowottsetse sheengsh s'iilde'er bo'aaniyo imere. Err naana'otsi jiishir s'eenaw s'eenmatsi keewotsn ayi s'een matsi keewotsi fiino faletuwok'o keewi. Bobiitsonmo haniye dashe itsh beezere. Man weero káátsde'er s'eenmatsi keewo fiinor.

- A. Dats jámatsna
- B. Radaweniyo noon keewo b'falituwok daamr daatsosh shuu'a
- C. Een beyok ima
- D. Beshiyosh geyeyiru k'úmo beshiya /k'áár kish
- E. K'ira s'uwa
- F. Dúrats beshiya, kic'otse kisha
- G. K'awunts iko eegatse b'tuwtsok'oni
- H. Fana, ankata

23^L Gawiya 2^LAawa

Dani detsa;

• Guut'a

Fiinowo

K'aat gita; Guut'a

A. Dy. K'aat' gitanitse wekin “guut'a” etiru falanitse goonkiyiruwotsnat kimshiruwotsna etef aap'otsi detsts taariki iko t'iinre. Man naan'otsnton sheengsh nababde'er galde'e kishr, hanots kimishiru aap'otsi, hanots goonkiyiru aap'otsi err galde'er kishwer. Eshe dashi ariyosh beezeets jaand man weern k'eshotsno s'eentswer.

<i>TAawa</i>	<i>Goonkiyiru aap'otsi</i>	<i>Kimshiru aap'otsi</i>
1	Nat	Ere
2	Wotobáko	Manor
3	Haniye dashi	mann

4	Manntuwtsn	
---	------------	--

Fiinor

B. Dr. Haniye dashon beezeets kis'i tookots fa'ano. Manotsitse it shuntso faac'de'er bíín timo guud'r itsh mangtso beyalo iti danyiruwo aatuwere.

23^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

• Guut'a

Fiinor

C. Guut'o nababde'er aani k'awintsde'er t'iintsa;

Dy. Eshe t'iintsets guut'man naana'ots bonababituwok'o gowo im. Manorowe jen k'úmno err bgawitwuotsi maastawashiyats bodetsetuwok'o keewi. Err k'awintsde'er guut'man bok'aniyiye okon ik ikon k'aat'otse tuwr bokeewituwok'o k'ali. Bobeshts k'úmo b'beyalo neeboon káátsr aawk'o k'awintsde'er k'úmo shéélerawo beshiyo faletuwok'o keewi.

D. kbebiyots fiin s'iilits debdabi guut'a;

Dy. Daniruwots bofaac'dek'sha ett bomas'afatse guut'ets kbebiyots fa'ano. Eshe kbebiyots boshunso faac'de'er kbebiyots bfiintsonat bfiinneraw fiinotsi s'iiliyir debdabiyo guud'rni k'aat'otse bot'iintsr k'oshots k'ewur bo'imet káátsr k'ewde'er aami káátsde'e boguut'etuwo k'ewuwe oona!.

24^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Keeweya
- Noonijawa

Finowo

K'aat' keeza; keeweya

A. Merejo kakude'e /k'ande'e/ waar shiyeyi aaniya

Dy. Naana'ots boshiyet keewi tookotsi bomas'afats beerea. Tookmanotsitse boshuntso faac'de'er merejo sheengsh kakude'er waar boshiyetuwoek'o k'ali. Boshiyeworo shiyeyi tero kerde'er boshiyetuwoek'o jiisho íme.

B. Dy. Naana'otssh "wori kis 'a" eteyiruwotsi sheegsh keewur gaarewon bowotituwoek'o k'ali. Manatse tuwr t'iints wori kis'manotsi gaare gaarewosh kaa'iyir boosh bodts wori kis'man kaayir (dramon) bokiitsish keewi.

C. Dy. Naana'otssh gawonime shiyeyar goonkeyi weerotsi shino sheengsh danno. Manatse tuwr goonkeyi weer manots k'alono keewuno. S'uwartsnmo, goonkyi weer manots bo'aaliyal eeg b'wotituwoek'o shiyeyar k'aat'otse bokeewituwoek'o k'ali. Err neewrer goonkeyi weerots bo'aaliyal ash na'o keton wosho beshiyo b'falawok'onat geyeyiru merejo daamiyo /dek'o falerawok'o keewi.

Fiinor

D. Dr. It mas'afatse sukaragdo aawuk'o goshefok'onat aawuk'o sukaro maand aawuk'o woniyefok'o shaanidek' beezer. Manbwottsona bomas'afman nbabar maastawasho k'awunts deshde'er bokeewish gowo im.

K'aat' awda; Nooni jawa

A. Imets aap'otsn s'eenaw s'een matsi keew fiin aaniya;

• Weeri kata	Joki s'aada	Work'ati gaad'a
• Ash eena	Maa asha	Tok'i akafa
• Miinz birá	Dadri maa	Bííki kobiya
• Andr taha	Gawun shurabiya	Borni mas'afa
• Mari tiisha	Bedi gááwa	

Dy. Haniye dambi imets aaniyan naana'otssh ariyok'o nee ni'imisha beeze. Eshe naana'otsu neewe haniyere k'osh wotts aaniyo imo itfalituwok'o keewur, botookon bo'imts k'osh aaniyo b'beyalo koot b'woterawok'o keewi.

B. Dr. Golni aap'otsn s'eenaw s'eenmatsi keewo fiinar, bíín s'eenmatsi keewo finor.

Aatots aaniya;

- Na'igana; Ootsi k'úm beshitso na'igana.
- Ash s'eeka; Ash s'eka taan iz.
- Bodk na'a; Bodk na'a yoots jeb jiishituwoni.
- Na'i s'eka; Kaar giitstso na'i s'eka.
- Ootsi Na'oka; Nodekiru daftaro ootsi na'oka.
- Na'a marmat'oka; Tahan na'a marmat'oka.
- Dank wodama; Kaat'otse ikl keshtso dank wodma.
- Noonton dairuwoka; Mas'afan nooton daniruwoka.
- Dawutsi katsa; Dáwatse dawutsi katsa túsh.
- Dy. Eshe hanats beezets aaniyi mec'r b'woteftse k'oshono aaniyo b'ofalituwok'o keewi. S'iil noon b'geyit keewoni golniy aap'otsn shino s'eenaw s'eenmatsi keewo fiinar, aani s'eeaw s'eenmatsi keewman de'er s'eenmatsi keewo fiina.

24^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- s'een matsi keewa

Fiinowa

S'een matsu keewa;

Dy. S'een matsu keewa etiru dani tooko naana'ots mas'afatse shengsh shaanidek' beezer.

Manbwottsotsna, dani detsman sheengsh nabababar naana'otsi daniyi. S'iil b'geyit keewotsi s'eenmatsu keewo eegn fiinefok'o shúútsniyonat tipniyi s'eenaw s'eenmatsu keewots eeg eeg bokiitsiruwok'ona s'eenmatsu keew ikotse beyiru shúútsniyonat tipniyi s'eenaw seenmatsu keewotsi galde'e kishr shaaniyo imo geyiyituwe.

S'eenmatsu keewo ambsosh kayiyetsok'o etoun “*ketonat eehets*” s'eenmatsu keewots bobeyok'o naana'otssh sheengsh daniyi. Andor hanoke ket s'eenmatsu keewotsi eehts s'eenmatsu keewotsatse galde'er kiitso geyituwe. Mano ariyon kiitsi.

Shúútsniy s'eenaw s'eenmatsu keewonat tipniy s'eenaw s'eenmatsu keewotsno sheengsh galde'e daniyiwe. Han daniyosho daniruwots mas'afatse sheengshdek' ariyono imt shaanidek' beezer.

Man sheengsh t'wintsde'e s'iilr naana'otsi daniyiwe.

Fiinor

Aatots aaniya;

<i>TAawa</i>	<i>Shúútsniy s'eenaw s'eenmatsu keewa</i>	<i>Tipniy s'eenaw s'eeanmatsu keewa</i>
1	Git faro b'shipish	B'moo doonz gizo imre

2	Boguuri misho máát	Guuron dani moo maand waats daniruwots kuunto kaashetuno
3	Notoohots guur guur tuwt	Sportiyo bofiinefotse taw taw erkno
4	Nomish nomeyitse	Ash jámotse bfiino k'osha
5	B's'ayin koteraw	Buuts mááts daniruwo shoodr

D. Dr. S'een matsi keewotse ketonat eehets s'eenmatsi keewotsi galde'e kishi aatots aaniwer.

TAawa	Ket s'eenmatsi keewa	Eehets s'eenmatsi keewa
1	Keta, egoshe ik tipa b'dets	
2		Eeeheka; egoshe git tipa (s'iilonat (genewon) tipotsi detsfe
3		Eeheka;(ama, aata) etiru tipotsi detsfe
4		Eeheka; (shata' ama, gek'aza etiru tipotsi detsfe
5	Keta; aanere etiru tipa baara b'dets	

24^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Guut'i tera
- Aap'i ter kakuwa
- Gúúpa
- Shuuts aanar s'iila
- Bodanonat dan bok'azo danosh k'aniyek jaanda

Fiinowo

K'aat' uutsá; Aap'iter kakuwa

Dy. Naana'ots mas'efatse beyiru “*Aap'i ter kakuwa*” etiru guut'o sheengsh k'ande'er /nababde'er. Err aap'i terotsi aawuk'o kakuwo faletuwok'o sheengsh daniyir, nogeyiru kúmo /keewo daatso ash k'oshotsi no'aator aawuk'o wotde'er no'aatituwok'ono keewi. Hanoke sheengsh daniyi b'geyit keewotsitse aani ikonu duubi, shiyani wekin fiini jáawotsi kakuw bwottsortse naana'ots bogálotse jáawmanotsi kakode'er waar k'aat'otse bokeewituwok'o woshi.

Gúúpa

Dy. K'ot'okanitse ayi dani tookotsi wekin detsotsi s'iilro. Eshe naana'otsiyere shino nee sheengsh k'ot'okan dandek'o geyituwe. Naana'otsi aatr boosh b'galonat galb'k'azo danosh ikik aatotsi aatr k'orori. Errnuwere, sheengsh gúúpo im. Imets jen k'úmotsuwere haniye dashtsank'ono.

Goonkeyi weerots k'alo aye sheeng beyobeyosh, tooko sababiyatse kotonat aretsotsi, Goonkeyi weerotsn ayi merejo daatsetuwe. Jámon nos'iilor boongoonkiyi weeotsn daatseyiru merejiyots nonbebeyosh ayidek' geyik keewune. Boon gonkeyiru weerots aalo beyo faleratse.

Noono ayi k'arotsi aap'otsi, s'eenawu s'eenmatsi keewotsnat s'eenmaatsi keewotsn kiitsetuwe. Hanno'etora, k'úm iko noon keewon wotere guut'on beshiyosh wotere k'oshotske dek'osh s'eenaw s'eenmatsi keewotsnat s'eenmatsi keewotsn beezonsh botero dano geyituwe.

K'úm iko guut'on beezeyor b'tooki tero detsfe. Guut'on beezeyiru k'úm b'tooki timi tipo detsfe. Tim ikonmo b'tooki matseyi tero detsfe.

K'osh ko'sh timotsitse keeweyiru dani took ikotse kimshiru aap'otsi dek'o noon geyituwe.

Duubonat shiyani jáawotsi kakuwonat at'na'on ashots nemo, teronat doyo s'iilo sheeng keewotsi dowetuwe. Ashots nemonat teri júwo danosh haniye dambi aapi terotsi kakuwonat keewon de'er kaashonat shiyeyon geyituwe.

Fiinowo

Shuuts aanr s'iili aatotsi;

1. Dy. Naana'ots mas'fatse beezeets “goonkeyi weerotsi” etiru dani detso /tookoo sheengsh bonababituwok’o keewi. Maniyere okon bok’alo guud’de’e waar k’aat’otse bonababor boshééloko b’beyalo káátso im.
2. Aap’i ter kakuwa etiru dani tookotse ayi keewotsi s’iilrt. Manotsitse k’atsots shiyaniko, fiiniko, duubonat arets jáawotsi kakuw b’woto s’iirt. Eshe manitse shiyaní jáawots k’alonat fiinon eeg b’woto naana’otsnton keeweyar káátsuwer.
3. Dy. K’ot’okanitse mangiyef aawotsi sheengshdek’ s’iilrt. Aaw manotsi guude’er aawman mangiyewots duubef duubo wekin jáawef jááwo naana’ots guud’de’e waar bokeewituwok’o k’ali.
4. S’eenmatsi keewo fiinefoni shúútsniy s’eenaw s’eenmatsi keewonat tipniy s’eenaw s’een matsi keewona.
5. Aap’i tera etefots; jewura, jááwa, duuba, turura, etuno, ibo hip’ etefonat aretsotsna.

Bodanonat danbok’azon danosh k’aniyek jaanda;

A. Dy. Daniryuwots mas’afatse guut’ets wekin beezeets jando sheengsh bonababituwok’o woshi. Err naana’ots dandek’t bobeshts keewo sheegsh danrno wotiyal (✓) sheengsh danatsno wotiyal (?) b’jámon danatsno wotiyal (X) c’iro gerr jaando bos’eentsituwok’o k’ali. Err s’ilatse sheengsh danawotsi bjámon danawotsi err naana’otis galde’e boosh ayiyi geyit dano sheengsh daniyiwe.

**K'ot'ok jeed'iya
Sheeng keeweya**

Imets k'aat'i woro (9)

K'otokan dani tátsa; Daniruwots k'ot'okan danbok're okon;

- Sheeng keeweyi doya etefots eegn bodnefok'o galitumo.
- K'osh k'osh tookotsatse k'ande'er waar keewey tero korde'e keeweyo t'iitsituno.
- K'ats merejotsi mastawoshats deshde'e nababde'é aap'on t'iitsituno.
- S'een matsi keewotsitse keewey kayots fiino keewituno.
- Shibiyonat jen kayeraw aap'ots fiino galituno.
- Bok'umo guut'on bobeshiyor guut'í jifuwotsi bokindit (bohanit) beyok beezituno.
- Keeweyotse wekin keeweyi k'anotse jewuronat s'els'eki keeweyotsi galr bobiitso imetuno.
- Ayi naari keeweyotsitse daatseyiru aap'ots káaw biitsonat áash biitso galr bobiitso keewituno.
- K'olbeeshi keewotsitse un aap'o galr aap'man ábí biitsonat gítsi biitso keewituno.

25^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Nababa
- Guut'a
- Keeweya
- Noonijawa

Fiinowo

Aap'otsnton daneya;

DY. Sheeng keewi niho “Demosteni” etiru nbabiyotse keshts mangituno ett gaawets aap'ots *káaw biitso* ikn tohar fiinone. Ariyosh;

1. Jiishiruwotsi etiru aap'osh manit kaaw biitso *dats k'eeziruwotsi*
2. Jebatse etiru aap'osh manit kaaw biitso *ko'eyatse*
3. Geya etiru aap'osh manit kaaw biitso *tewuna* err aayiyo imr oortsotso ariyan weeron fiiniyiwe.

Haniye shini naana'ots detsts dani k'úm Gawiya;

Dy. Daniryuwots Demosteni etiru nbabiyo daniftse shino nbabiye shin aatotsí ní'aatre boosh bi'arts aaniyo bo'aanituwok'o k'ali. Err bokeewts k'úmo wekin aaniyo ar bwotonat bk'azon nbabiyo nababar bodaatsituwok'o wekin bo'ariytuwok'o keewi. Maniye okono daniryuwots nbabiyman bonababituwok'o woro imr botook tookish bonababe okon k'aat'otse ik doozi tuzr bnababituwok'o k'ali. Bgeiyalo nee iknoto boosh nababa. Nbabiymanitse ash iko aawuk'o k'alr sheeng keewi falo daatso bfalituwok'onat Demosteni nbabiymanitse eeg eeg fiinotsi fiinat yootsi girk ashotsoke sheeng keeweyo bfaltsok'o t'iwiwntsde'e bokeewituwok'o k'ali.

Fiinor

Dr. It mas'afatse beezeets nbabiyotse keshts aatotsi sheengshde'e nababar boaaniyo guut'on aaniwere.

25^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Nababa
- keewey

Fiinor

K'aat' ika; Nababa

A. Nbabiyotse keshts aatotssh aaniyo aap'on imi aaniya;

Dr. Ít mas'afatsi nibabiyo sheengsh ít nababe okon ít aaniyit aatots fa'ano .Eshe nbabiy weeron aap'on aaniwere.

1. Shat k'aza, aani aani terwera, merejo sheengsh kakudek'a, ayi naari drsetiyotsi (guut'otsi) nababonat aretsosna.
2. Naana'ots botooki k'úmo boímetuwo k'lar bgeyi yal hank'on kaatsi
 - beshiyosh nogeyiruk'úmo boshunisha
 - k'úmman boshunisha
 - keton no beshiyiruwo bodek'isha
3. Oona! Naana'ots it aaniyo it imiye okon nababar daatswer. Dambi ikl (1^L) aati aaniyonton goonketk b'woto t'iwiwnts de'er.

4. Aawuk'on sheeng keeweyi falo daatsetuwok'o (woto faletuwok'o) daniyosha
 5. Daniryiruwon naana'ots boosh aretsso bokeewituwok'o k'alr b'geiyialo gaarewon wotde'er bomooshetuwo k'ali.
 6. Alberonat k'áárona (aap'ona), kash wosha.
 7. Shútsi naana'otsi noonts geddek' keewa, bi'iaali wotat terwera aatsi k'ááronto b'k'wááno nokoriya, guutets guut'to aani aani nbabonat aretsotsan.
- B. Jebatse sheeng keewe fali ango aawuk'o k'alde'e eensh tuwok'oni
1. K'úmo sheegsh beshiyi fala.
 2. Dana, fala
 3. Káátsde'e keewa (dutsk'aza)
 4. Jeba, kakuweya, ash ayo daatsetoka
 5. Shunewosh. K'ebewosh
 6. Alberi shAawa, sheengsh keewa
 7. Kááwon keew káza jewuron keewa
 8. Wokat, bi'aali wotat, t'aft

Finowo

K'aat' gitá Keeweya;

- A. Dy. Naana'otsi gaare gaarewon woshde'e k'úmmanatse naana'ots moosheyi tero korde'e bomooshetuwo k'ali.
- B. Dy. Naana'ots bojeits asho koni bwotonat eegosh b'woton bokeewituwo kó keewi
- C. Dy. Naana'ots shino gaare gaarewon beezi maniye okon aap'on beshiyonat nababotse aawu k'ebiruwotssh bsheegetuwok'o boshiyetu wokó k'ali.

25^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsotsi;

- Aap'onton daneya
- keeweyi jiishotsi
- keeweyi k'an k'ana
- keeweyi t'iints t'iintsa
- guut' iko keewi tuwokok'o detsa

Fiinowo

Dy. Daniruwots it mas' afotse *keeweyi jiishotsi*, keeweyi k'an k'ano, keewiyi t'iin t'iino shaanidek't boosh beezer. Man weeron daniruwots dani tookman k'umo sheengsh danr btookon keeweyo b'jiisho k'orde'e t'iintso bofalituwok'o kiitsr sheengsh daniyiwe.

Daniruwonts keewi k'an k'ano bokeewish woshi. Err k'an bodek'et keewo k'aat'otse ik ikon bot'iintsish woshr, boshééloko b'beyal káatso im.

Aap'otsnton daneya;

DY. “*Yidnek'achew Tesema*” etiru nbabyotse keshts mangituno ett gaawets aap'ots *kaaw biitso* ikn tohar fiinone.

Ariyosh;

1. Mirac'a etiru aap'osh manit káaw biitso *tewuna*

2. Ayiya etiru aap'osh manit káaw biitso *daba* err aaniyir oortswotsno ariyan weeron fiiniwe.

Haniye shini naana'ots detsts dani k'um Gawiya;

Dy. Daniruwots nbabiyo daniftse shino nbabiye shin aatotsí n'iaatre boosh bi'arts aaniyo bo' aanituwokó k'ali.

Nbabiye shin aatotsu daniru naana'ots dan iko danftse shin bolik'ishetuwo k'o b'woshituwotse, sheengsh aatuwe.

Fiinor

A. Dr. It mas'afatse “*Yidenek'aco Tesemi*” etef ash iko jango s'iilit guut'ets guut'i k'ummman jango aap'on it tohotssh keewuwere.

26^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsotsi;

- Nababa
- Guut'a

Aap'otsnton daneya;

Dy. "Din suwift" etiru nbabyotse keshts mangituno ett gawets aap'ots *káaw biitso* ikn tohar fiinone.

Ariyosh;

1. Báda etiru aap'osh manit kaaw biitso taala
2. T'iina etiru aap'osh manit kaaw biitso karna
3. Eeka etiru aap'osh manit kaaw biitso isha err aanir oorts aatotsno ariyan weeron fiiniwe.

Haniye shini naana'ots detsts dani k'úm Gawiya;

Dy. Daniryuwots tewunetiy daniyiftse shino nbabiye shin aatotsí n'íatre boosh bi'arts aaniyo bo' aanituwokó k'ali.

Nbabiye shin aatotsu daniru naana'ots dan iko danftse shin bolik'ishetuwo'k'o b'woshituwotse, sheengsh aatuwe.

Dy. Daniryuwots dani mas'afatse "*Din suwift*" etiru k'awun guut' iko fa'e. Man bbwottsetse, daniryuwots niyir niyiron nbabi man ik ikon nababar nbabi man beshiyosh begets k'umo ik ikon botookon keewo bofalistok'o woshí. "*Din suwift*" etiru nbabi man keez timotsi detsfe. Man b'wottoste ,daniryuwots keez tim manitse beshiyash geets k'umotsi sheengsh keewo bofalistok'o woshr guut'manits beezets guut'i jifuwotsi sheengshde'er bogalituwo'k'o woshr bodano bogawintsitok'o woshuwe.maniye okon, "*Din suwift*" etef darasiyo andr ashkeriyotsi b'k'aat'ari taawo boosh b'keewwuf keewotsi (aatotsi) daniryuwots ik ikon bokeewish woshr daniryuwots boo bowotink'e eeg bok'alitok'o aatr shengsh bodano keewi.

Fiinor

Aati aaniyotsi;

Dr. Ítmas'afatse beezeets tarikiman sheengsh nababar imets awud guut'jífwotsi bo manit beyokok git git borr s'eentsuwer. T'aliyani kaari dúror noodatsu jeen kishosh et karat dihits aayi jawetsotsi iko Zerga naji btesh. Zerga naji, eed geenz mak'ts gawun bi'ar káawu, btooki s'iilo ayidek't geezt keezosh dumeka btesh. Tooki s'iirman bmangronat bjiiki talatse geenrz bbe'eyor s'ilosh ayi baatsa. Zerga ííshan deshak wotat, jámon ash áawu s'ílosh baats detsk jawetsa,

Sheenga, btesh. Zerga awud natosh bodonat keetots b'beyora, b'tooki wozo bgebatsi shamk'ak'iyoniye dashan oot't be'ere bteesh.

Gota etef gaawiyotse wotere k'osh k'osh galotsitse biin bek'ts mááts jámots "ti'ááwo neesh kud'owa" err c'aayeftse besherakno b'tesh.

26^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsotsi

- Nooni jawa
- s'een mats keewotse doonzo, biyats fiinetsonat tipona
- Guuti jifwotsi

Fiinowo

Dy. Dani k'aat' hanitse noonijaw s'iilts terweri aatots fa'ano. Manbwottsetse, daniruwots s'een mats keewotsi sheegsh nababar biitse doonzo, biyats fiinetso, tiponat doonzniyo ewuke bfinetsok'o sheengsh galde'er ik ikon fiinde'er bowetuk'o woshr bo'aniyono ik ikon s'iilr káátso imo geyituwe. Ariyotsno tohar fiinor.

Fiinor

Dr. Íti daníyiruwoton ít fiints ariyatse tuwur doonza, tiponat biyats fiinetsoni err guud'er.

Aaatots aniyotsi

1. Doonza - Na'u
Biyats fiinetso - minzo
Tipo - shabra
2. Doonza - Na'a maarmat'u
Biyats fiinetso - maskoti magarejiya
Tipo - geetsra
3. Doonza - fiiniruwots
Biyats fiinetso - shop'iitsi aatso
Tipo - k'ut'rno
4. Doonza - Gínetso

Biyats fiinetso - bí'edts shugut'o

Tipo - kishre
5. Doonza - Bos'uwotssh

Biyats fiinetso - aatso

Tipo- ííshra

B. Dr. Ít mas'afatse beezeets aap'otsn doonziniyo, s'eenmatsi keewan doonzonat, biyats fiineyiruwo kitsit s'eenmatsi keewo fiinor.

1. Minz beerá
 - K'adíruwo minz beerá (doonza)
 - Gosho goheyir b'minz beerona (doonzniya)
 - Gawayatse minz beeró kemre (biyats fiineyiru)

Taha

2/ 1. B'taho masher (Doonzniya)

1. Minzu taho máára. (biyats fiinetsoni)
2. Tahatse s'us'o úd'ra (doonza)

Máátsa

3/ 1. Domets máátsa bshúú. (biyats fiinetsoni)

- 2. Máátso angi fiino falaka. (Doonza)
- 3. Eesh b'máátsu s'eegre. (doonzniya)

4. Kana

- Azo b'kano úd're. (doonzniya)
 - Kano gúkre.(doonza)
- Shash kano úd'ere. (biyats fiinetsoni)

Oorts aap'otsi han weeron fiinore.

Fiinor

Dr. Ít mas'afatse guut'ets aap'otsitse beeyiru bút'otsi bokitsiruwo (doonzniyo, ayi taawo, biyats fiineyiruwonat nibniy aaniy imo) galde'e kitsuwere.

- C/. A. Keewura (biyats fiineyirowon)
- B. Bomas'af (doonzniya)
 - C. Fiino (níbniya)
 - D. Tahotsi (taawu kiitsa)

26^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsotsi;

- Guut'i tera
- Aap'ots kaaw biitsonat áásh biitsona
- S'el s'eki keewots biitsa
- Jewuri keewots biitsa

Aap'otsnton daneya;

DY. “Tebeje Maa” etiru nbabyotse keshts mangituno ett gaawets aap’ots *káaw biitso* ikn tohar fiinone.

Ariyosh;

1. *Kep ’a* etiru aap’osh manit kaaw biitso dega
2. *Goba* etiru aap’osh manit kaaw biitso *mank’aza err man weeron k’oshtsi fiinor*.

Haniye shini naana’ots detsts dani k’úm Gawiya

Dy. Daniruwots tewunetiy daniftse shino nbabiye shin aatotsí n’íatre boosh bi’arts aaniyo bo’ aanituwokó k’ali.

Nbabiye shin aatotsu daniru naana’ots dan iko danftse shin bolik’ishetuwo’o b’woshituwotse, sheengsh aatuwe.

Fiinor

K’aat’ uutsá; Guut’í tera

- A. Dr. Ítdani mas’afatse k’aat’ uutsi “guut’í tera” etiru guut’o fa’e. Man shirotsé guut’ets timotse aap’ots káaw biitsonat áash biitson detsts uuts uuts aap’otsi kishr bokáaw biitsonat bo’áash biitson git git wotde’er kishuwere.
- B. Dr. Ít dani mas’afotse beezets k’awun guut’otse s’el s’eki keewonat jewuri keewon fa’ano. Guut’manitse beeyiru s’el s’eki keewonat jewuri keewotsi jandi weeron galde’e bobiiitso ít ime okon k’aat’otse ít toohotssh t’iintsuwere.

Ariyosh; haniye dashi weeron fiinar kitsuno;

Indats goobat giit’I mááratse nihatse góóbat k’abi mááratse.

Etiru jewuri keewan beshiyosh bgeets keewi k’umo gowal woteyok’oni wekin mootse indihonton ikats beye fal k’aza. Han weean daniruwots k’ósho oorts jewuri keewotsi galde’er kishr bobiiitso imer.

27^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- k’olbeeshi

Fiinowo

Dy. Daniruwots mas'afatse beezeets k'olbeesha etiru tooko sheengsh nababde'e naana'otss shaaniyo im. K'olbeesha eto eeg bwotok'o, aawuk'o keewe fok'onat k'olbeshi keewots bodetsts git biitso (ábi biitsonat gítsi biitson) sheengsh daniruwotssh daniyiwe.

K'olbeeshi keewotse un aap'o kishr un aap'anitse abi biitsonat gits biitso sheengsh t'iintsets mas'afatsi ariyi weeron t'iwintsde'er naana'otssh man weeron káátso imr daniy.

Eshe hanoke ayi naari k'olbeeshi keewotsi naana'ots bokeewituwok'o k'alr kakude'er beezi. Bobiitsono gitosh ka'iyide'er bokeewituwokó gowo im.

Fiinor

A. K'ol beshi keewots un aap'o, ábonat gitsi biitso imi aatots aaniya.

1. Guuyune guuyetse

Keewere shisho k'azat

Sheet'ere s'iilo k'azat

Kishitse beetso dimbo p'EEK'iyirane

Tufitse beetso kis'o biitsirane.

Un aap'o - *kis'o biitsirane*

Ábi biitso - albuwa (tufi s'ilas'ila)

Gitsi biitso - fakshewtserane (moo biitsrane)

2. *S'ago s'uwe gud gedo fa'a*

Moosho s'uwe gawu gedo fa'a

Un aap'o - Gawu gedo fa'a

Ábi biitso - keewman shishts (bek'ts) ash s'eega

Gitsi biitso - Beshts keewo beshere eta

3. Aashitsets datso gatsfe shááne
Awulets meetso mitsfe sháák'e
Un aap'o - *mitsfe sháák'e*
Ábi biitso - mitsiyor shisheyiru sháák'a
Gitsi biitso - neek'o k'ayatse (mitseyalor bshook'o k'ayatse)
4. T'iwintso koye maanzona anan kosherawona
T'iwintso de'e máátsona anan dek'erawona
Un aap'o - *anan dek'erawona*

Ábi biitso - biits biits (yaatse hambetso) dek'erawoni

Gítsi biitso - giwudek'erawoni (marde'e, shéétsde'e) eta
5. Bi'aro bek'at lík'a etfna
Bi'eedo' bek'at iira etfna
Múk' teshat iiy etfna.

Un aap'o - *íiy etfna*

Ábi biitso - kúha

Gítsi biitso - ééshá eta
6. Kafune erkunde ee ciye

Baaki k'ado keewuwe datsi gatso kiitsuwe

Un aap'o - *datsi gatso*

Ábi biitso - t'úwo shaano mand weya (Guura)

Gítsí biitso - dúri sheengats boda, kic'otse kasha

27^L Gawiya 2^L aaw

Dani detsa;

• Gúúpa

Fiinowo

Dy. Daniruwotsnat daníyiruwo mas'afatse beezeets gúúpo sheengsh iki kon k'úmotsi tiizr keewi. Errnu naana'ots t'iints k'úmanotsi bot'iwintsonat bok'azo s'iilr boshéélokono gawubodek'etuwo k'alde'e káatso imr daniyiwe.

Gúúpa: Sheeng keeweyo, keewe man detsonat shápon ikats matseya. Detsa eto keeweyiru keewi kis' b'woterna sháponmo b't'iin t'iinoni. K'ash k'osh tookotsatse keeweyo woshosh sheeengsh k'andek'o geyituwe.

Keeweyo sheengsh korde'e k'anonat k'aniyeworo keewe man bt'iinet tatsonat k'ebet ashots eeg bo'artsok'owaste tuwur matso geyiyituwe. Sheeg keeweyoni eenfala, K'úm beshiyi fala. keeweyi faloni ,k'úmo ,noononat t'iin t'iino geyituwe.

Keeweyi noona etewora,keewe man bíin t'iintset danets noonni jawa, maniye k'oshonu s'el s'eki keewotsi, jewuri keewotsi, tururotsnat aretsotatse tuwo falituwe. Sheeng keeweyotse k'ebiruwots gítso b't'iinon (noonni shaawon, t'iintson)keewetuwe. Sheengsh deshde'e geeyeyiru keewo maand jiisho geyiyituwe. Aap'o s'eenmatsi keewotse k'osh k'osh fiinotsi (muuyo) detsfe. Doonznok'o , biyats fiinetsok'o tipok'o wotar fiinats jinetuno.

Kayerawu aap'ots s'een matsu keewotse doonzo nat biyats fiiyiruwon kiitsituwe aani nu doozniyono kiitsituwe.

Guut'on k'úmobeshiyewor guuut' jifuwotsi teron aap'otsnton ikats bomatseyal k'alo detsfno. Manb'wottotse bomanit beyok guut'i jifuwotsi beezo geyiituwe.

Ko'lbesho guut'ono aap'ono (keeweyon) t'iino falituwe. K'olbesho k'úmosti maramaretuwok'o woshde'eni b'beshifo.

Shuuts Aanar s'iili Aatotsi

1. Sheeng keeweyi doy wotts keez k'úmotsi guud'er .
2. Aap'on at'anade'er keeweyo woshosh k'aneyori k'aleet keez keewotsi guud'er.
3. S'een matsu keewotsi it finor aap' kayots fiino eebi keewuwor.

4. Shibiyiru kayeraw aap'ots fiino eebi?
5. Guut'jifuwost guut'otse bodetssts k'alotsitse gitotsi guud'er.
6. Jewuronat s'el s'eki keewots keeyotse bodetssts k'alo keewuwor.
7. Aap'i abi biitsa eto ebi? gitsi bítsoniye?
8. K'ot'okanitse it dantsi weron k'olbeshi biitso sheengsh keewuwor.

Fiinor

Shuuts aanor s'iili aatots aaniya;

Dr. Ít mas'afatse t'iints aatots jámon k'ot'ok hanitse beyiru k'úmo ikats aatets bowottspotse sheengsh nababr bo'aaniyo imer. **Aatots aaniya;**

1. Alber shaawush, dutsk'aza, sheeng noono keewa, k'ebiruwotsi geetsa ash nibots kinda.
2. Maatstawash detsa, aani aani terwera, wototsi shine shuutson beeza, mereji kakuwa.
3. S'een matsi keewotse doonzo, biyats finetsonat tipon galde'e nodanetuwo'k'ala.
4. Shúúts ayiyosh, doonz kiitsosh, doonzniy daniyosh, kaat kiitsosh..... nat arets keewotsi kiitsa.
5. Ash keewu kiitsosh, aatonat aat woteraw s'een matsi keewo danosh, ik naari keewots ikats bowor galosh, s'een matsi keewi s'uwoke danosh. nat aretsotsna
6. Keeweyiru keewo k'ebiruwotssh bshaawetuwo'k'ad'e keewosha.
7. Abi biitso aap'mansh manit biitsa, gitsi biitsonmo aatsdek' beshiyosh geyeiru k'úma (wosha) eta.
8. Naana'ots, k'olbeeshi keewotsi ít dants weeron biitso imer.

27^L gawia 3^LAawa

Danidetsa;

- Bodanonat danbok'azo danosh t'iints jaanda

Finowo

Dy. Eshe k'ot'okanitse beyiru dani took jámotsi s'íiliyit aatotsi t'iintsre. Man b,wottsetse k'ot'ok man jiik' aanar s'iilr naana'ots bo'aaniyo bo'imetuwo'k'ali.Jaandotse t'iints aatotsi ik ikon tiizr daniryuwots danrno wotiyal sheenga, wotowa báko sheengsh danatsone /jámon danatsone ett (?) nat (×) etiru c'irotsi bobeezts k'úmotsatse naana'otsnto jíík' aanr sheengsh booh bgalefetso daniyiwe.

**K'ot'ok Tatsa
Moosha**

Imets k'aat'I woro (9)

K'ot'okan tatsotsi; Daniryuwots k'ot'okan dan bok're okon;

- Nbabiyotse keshiru k'úm moosheyosh k'alit jiishotsi galde'e keewituno, guut'etuno.
- Maastawashiyotsi detsetuno.
- K'olbeshi keewotsi biitsetuno.
- Aap'otsnat s'eenaw s'een matsi keewotssh kaawonat aash biitso imetuno.
- Ari doyo shaatar jootsi nemi moosheyoy mooshetuno.
- Keewi tuwokonat b'k'awuntso galituno.

28^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Nababa
- Moosha

Fiinowo

Nbabi ika Moosha;

Aap'otsnton daneya (5 dek'ik'a)

Dy. And eshe nababiyotse keshts mangituno ett gawets daniruwots mas'afatse beezezts aap'otsitse manit biitsuo imetuwe. Aap'otsuwe "*Moosha*" etiru nababi shirots'e beyiru "*Moohey'a*" etiru nbabiyotsna bokesh. Ariyosh; *Moohey'a* etiru aap'osh manit biitsoni *tika aro tika aro/ tika bogo tika bogo err mooshey'a* eta.

Daniruwots mas'afatse beezezts aap'otssh manit biitsotsi tohar fiinituwo. Err daniruwots mas'fatse beeyiru aap'otsnat bobiiiton tohar naana'otsnton fiinowe.

Nababa (35 Dek'ik'a)

Haniye shini naana'ots detsts dani k'úmo Gawiya;

Dy. Dairuwotssh woro imr, k'ot'oki tatsotsi nababar b'galituwok'o woshuwe. Tatsotsi siilit aatots bobeyal naanao'ts bo'aatituwok'o woshr, bodanosh k'anbodek'etuwo k'ali. Naana'otssh b'k'ants weeron gaareyon bomooshetuwok'o woshr, nbabiye shini t'iints aatotsatse bokeewetuwok'o bodts woro ime. Gaareyon shiyeyat bi'ats bobodts k'umo t'iwintsr nabiyosh boon k'anit jiisho /aayiyo ime.

Nbabiy iki shin aatotsi;

Dy. Daniryuwots mas'afatse beyiru nbabiye shin aatotsi tohar fiinowone.

1. Moosheyoy kaashoniye wokin shiyeyoniye eegneya b'k'oshe?

Naana'ots boshunts aaniyo imno.

2. Moosheyoy b'geyyiyi eegoshe?

Naana'ots boshunts aaniyo imno, oortsotsno naana'ots bofiinituwok'o woshi.

Nbabi wora;

Dy. Daniryuwots mas'afatse “*Moosha*” etiru nbabiyo iko daniryuwots dashi jiishan weeron niyr niyiron bonababituwok'o woshr, nbabiye shin aatotssh bo'imts aaniyonat nababat bodaatsts k'úmon bo'arituwok'o woshi.

Git eekit mááts ikunat nugush ikon tuuzr iklonat gitl timotsi bonababituwok'o woshr, oortsots nababeyiruman ááwon shoyefets sheengsh bok'ebetuwo k'ali. Err, dairuwots bok'ebts nbabi jango s'iilits aatotsatse boshiyetuwo k'ali. Maniye okon naana'ots eed'its nbabiyatse tuuwr daniru jámost botook toon oorts nbabiyo bonabaituwok'o woshi. S'ilatsno, nbabiyo s'iilits aatotsi wokin terwerotsi bofiinituwok'o jiishi. Err, dab geyit keewotsno dabi.

Fiinor

Nbabi ik wori aati aaniya;

1. Ashots moosheyoy botuufo eegatsneya?

Aaniyo ... Ashots dagotse uump'eyo, kooteyo, sheeheyo, fayo...b'beyora err naana'ots ayi aaniyo imtuno.

Mooheya

Dy. Daniryuwots mas'afatse guut'ets “*mooheya*” etiru nbababiyo bonababeftse shino nababiye shini aatotsi naana'ots bonbababe okon bi'atse shiyeyar bokeewtuwok'o woshi. Bo'aanimano nbababiyo bonababiye okon bonokorituwok'o k'ali. Err nbabi woron aatet aatotsi naana'otsi aato batka'ye. S'uwartsno nbabiyotse keshts aatotsi fiiniyir káatso ime.

28^L gawiy 2^L Aawa

Dani detsa;

• Nbabiya

Fiinowo

Nbabiya git Moosha;

Aap'otsnton daneya (5 dek'ik'a)

Dy. And eshe nababiyotse keshts mangituno ett gawets daniryuwots mas'afatse beezets aap'otsitse manit biitso imetuwe. Aap'otsuwe “*Moosha*” etiru nababi shirotsbe beyiru “*Mooheya*” etiru nbabiyotsna bokesh. Ariyosh; *Mooheya* etiru aap'osh manit biitsoni *tika aro tika aro/ tika bogo tika bogo err moosheya* eta.

Daniryuwots mas'afatse beezets aap'otssh manit biitsotsi tohar fiinituwo. Err daniryuwots mas'fatse beeyiru aap'otsnat bobiiitson tohar naana'otsnton fiinowe.

Nababa (35 dek'ik'a)

Haniye shini naana'ots detsts dani k'úmo Gawiya;

Dy. Dairuwotssh woro imr, k'ot'oki tatsotsi nababar b'galituwok'o woshuwe. Tatsotsi siilit aatots bobeyal naanao'ts bo'aatitwuok'o woshr, bodanosh k'anbodek'etuwo k'ali. Naana'otssh b'k'ants weeron gaareyon bomooshetuwok'o woshr, nbabiye shini t'iints aatotsatse bokeewetuok'o bodts woro ime. Gaareyon shiyeyat bi'ats bobodts k'umo t'iwintsr nabiyosh boon k'anit jiisho /aayiyo ime.

Nbabiy iki shin aatotsi;

Dy. Daniryuwots mas'afatse beyiru nbabiye shin aatotsi tohar fiinowone.

1. Mooshey b'geyiyi eegoshe?

Naana'ots boshunts aaniyo imno.

2. Moosho moosheyor k'algeeyit wokin s'iil geyit kis'ots eegno?

Naana'ots boshunts aaniyo imno, oortsotsno naana'ots bofiinituwok'o woshi.

Nbabi wora;

Dy. Daniryuwots mas'afatse "*Moosha*" etiru nbabiyo iko daniryuwots dashi jiishan weeron niyr niyiron bonababituwok'o woshr, nbabiye shin aatotssh bo'imts aaniyonat nababat bodaatsts k'úmon bo'aritwuok'o woshi.

Git eekit mááts ikunat nugush ikon tuuzr iklonat gitl timotsi bonababituwok'o woshr, oortsots nababeyiruman áawon shoyefets sheengsh bok'ebetuok'o k'ali. Err, dairuwots bok'ebts nbabi jango s'iilits aatotsatse boshiyetuwok'o k'ali. Maniye okon naana'ots eed'its nbabiyatse tuuwr daniru jámost botook toon oorts nbabiyo bonabaituwok'o woshi. S'ilatsno, nbabiyo s'iilits aatotsi wokin terwerotsi bofiinituwok'o jiishi. Err, dab geyit keewotsno dabi.

Nbabi git wori aati aaniya;

1. It nababts nbabiyotse tuwots k'úmots eeg eegno?

Aaniyo ...Andi díron moosho kaashiyiruwotsnat kaashiyiruwon dagotse t'iints moosheyi naarotsnat aretsotsna ... err anijo imtuno.

Dy. Naana'ots mas'afatse beyiru moosheyi jang keewiru nbabiyo bok'aaro boshishirawo bonababituwok'o woshi. Errnu bok'aaro shishir bonababituwok'o woshi. Err nabiyori aatotsi naana'otsi aato nabaterawok'o. S'uwatson nbabiyotse keshts aatotsi naana'otsi finiyyiwe.

Fiinor

Aatots aaniya;

1. Koota
2. Koota
3. Ara
4. Ara

28^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Biits ima
- Guut'a

Finowo

Biits ima;

- B. Dy. Naana'ots mas'afatse beyiru nbabiyotse keshts aatotsi bonabiye okon bo'aanituwok'o jiishi.

Fiinor

- C. Dr. Nbabiyotse keshts s'eenaw s'eenmatsi keewotsi it nababe okon boosh manit biitso imere.

Aatots aaniya;

1. Wora = saayita	4. S'uwatse = s'ilatse
2. Angsha = k'ec'a	5. Meka = da'a

3. Shine shuutsa = matsa 6. Uda = mangiya

29^L Gawiya 1^LAawa

Dani detsa;

- Keewi tuwokonat b'k'awuntona
- Guut'a

Fiinowo

Keewi tuwokonat b'k'awuntona;

Dy. Daniruwots mas'afatse beezets jaandotse keewi tuwokonat b'k'awunton ariyatse tuwr bos'eentsituwok'o woshi. Err s'uwatse gúúpo ime.

Fiinor

A. Dr. Naana'ots beyoki baashats manit aap'otsi s'eentsr timo fiinor.

Aatots aaniya;

1. Dooga

2. Mahana

3. Dowo

4. Nic'o

5. Gond

6. Nad'a

Fiinowo

B. Dy. Daniruwots mas'afats beezets aap'ots biitso dikshneriyatse geede'e waar boon s'een matsu keewo bofinituwok'o woshr, bofiints s'eenmatsu keewuman bonababere k'ewur káátso ime.

C. Dy. Yootsi mooheyonat andi dûr moosheyi doyotsatse beyiru k'oш k'osheyonat ik woton sererets artse tuwr boguut'etuwoko' jiishi. Err s'uwatse k'aat'otse bot'iintsituwok'o k'ali.

29^L Gawiya 2^LAawa

Dani detsa;

- Aap'i biitsa
- Goonkera aap'a
- Mooshi k'an k'anonat t'iints t'iintsona

Fiinor

Aap'i biitsa;

Dy. Daniruwots mas'afatse guut'ets aapo'tssh *ikoniye bog* manit biitso bo'imetuwoк'o woshir, suwats e bo'aaniyo bokeewe k'ewur káatso ime.

Aatots aaniya;

1. Keeta = shutsi gop'a
2. C'aasa = kaasha
3. Kiira = c'ic'a
4. Wora = mísha /saayita
5. S'eera = awashiya /giiliya
6. Dok'eka = ankata /aya

B. Dr. It mas'afatse beyiru s'een matsu keewotsitse boshirots jindiyets aap'otssh manit *gonkera* biitso beyoki baashotsats s'eentsr fiinore.

Aatots aaniya;

1. Ara	2. Dambana
4. Tewud	5. Bodo

3. Kiirefe

Finowo

C. Dy. Naana'otsi gaareyon kayiyir nababiyotse moosheyi jiisheyotsi galde'er bokishituwok'o woshr, moosheyi k'an k'anonat t'iints t'iintson jiishotsnton bonokorituwok'o k'ali. Err s'uwatse gúupo ime.

29^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Keewi tuwonat b'k'awuntona
- Keeweya
- Noonjawa
- K'áári tuwonat k'áári dihona

or

h

A. Dr. Daniruwots mas'afatse beyiru "A" nat "B" shírotsi s'eenaw s'eenmatsi keewotsi nbabar jagiwere.

Aatots aaniya;

1. D	3. A	5. F
2. H	4. C	6. E

Finowo

B. Dy. Daniruwotssh moosheyi took iko níme okon s'and s'and wotar bomooshetuwo k'ali. Err boshiyets keewman jago moosheyi terotsi wekin jiishotsi kotdek' bomoosheyo t'iiwintsr káátso ime.

C. Dy. Daniruwots keewi tuwokonat b'k'awunton detsts keez keez s'eenmatsi keewotsi guud' de'e waar k'aat'otse bonababer k'ewur káátso ime.

D. Dy. Naana'ots moosheyi nbabaiyotsi ariy doyotsi sháátar bomooshetuwok'o woshi. Manoro mooshi k'an k'anonat t'iints t'iitsi jiishotsi shoyde'e k'aat'otse bomooshetuwok'o k'ali.

K'aat' awda; Nooni jawa;

E. Dy. Daniruwots bonababts “*moosheyi jangi*” nbabiyotse k'áári tuwokonat káári dihokon detsts aap'otsi galde'e bokishituwok'o k'ali. Maniye okon aap'manotsi git git borde'e bonababor bok'ááro b'dihoronat b'tuwor bodetsts biitsi k'osh k'osheyo boguut'etuwok'o woshi. Err s'uwatse gúúpo ime.

30^L Gawiya 1^L Aawa

Dani detsa;

- Guut'a
- K'olbeshots

Fiinowa

Guut'a;

Dy. Daniruwots mas'afatse beyiru ariyatse tuwur k'olbeshi keewotsitse unaap'a, abi biitsonat gitsi biitson aak'marats guud'r sheengsh daniwe.

Fiinor

Aatots aaniya;

1. . Gambtsu waarané gawints awone

Máátsu waarané gawints goyone.

Un aap'a; *Máátsu waarané*

Abi biitso; *Jaaletski eta*

Gitsi biitso; *Moogeni*

2. Niho maac'o naayo mare

Naayo maac'o donzo matfe.

Un aap'a; *donzo matfe*

Abi biitso; *duuka, moc'a, boda*

Gitsi biitso; *shit'a, miya, maac' kup'a*

3. Jebe k'iri naay mááre unimaac'a

Ere k'iri naaya mááre indú máác'a.

Un aap'a; *Ere k'irinaaya*

Abi bíítso; *eratse beefetsi, na'on, marmat'on*

Gitsibiitso; *Íík' kishon k'ira*

4. Jaawok'o jíík'a k'uuro kishre

Duukok'o tooko k'oro kishre.

Un aap'a; *k'oro kishre*

Abi biitso; *tooki s'iiro s'uware*

Gitsi biitso; *gawerutsera*

B. Dy. Naana'ots gaareyon bowotituwok'o woshr, k'olbeshi keewotsi mas'afotse, ash

eenotsoke aatde'e waar un aap'a, abi biitsnat gitsi biitsa err k'aat'otse bot'iintse shiyeyar
bi'atse gúúpo ime.

C. Aatots aaniya;

1. Az ama kana biimbo maande taga

Kaay desh guuya gebmaande taga.

Un aap'o; *kaay desha guuya*

Abi biitso; *keniyo deshaki /buri*

Gitsi biitso; *wuhi, fiin fineraki*

2. Jeng jeng úra shuwewe noyitse oots no'e tfe

Hambets shuwere noyitse.

Un aap'o; *jeng jeng úra*

Abi biitso *kup'a*

Gitsi biitso; *gaatsit asha wekin shatet asha*

30^L Gawiya 2^L Aawa

Dani detsa;

- Gúúpa
- Shuuts aanar s'iili

Gúúpa;

Dy. Daniryuwots mas'afatse beyiru k'ot'oki gúúpo naana'ots shengsh nababar boosh kindraww keewotsi wekin k'úmotsi bogalituwok'o woshr, bo'atse sheengsh gúúpo ime.

K'oshonu shuuts aanar s'iili aatotsi etiru daniryuwots mas'afatse ikatse tuwt uuts borfetso beyiru aatotssh wotit aaniyo daniryuwots bofiinituwok'o woshr, bo'aaniyatse tuwur kááts geyit keewo b'beyal káátso ime.

Fiinor

K'olbeshi aatots aaniya;

A. T'ire oorowe t shoore kashowe

Etets naayono ááshe ni'ameti?

Un aap'o; ááshe ni'ameti

Abi biitso; ewuke ni'ameti?

Gitsi biitsao; eege nk'iriti?

B. Adil meyitse azbiid aaliye

Ikunu duriye ikunu sheeliye

Az gondounwe genu napabiwe.

Unaap'o; genu napabiwe

Abi biitso; induniye shuwi

Gitsibiitso; azgondo induweeron waakehe eta

30^L Gawiya 3^L Aawa

Dani detsa;

- Bodanonat danbokázon danosh k'aniyek jaanda

Fiinowo

Bodanonat danbokázon danosh k'aniyek jaanda;

A. Dy. Daniruwots mas'afatse guut'ets wekin beezets jando sheengsh bonababituwok'o woshi. Err naana'ots dandek't bobeshts keewo sheegsh danrno wotiyal (✓) sheengsh danatsno wotiyal (?) b'jámon danatsno wotiyal (X) c'iro gerr jaando bos'eentsituwok'o k'ali. Err s'ilatse sheengsh danawotsi bjámon danawotsi err naana'otis galde'e boosh ayiyi geyit dano sheengsh daniyiwe.

Borni aap'otssh domni bíts íma

Borni aap'a	Domni biitsa
Ashonat noona	ቍንቃ እና ህ/ብብ
Aap'i tera	ሰነ-ቍል
Mas'afi moonat guut'i tera	በተ-መዕከናና ሚኒ-ቁስና
Torra	ልብ-ወለድ
Jááwi tera	ሰነ-ግጥም
Tewunetiya	ተው-ኤት
Gáli jang keewa	የአከባቢ ገለግ
Goonkeyi weeroti	መጋኝ በዘሁን
Sheeng keeweya	ምርጥ ገጻሚ
Moosheya	ከርክር
Teretska	መደበኛ
Teralka	እ-መደበኛ
Karikulemiya	መረጥ-ትምህርት
Shaaniya	ማብራሪያ /ገለግ
Manit biitsa	እግባባዊ ፍቃ
Toho beya	ማህበራዊ ካር
Ik iki tatsa	ዝርዝር ዓለማ
Maneya	መማበት
Wona	ለወ-ጥ
Wosha	መልዕክት
Wonawoneya	መለዋወ-ጥ
Gawá	ማስረጃ
Tep'a	ማስደንና (ግም)
K'úma	ህሳብ
Eeg wta	ማንነት

K'olbesha	ቅዕ
Dats girsha	ደግኝት መጋት
Ko'eya	የባክ
Íik'o shuweyoniye shnia	ከከርስቶስ ልደት በራት
Da'a/meka	ማስተካድ
Keew t'emka	ወጪት
Keew t'uup'iya	መረዳለና
Nab guut'iruwoni	ጋዢዎች
Angsha	፩ርሱ
K'oora	ትጥት
Wusha	ዋስ
Koota	ወጪት/ዋስ
Keeta	ዋጥ
Haala	መከና/ከደት
Deshiya	ወርሱ
Dasha	መከራል

Fiinituwotsi	በለመሬም
Oflaliya	መሥታዎች
Kaara	ትግል
Mas'úfa/yees'a/jees'a	ብዕባ
Ats kayi miid'a	የእከል ገዳት
K'ec'a	ወሳኑ
Nic'a	በደል/ግፍ
Wori kis'a	ወቃታዊ ገዳያ
Shíint' k'is'a	መስጠና/ገበ
Dega	መጋረጋሚ
Mangiy Aawa	ከበረ ባኅል
Mooyeya	መጥናት
Nad'a	መሽን
Kayeraw aap'a	ምዕላድ
Biitsa	አወጪ /ፈቻ /ትርጉም
Doya	በሀገር
Guut'tso	ደረሰ
Shibiyi bút'a	ቅጥያ
Keewi wota	ደርሱት
Nababituwotsi, k'ebetuotwi, s'iiletuotwi	ተደራሱት
T'iintsiruwotsi	ከዋና
T'iintsa	ከዋኔ
Dana	ጥበብ፡ትም/ት፡ መዋቅ
Jááwa	ግጥም
Jááw woteraw guut'a	ሰይ ገበብ /ዘርዎ
S'aamiya	መማሪ

K'awuntsa	እወ
K'aat'I shira	ከናል ዲጂች
Ariyi doya	ገዢ-ባህሪ
Adad	ወ/ሮ
Aa'u	እቶ
Iira	የሆነ ብቻ
shaamp'a	መዳን /መራዬስ
Fala	መጠን
K'orna	መቆዳት
Eeka	መሰማማች ኃይልናኝ መሆን
Gonkiyiruwoni	ዶላላ
Daniyi fiina	የሚሰተማር ተግባር
Dawa	ልማም
Wosha	ሥለት
S'iiliya	ማሳተያዥ
Shéela	ሰሁተት/መሰተት
Kaasha	መውመት
Bobatsosha	ለውብዕት
Sheeya	ጥርጣል
Shiyeyiru keewa	ሥማት
S'aaleya	መቆራረጥ
Hank'ona	በቀመር በደረሰ/ ካምብለው
Aza	መፍጠር /መቆረዥ
Guut'a	ድርሰተት
Beshts keewi janga	ትረክ
Fará	ማሞላጥ
Ap'i jawa	አዋለው
Keew ikosh detests s'iila	እመለከከት
S'ayini shira	የጥራት ዲጂች
Tatsá	ዓለማ /መሥራር

Lat'lat' c'aama	ሰለጥር/ ንጂሳ መሸማ
Gitsona	ሥነ-ልብናዊ
Do	ሰነና
Guut'i teretska	ሥነ-ጽሑፍ-ፍዴ
K'oшh weerон	በንግድ
Atsonat gitsona	አከላዊና ሥነ-ልብናዊ
Niyira	ተራ/ቦተራ
Badats eed'iyets jinda	የሰላው ዳሞርክያን
Keewi nema	ልሳን
Aap'i ter kakuwa	የሥነ-ቍል አስባስብ
Naba	ዘና
Eeha	ወ-ስ-ብ-ብ-ብ /ቍልቍል
Nooni k'osheya	ዘኅብ
Sheeng fiina	በት አድራሻ-ት /ጥሩ ሥራ
Turura	ተረት
Keta	ተራ/ቍል
Jewura	አስባል /ምሳሌያዊ አንጻር/ዘይቤ
kis'a	ተዳደ/ አልብ የእግዚአብሔር
Ibo	አንቀቅልሽ
Jangeraka	ደመናኩሉ
Shiya	ገርዳታ/አሽዋጥ
Kita	ከተ መ
T'oba	የተቀዳደ ሌብስ
Gat'ariya	ገጠር
Maneyi k'áára	መማበበያ ድማዣዬ
Gala	መለያት
Deeka	ሀወልት
Maastawosha/gawiya	ማስታወሻ

Fiina	ተግባር /ምራ
Datsi beeveya	መልካ ብምድር
Asha	ሰው ህዝብ
Keewituwoka	ምክንያት/ መንሰኤ
K'awuntsa	ወጪት /ዋጋ
Shuu'a	ምርመራ/መዳበኑ
Kos'a	መመሪመን
Jongi weneya	የከየር ጽሁፍት
Tima	እንቀፅ
Jeshuwa/ barawa	ሽልማት/ ምጥታ
Anga	ጥፊት
Goonkeya	ግንዘነት
Íik' azka	ተፈጥሮ
Ash azka	ሰው ሙራሽ
Bút'a	ቅጥያ
Doonza	መደብ /በለቤት
S'oot'a/yaala	ዶታ
Baatsa	ወብት
Nawiya	ማልማት
Mangiya	ማክበር
Kábiy k'aza	ገድ የለሽ
Aron shaaniya	ሥዕለዊ መግለጫ
Waamici/ jiwi gitlotsa	በወጻት መግለጫ
Mála	ሥልት/ዘይ
Nimbna	ማስታወሻ
K'oora	መጠሙት/ማጥሙት
K'aniya	ማዘጋጀት/ማብረጀት
Jinda	ሥንሳ /መሥመር
Gara	ዘመግ
Maa toga	በት መታ

Maa kuut'a	በት ደብ
Aap'i kaaw biitsa	እማራዊ ፍቃ
Aap'i aash biitsa	ፍካራዊ ፍቃ
Aap'i abi biitsa	ሰም
Aap'i gitsi biitsa	ወርቃ
Un aap'a	ሁበራ-ቁል
Git gimba	መጠራው/ ጥራ መጠቅት
Hik' Hik' eta	ስቃ ስቃ ባለው
Méka	መሽኑና /መጠቃት
Karetsa	ማንጂ
T'uup'a	ያማይ/ መነሻ
Shuna	ፍቅር /መውደድ/ ፍለትት
T'enga	የተባ /ጠንካራ
Goli	ቅዕል /ገለይ
Tipa	ግሥ
Shúútsa	ሥም
Shiyana	ማንቀት
Jánga	መንዘብ
Kiim oora	መከሰሰ
Rooketiya	መንከራከር
Matseya	መቀኝታት
Shááta	መዋኤል/መተካት
Kimiy aap'a	መሽንጋሪ ቁል
Agiiruwo	ግምብና
K'áári matseya	ጥንት
Laapoliya	ማሙኤል
Sheefi debdabiya	የማስጠንቀቃሪ ይጠናበ
S'els'eka	፲፻.፯
Datsi k'ewa	የመራት መንቀጥቀጥ
Fala	ቻለጊ/ከሀላውት

S'eera	·ՈհԱՌ
Goonkiruwotsi	հՅՅԻՐՌ
S'iili shira	հՅՊԸ/ ՈԽԵՒ ՔՀԵ
B'tookotse aza	ՊԳՈՓ
C'aasa	ՓՃՔ

K'áári tuwonat dihona

1. Aawa = shaanonat k'ees'i t'uup'a

ááwa = Biin keewotsi bek'eyiru ash atsi kaya

2. keera = Guuri daatsef bodatsi aatsa

Kééra = bodi giz naari

3. iira = buusha

ííra = maa kurefoni ,maa kots kuriru maa taalitsi míta

iirá = gizots gitsi ats kaya

4. goonda = shop'i naara wotat dawtsika

góónda = aatsatse wekin gop'atse bíín kimef keewa

5. fuunda = aats fuunda

Fúúnda = áári fúúnda,mítí fúúnda

1. Guura = datsgatsa

gúúra = keew iki gúúra wekin aanana

7. b = máátsniya

b' = nugushaniya

8. bi = máátska

Bí = nugushika

9. jira = ayosha

jíra = iks'oot'a, ik naara

10. goola = aatsotse wekin datsatse beef kashets keewa

góóla = dawuts wotitka,dawutsi misha

11. sheela=ááwi sheela

Shééla = k'os'k'aza,dufr shééla

12. k'oora = gac'e keew, káátsa

K'óóra = Bangets kafi naara

13. k'ook'a = k'eyoki k'ook'a

K'óóká = jiik'o maandi tooka

14. kaara = faya

Káára= wos'a

15. kita = Beyoka

Kítá = aats turba, ooba, gaas'a

16. maa = Biits beefoni

máá = misha máá

17. maat'a =mééf datsats wos'foni

máát'a = shoota, may máát'a

18. maaya = na'o shuwewori maac' k'ut'a

mááya = shookere bos'ka (buutsa)

19. masha= s'ayintsa

Másha = uyir took dara

20. oona = k'ona wekin mangiya

Óóna = ááwi aaloke ash jang keewa

21. shuutsa = jiik'o maanda

shúútsa = keew iko s'eegosha

22. tepa = k'ac'a (bod kakuwa)

Tépa = aats tépa

23. uka = tépa aatsosha

Úka = faari kara, kashets bodi gizi

24. uutsa = mééf naara ,angi naara

uutsá = tAawa

25. wosha = worega iik'osh íma

wósha = k'úm beshiya

26. oora = waak'aza

óóra = goha,gop'a

27. s'uwa = eeka, isha

S'úwa = tawi s'úwa

28. aba = damba

Abá = máátsu wekin keniho nihi

29. shoota = kiim

shóóta= shééfa

30. sheefa = mAawa

Shééfa = shatiya

31. ala = mirac'a, sez'a

ála= may ála

32. ata = shood kashika

Áta = maar c'uush kisha

33. buuda = di'ek mááya

búúda= tuli ara

34. shaak'a = mac'nya ,gook'a

shááka = shitúwi shááka

35. s'aatsa = ez isha

s'áátsa = indi s'áátsa

36. mala = biimbotsi baatsa

Mála = s'eka

37. gala = k'osh k'oshiya, kisha

gála = beyoka ashots maa

38. waaka = méék keewa

wááka = c'asha

K'áári genzonat k'awunona

1. Asha = noon keewon manefalit giza

Aasha = be'e k'aza, degewtsa

2. Atsa = ash atsa

Aatsa = úshef wekin biin kiim mashef kuud'k keewe

3. Metsa = máátsa moo geni

Meetsa = mééf keewa /miinz meetsa

4. Shasah = másheka

Shaasha = tAawa /taawtAawa wekin aaw tAawa

5. Kasha = gizi kasha

Kaasha = miic'r kaashe

6. Eza = miinz eza

Eeza = dats eeza

7. Utsa = s'ot'a

Uutsa = mééf keewa angi naara

8. Pe'k'a = gala, kisha, wokiya

P'eek'a = woga'

9. Kota = ayira, eed'ar ash koota, giz/ mááy kota

Koota = ar keew k'aza

10. K'at'a = k'ut'a kawula

K'aat'a = kya, dani maa kaya

11. Dara = daawune damba

Daara = daga galit beyoka

12. Kira = kaka

Kiira = c'ic'a

13. Kima = besha

Kiima = awoshka

14. Kara = taha, tahadek'a

Kaara = fayeya

15. Butsa = tootsi naana

Buutsa = meet wokin ushet keewa

16. Gawa = ashats gawa

GAawa = mish biin k'ac'ef shali k'ac'a

17. Gura = DAawa

Guura = Dats gatsa, aawi kesha

18. Dik'a = waaz shiyaka

Diik'a = worfotse shookedek b'mit mééf mááya

19. Aka = bodots bef kafí naari

Aaka = k'óóri naara

20. Mara = mish mara, biyats buuts mefoni

Maara = miti maara

21. Shela = biin aats úshef nemi k'ac'a

Sheela = áaw sheela

22. Gasha = Na'o ezo ushdek' b'gashfoni

Gaasha = máayi naara

23. Buna = gaawude'e k'ic'de'e gufide'e ushefoni

Buuna = k'al deshaka

24. Besha = kimr ama

Beesha = shid'eya

25. Kew = gizon wona

Keewa = noon beewa /ik jaga

26. Toka = koka wekin datsots duuka

Tooka = biimbe dambi atsi kaya

27. Ara = aza, koot woterawoni

Aara = kasha aara

28. Shas'a = t'imbi shas'a, gizi shas'a

Shaas'a = gashon shaas'a

29. mec'a = kakuwa

meec'a=giz daatsa

30. bola = awud tufets yootsi bíín sháemita

Boola = bin it giwshef k'ac'a

31. k'ota = keew ikats k'ota

k'oot'a= noonon maac'ots k'oot'a

32. ak'a = k'ac'ic'erka

aak'a = itsintsri ara

33. ata = shood biin kashafoni

Aata = aatr dana

34. gola = p'ark'a9aats gola0

goola= eezots beef keshets keewa

35. mis'a = tawon mis'a

miis'a= kaasha

36. baka=dan wotere err keewa

Baka = git tufets maa giz /kafi naari

37. Batsa = wááka c'asha

Baatsa = sheenga

38. Goda edef taha (nugushika)

Gooda = eena be'etsoni, k'aaba

39. Jena = k'aaba

Jeena = ka'iyeraka, manka

40. Ana = k'aza, shit'a

41. Gora = mááy biits kakuwef muk' t'iwi naara

Goora = kayaka

42. Bara = gowa, shiitsa

Baara = mááts amaw na'i, datsi bokna

43. Tar a = mááy gosheyiruwoka

Taara = k'áár geda, c'ashiya

44. Bot'a = t'engeraka

Boot'a = mishi boot'a

45. Gonad = basha, s'iilosh shAawaka

Goonda = biits dawuts gedef shop'a

46. Bboda = diina, buusha,

Booda = p'ec'a , isha

47. K'aba = k'ut'a

K'aaba = eena

41. Shuk'a = t'iyon keshiru shook' jonga

Shuuk'a = mots woterawoni,

49. Shawa = k'unda, d'ud'a

ShAawa = menmen eerka, sheenga

50. Kaka = aatsi eeda' (woc'aw aatsa)

Kaaka = burka, muk'a

51. S'ota = utsa

S'oot'a =ungushe máátsa

52. S'ola = s'aama, shop'a

S'oola= uyide'e eeka, muk'na'a

35. S'ada = weesha ,took s'ada

S'aada = oowa, p'aap'ura

54. S'atsa = atsotse keshiru bir kuud'k keewa

S'aatsa= na'a s'aats,

55. Nata = dura, andr woterawoni

Naata = k'eeza, dek'a

56. K'ora = t'udi k'ora , tooki k'ora , mááy k'ora

K'oora = c'aasa, gac'i keewa, káátsa

57. Keta = mangraka, k'óólok'oyi

Keeta= gop'a, meec'a, kafala

58. Dutsa= albeeri tipeya, das'a

Duutsa = dawuts duutsa

59. Beda = mishi gAawa

Beeda = shook'a

60. Gina = gebon/t'iyon shorta

Giina = shoota, fira.

61. Gala = kinda /gaaguro galere

Gaala= giz detsa,meec'a

62. T'esha = k'is' k'ise

T'eeshā = dupef k'ac'a, s'ida

63. Naya = gáála

Naaya = nugush na'a